

TĂRILE ROMÂNE

ÎN LVMINA TIPARVLVI EVROPEAN

Repere bibliofile din secolele XV – XVIII,
aflate în patrimoniul Bibliotecii Naționale a României

ROMÂNIA 100
1918-2018 | SĂRBĂTORIM ÎMPREUNĂ

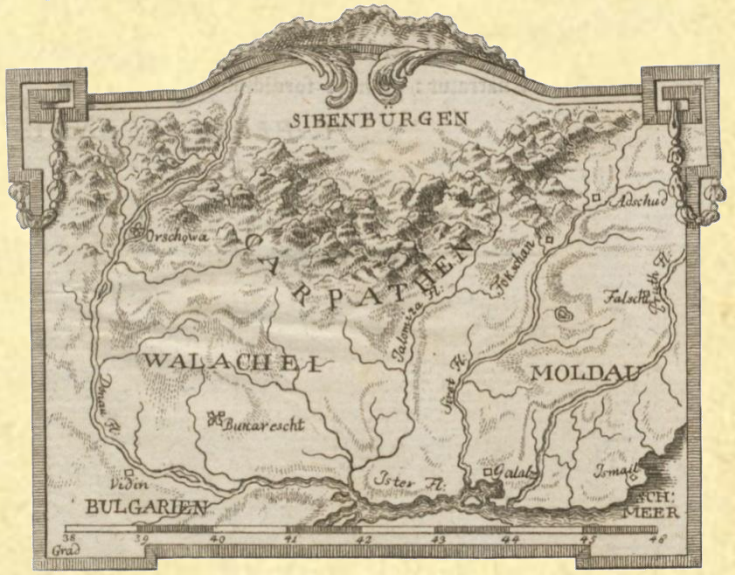
BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

ROMÂNIA
1918-2018 | SĂRBĂTORIM ÎMPREUNĂ

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

ȚĂRILE ROMÂNE
ÎN LVMINA TIPARVLVI EVROPEAN

Repere bibliofile din secolele XV – XVIII,
aflate în patrimoniul Bibliotecii Naționale a României

ȚĂRILE ROMANE IN LVMINA TIPARVLVI EVROPEAN

„Viața unei națiuni este adesea influențată, într-o manieră decisivă, fatală, căreia nu i se poate opune, de așezarea geografică în care i-a fost dat să trăiască.”

N. Iorga. La place des roumains dans l’histoire universelle. 1935, p. 1

Un loc însemnat între valorile aflate în fondul de bibliofilie străină al Bibliotecii Naţionale a României îl ocupă lucrările cu referire la istoria Ţărilor Române şi la trăitorii acestor meleaguri din vechime şi până în timpurile moderne.

Opere al căror ecou a răzbătut veacurile, cronici germane, italiene, maghiare, poloneze sau otomane cuprinzând menţiuni despre spaţiul carpato-danubiano-pontic, însemnări de călătorie ori ştiri privitoare la realităţile acestui colţ de lume, au făcut, rând pe rând, obiectul pasiunii colecţionării şi al nobilei preocupări pentru trecut cultivate de mari bibliofili, cum ar fi Constantin Karadja, Ionel I. C. Brătianu, Alexandre Saint-Georges sau Dimitrie Sturdza.

Nepreţuitele biblioteci ctitorite de aceste personalităţi marcante ale societăţii şi culturii româneşti formează nucleul Colecţiilor Speciale ale Bibliotecii Naţionale a României.

Încă din zorii tiparului, în diferite centre europene, apar asemenea surse de importanţă pentru istoriografia română, o parte dintre ediţii fiind însoţite de reprezentări cartografice şi ilustraţii care, deşi nu concordă întru totul realităţii, suscită în continuare un interes deosebit.

Aceste cărţi oferă informaţii succinte despre provinciile care alcătuiau odinioară antica Dacie, afirmând, totodată, originea latină şi unitatea de limbă a locuitorilor *celor două Valahii* – după cum o serie de autori din secolele XV-XVII fac referire la Ţara Românească şi Moldova – precum şi a acelora care populau, alături de saşi, unguri şi secui, ţinutul cunoscut în epocă drept *Şapte cetăţi*.

Întocmai despre aceşti transilvăneni, umanistul Enea Silvio Piccolomini, cel care avea să devină Papa Pius al II-lea, nota: „*valachi genus italicu[m] sunt*” („*In Europam*”. Memmingen, [cca. 1491], f. [7] r.)

Astfel, sunt consemnate momente din istoria locală de dinainte şi după cucerirea romană, evenimente demne de amintire, descrieri de locuri, nume de domnitori, faptele de arme, de vitejie sau de cruzime ale acestora.

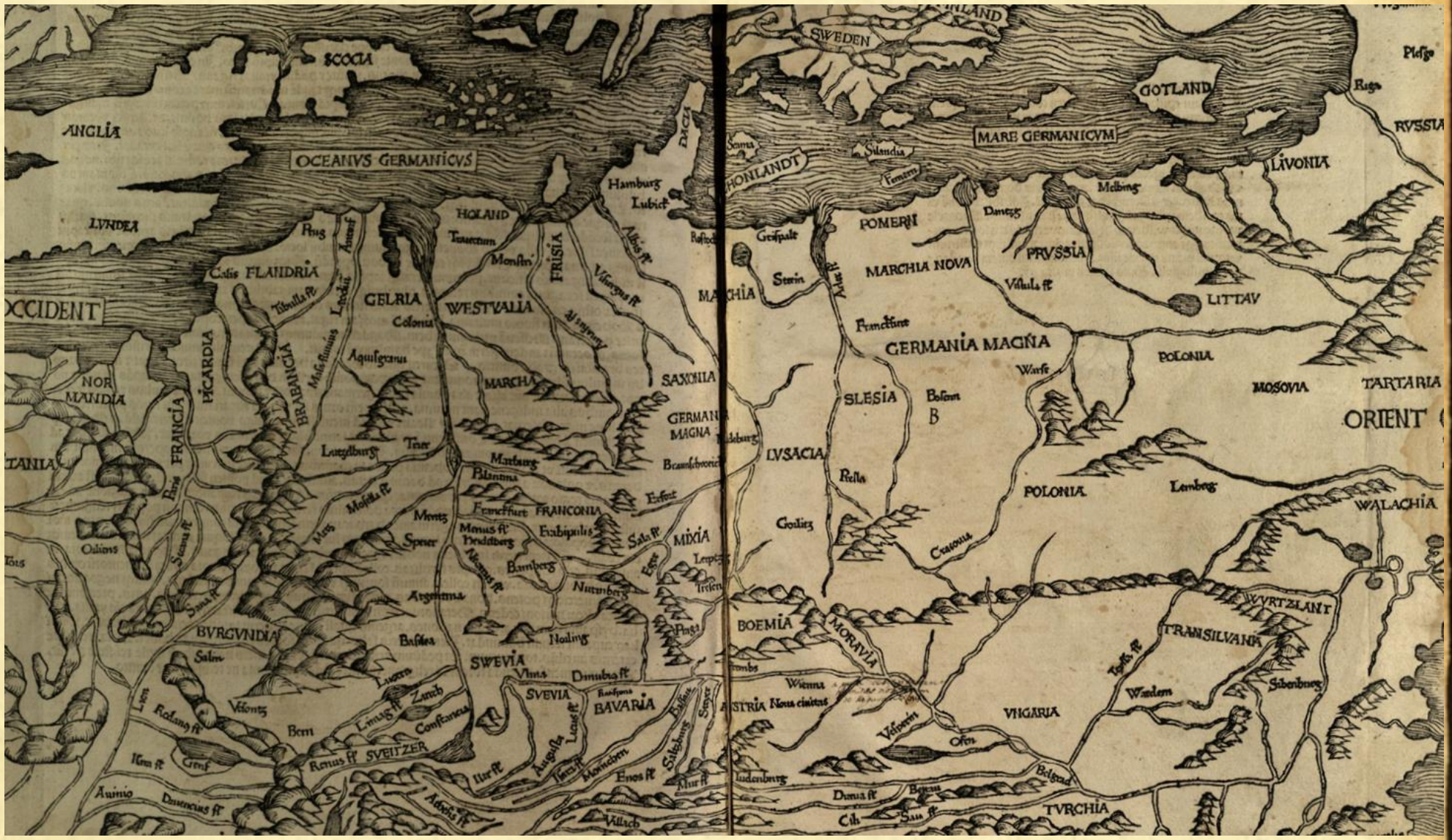
Vădit părtinitoare ori vaste compilaţii, unele lucrări trădează o manieră aparte în care este înfăţişată şi interpretată ordinea lumii, implicit o perspectivă preconceptă asupra arealului românesc, în oarecare măsură un pământ încă insuficient cunoscut pentru Apus, dar pe care cronicarii, geografii şi cartografii de seamă ai continentului european nu l-au trecut cu vederea.

Ediții de secol XV

Harta Europei Centrale şi de Nord, reprezentând, atât cât permiteau noțiunile de cartografie ale vremii, și spa;iul Țărilor Române. Astfel, apar denumirile „*Walachia*”, „*Transilvania*”/„*Sibenburg[en]*”, „*Wyrtzlant*” (Țara Bârsei), „*Wardem*” (Oradea).
Xilogravură.

Face parte din monumentala „*Liber chronicarum*”, cunoscută şi sub numele de *Cronica de la Nürnberg*, opera eruditului medic, istoric şi colecţionar german, Hartmann Schedel (1440-1514). Acest incunabul este înzestrat cu un aparat iconografic remarcabil, prezentând numeroase ilustraţii xilogravate, realizate în atelierul condus de pictorii Michael Wolgemuth şi Wilhelm Pleydenwurff.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

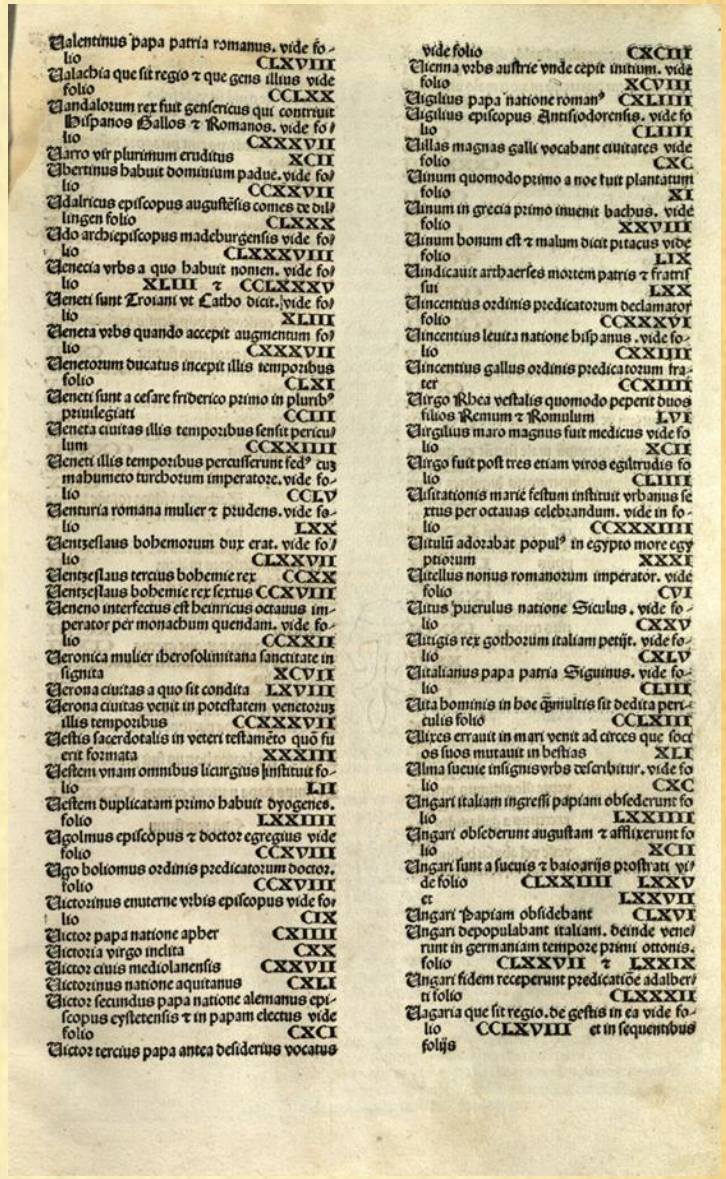
SCHEDEL, Hartmann. *Liber chronicarum*. Nürnberg : Anton Koberger pro Sebaldo Schreyer et Sebastiano Krammermeister, 1493.

Pagina cu titlul indexului alfabetic *„Registrum huius operis libri cronicarum cum figuris et iimaginibus ab initio mundi”*, care deschide *Cronica de la Nürnberg*.

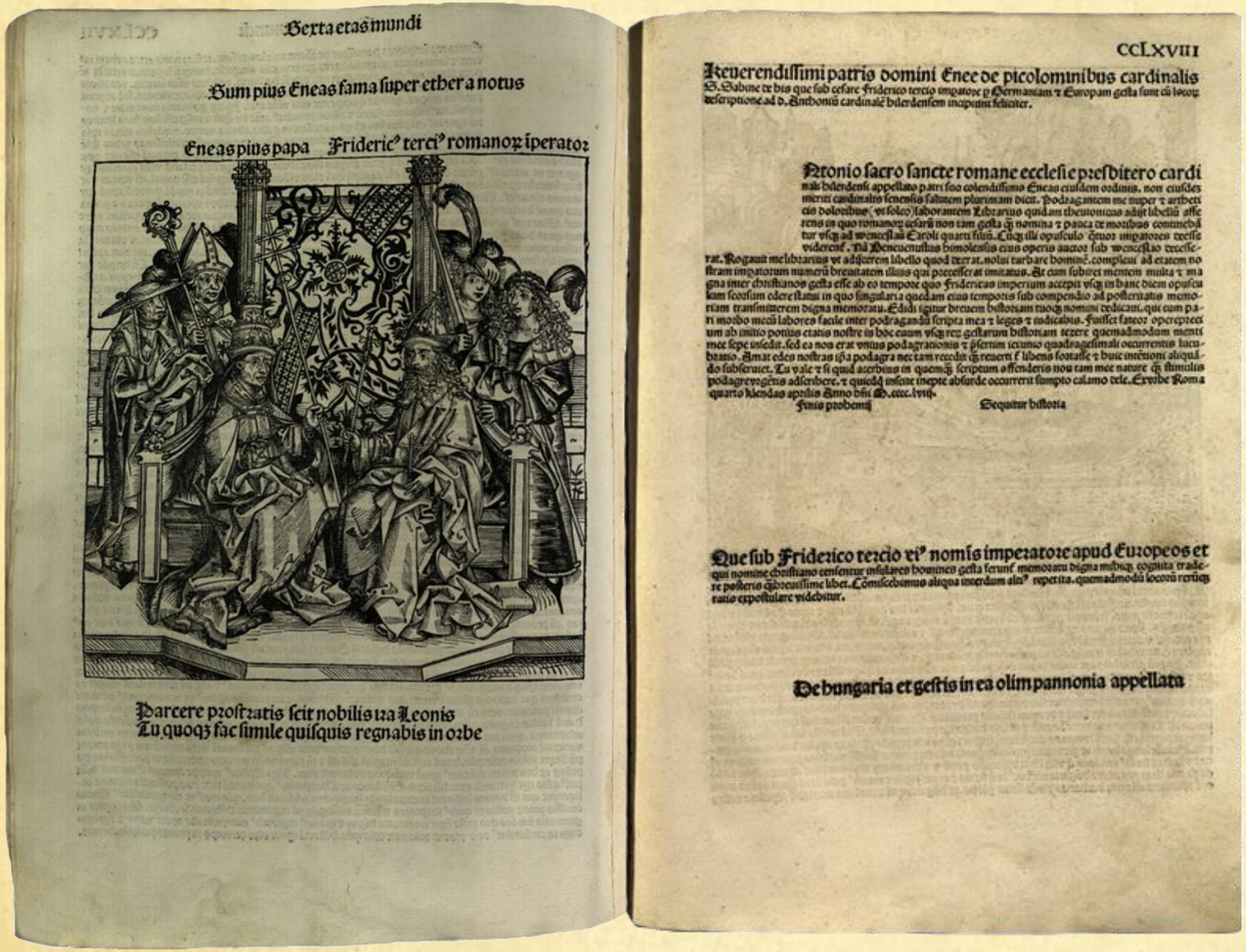
SCHEDEL, Hartmann. *Liber chronicarum*. Nürnberg : Anton Koberger pro Sebaldo Schreyer et Sebastiano Krammermeister, 1493.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Valentinus papa patria romanus. vide folio CLXVIII
Valachia que sit regio ⁊ que gens illius vide folio CCLXX
Vandalorum rex fuit genfericus qui contriuit hyſpanos Gallos ⁊ Romanos. vide folio CXXXVII
Varro vir plurimum eruditus XCII
Vbertinus babuit dominium padue. vide folio CCXXVII
Vdalricus epiſcopus auguſtēſis comes de dillingen folio CLXXX
Vdo archiepiſcopus madeburgenſis vide folio CLXXXVIII
Venecia vrbs a quo habuit nomen. vide folio XLIII ⁊ CCLXXXV
Veneti ſunt Troiani vt Latho dicit. vide folio XLIII
Veneta vrbs quando accepit augmentum folio CXXXVII
Venetorum ducatus incepit illis temporibus folio CLXI
Veneti ſunt a ceſare fridenco primo in plurib⁹ priuilegiati CCIII
Veneta ciuitas illis temporibus ſenſit periculum CCXXIIII
Veneti illis temporibus percuſſerunt fed⁹ cuz mahumeto turchorum imperatore. vide folio CCLV
Venturia romana mulier ⁊ prudens. vide folio LXX
Ventzeſlaus bohemorum dux erat. vide folio CLXXVII
Ventzeſlaus tercius bohemie rex CCXX
Ventzeſlaus bohemie rex ſextus CCXVIII
Veneno interfectus eſt beinricus octauus imperator per monachum quendam. vide folio CCXXII
Veronica mulier iherofolimitana ſanctitate inſignita XCVI
Verona ciuitas a quo ſit condita LXVIII
Verona ciuitas venit in poteſtatem venetorum illis temporibus CCXXXVII
Veſtis ſacerdotalis in veteri teſtamēto quō fuerit formata XXXIII
Veſtem vnam omnibus licurgus inſtituit folio LII
Veſtem duplicatam primo babuit dyogenes. folio LXXIIII
Vgolinus epiſcopus ⁊ doctor egregius vide folio CCXVIII
Vgo boliomus ordinis predicatorum doctor. folio CCXVIII
Victorinus enuterne vrbis epiſcopus vide folio CIX
Victor papa natione apber CXIIII
Victoria virgo inclita CXX
Victor ciuis mediolanenſis CXXVII
Victorinus natione aquitanus CXLI
Victor ſecundus papa natione alemanus epiſcopus eyſletenſis ⁊ in papam electus vide folio CXCI
Victor tercius papa antea deſiderius vocatus vide folio CXCIII
Vienna vrbs auſtrie vnde cepit initium. vide folio XCVIII
Vigilius papa natione roman⁹ CXLIIII
Vigilius epiſcopus Antiſiodorenſis. vide folio CLIIII
Villas magnas galli vocabant ciuitates vide folio CXC
Vinum quomodo primo a noe fuit plantatum folio XI
Vinum in grecia primo inuenit bachus. vide folio XXVIII
Vinum bonum eſt ⁊ malum dicit pitacus vide folio LIX
Vindicauit arthaerſes mortem patris ⁊ fratris ſui LXX
Vincentius ordinis predicatorum declamator folio CCXXXVI
Vincentius leuita natione hiſpanus. vide folio CXXIII
Vincentius gallus ordinis predicatorum frater CCXIIII
Virgo Rhea veſtalis quomodo peperit duos filios Remum ⁊ Romulum LVI
Virgilius maro magnus fuit medicus vide folio XCII
Virgo fuit poſt tres etiam viros egiſtrudis folio CLIIII
Viſitationis marie feſtum inſtituit vrbanus ſextus per octauas celebrandum. vide in folio CCXXXIIII
Vitulū adorabāt popul⁹ in egypto more egyptiorum XXXI
Vitellus nonus romanorum imperator. vide folio CVI
Vitus puerulus natione Siculus. vide folio CXXV
Vitigis rex gothorum italiam petijt. vide folio CXLV
Vitalianus papa patria Siguinus. vide folio CLIII
Vita hominis in hoc ęmultis ſit dedita periculis folio CCLXIII
Vltres errauit in mari venit ad circes que ſocios ſuos mutauit in beſtias XLI
Vlma ſuetie inſignis vrbs deſcribitur. vide folio CXC
Vngari italiam ingreſſi papiam obſederunt folio LXXIIII
Vngari obſederunt auguſtam ⁊ afflixerunt folio XCII
Vngari ſunt a ſuetis ⁊ baioarijs proſtrati vide folio CLXXIIII LXXV et LXXVII
Vngari papiam obſidebant CLXVI
Vngari depopulabant italiam. deinde venerunt in germaniam tempore primi ottonis. folio CLXXVII ⁊ LXXIX
Vngari fidem receperunt predicatiōe adalberti folio CLXXXII
Vngaria que ſit regio. de geſtis in ea vide folio CCLXVIII et in ſequentibus folijs

„Valachia que sit regio et que gens illius”

Astfel este indicat fragmentul dedicat Valahiei, care face parte din lucrarea *„In Europam”*, alcătuită de Enea Silvio Piccolomini, cărturar umanist, episcop de Siena, cardinal şi, ulterior, între anii 1458-1464, pontif roman, sub numele de Pius al II-lea. Hartmann Schedel a inclus această operă la finalul impresionantei sale cronici.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Pe pagina din stânga:

„Eneas Pius papa – Frideric[us] terci[us] romano[rum] i[m]perator”

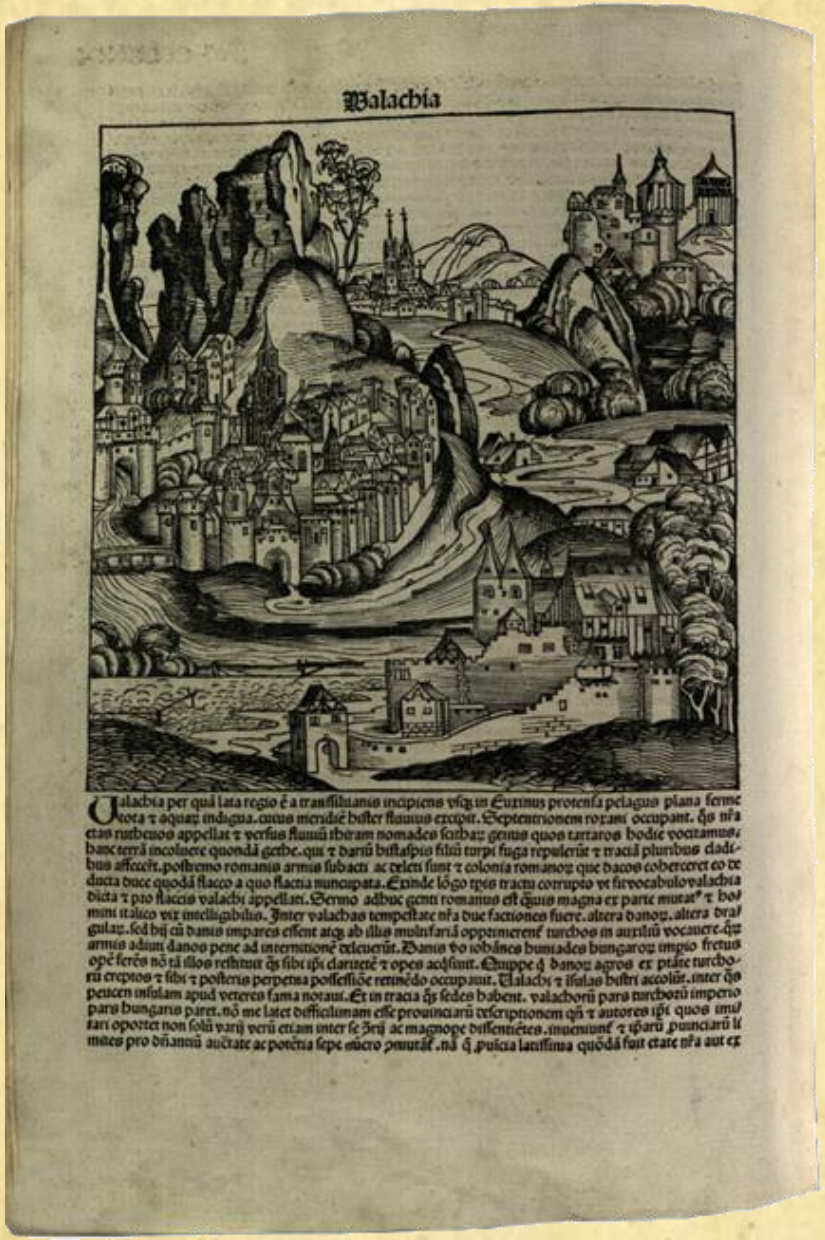
Ilustrație xilogravată, înfățișându-l pe Papa Pius al II-lea, alături de Frederic al III-lea, Împărat al Sfântului Imperiu Roman, pentru care, anterior ocupării tronului papal, îndeplinise funcția de poet și secretar aulic la curtea acestuia de la Viena, precum și pe cea de ambasador al monarhului pe lângă Papa Calixt al III-lea.

Pe pagina din dreapta:

Epistola dedicatorie (Roma, 29 martie 1458) adresată cardinalului Antonio de la Cerda, episcop de Lerida, de către cardinalul Enea Silvio Piccolomini, care, la doar câteva luni de la redactarea acestei scrisori, își începea pontificatul ca Papa Pius al II-lea.

Mai jos, debutul lucrării „*De Europa*”, cu titlul primului capitol, „*De Hungaria et gestis in ea[m] olim Pannonia appellata*”.

SCHEDEL, Hartmann. *Liber chronicarum*. Nürnberg : Anton Koberger pro Sebaldo Schreyer et Sebastiano Krammermeister, 1493.

„Walachia”.
Fragmentul de text şi renumita reprezentare imaginară, gravată în lemn, dedicate Valahiei.
Peisajul înfăţişat nu este inspirat din realitate, ci un clişeu utilizat şi pentru alte ilustraţii din carte.

SCHEDEL, Hartmann.
Liber chronicarum. Nürnberg : Anton Koberger pro Sebaldo Schreyer et Sebastiano Krammermeister, 1493.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

„Die Walachey”

O altă versiune, nu la fel de cunoscută a imaginii atribuite Valahiei, o xilogravură de dimensiuni mai reduse, apare într-o ediţie germană ulterioară a cronicii lui Hartmann Schedel, ieşită de sub teascurile lui Johannes Schönsperger în anul 1500. Acest tipograf a copiat elegantele ediţii Koberger din 1493, atât cea originală latină, cât şi traducerea în limba germană a operei, retipărindu-le în oficina sa din Augsburg. Ediţiile lui Johannes Schönsperger reiau aparatul iconografic realizat sub îndrumarea artiştilor Michael Wolgemuth şi Wilhelm Pleydenwurff, dar într-un format mai mic.

SCHEDEL, Hartmann.
Das Buch der Chroniken. Trad. în lb. germană de Georg Alt.
Augsburg : Johannes Schonsperger, 1500.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

Die walachey.

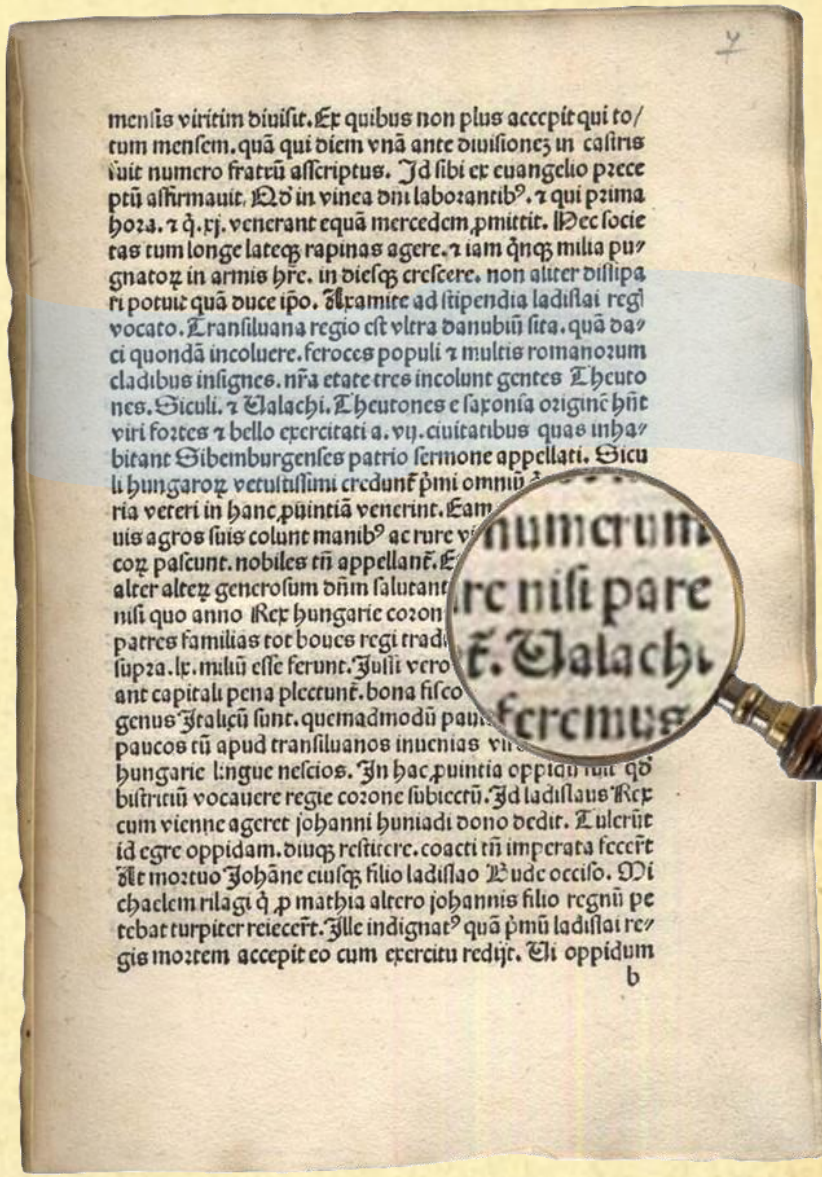
„Transilvana regio est ultra Danubiu[s] sita. qua[e] Daci quonda[m] incoluere. Feroces populi et multis romanorum cladibus insignes. N[ost]ra etate tres incolunt gentes Theutones, Siculi et Valachi [...] Valachi genus Italicu[m] sunt”

Lucrarea „*In Europam*” a avut o influenţă considerabilă asupra istoriografiei Ţărilor Române, foarte mulţi scriitori îmbrăţişând viziunea autorului legată de originea şi unitatea de limbă a trăitorilor acestor meleaguri.
Vorbind despre Regatul Ungariei, Piccolomini a dedicat mai multe rânduri Transilvaniei, despre care nota că a fost locuită, odinioară, de daci, iar, în vremea sa, de saşi, secui şi valahi, cărturarul italian afirmând, totodată, latinitatea acestora din urmă.
Un portret encomiastic i-a fost zugrăvit lui Iancu de Hunedoara, guvernator şi comandant militar al Ungariei, fiindu-i reliefate, cu acest prilej, originile româneşti.

PIUS II, papă. *In Europam*.
Memmingen : Albrecht Kunne, [cca.1491].
Editio princeps.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

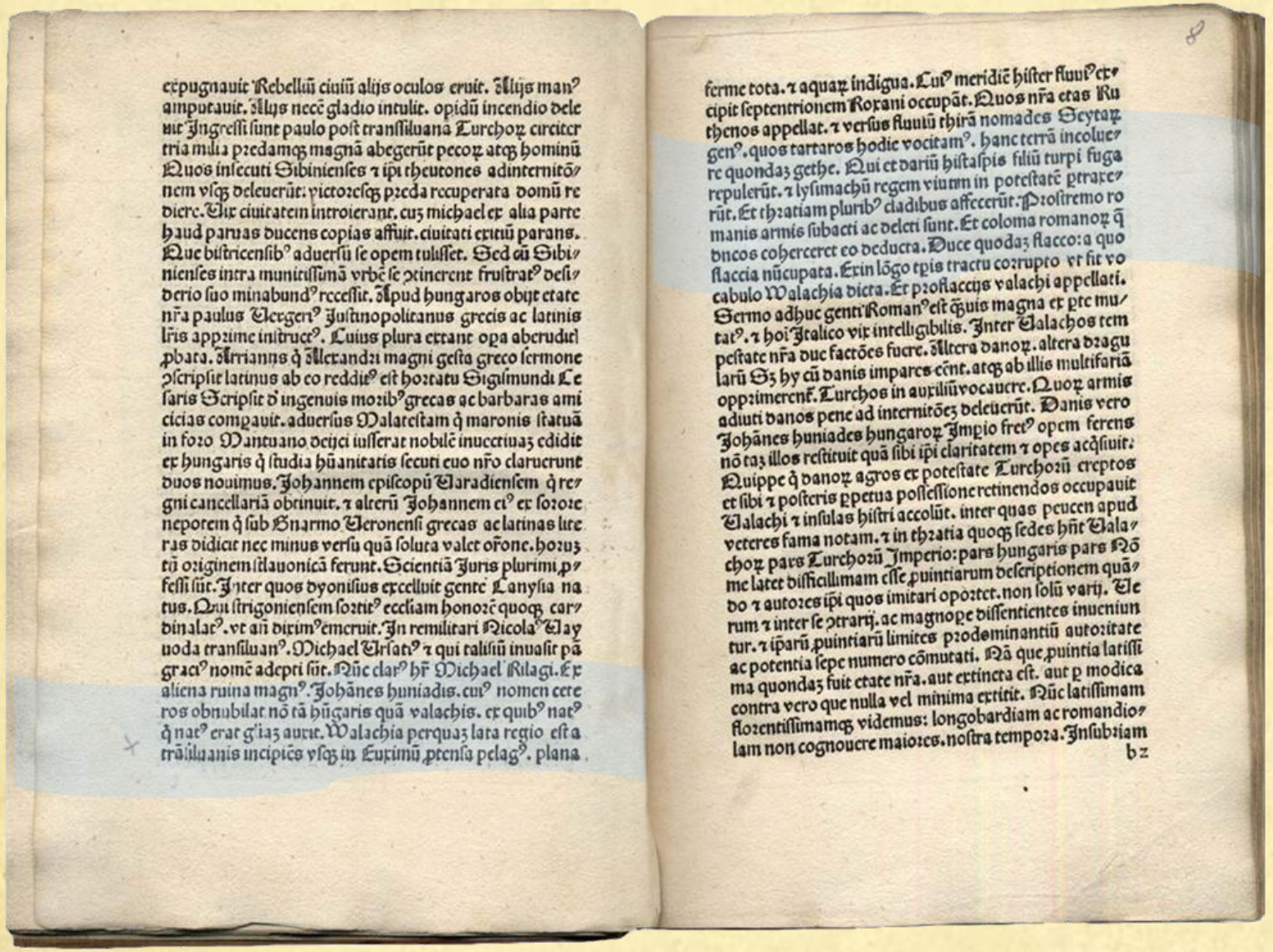
BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

„Joha[n]nes Huniadis cui[us] nomen ceteros obnubilat no[n] ta[m] Hu[n]garis qua[m] Valachis ex quib[us] nat[us] erat gl[or]iam auxit. Walachia per quam lata regio est a Tra[n]silvanis incipie[n]s usque Euximu[m] p[ro]tensa pelag[us] [...]”

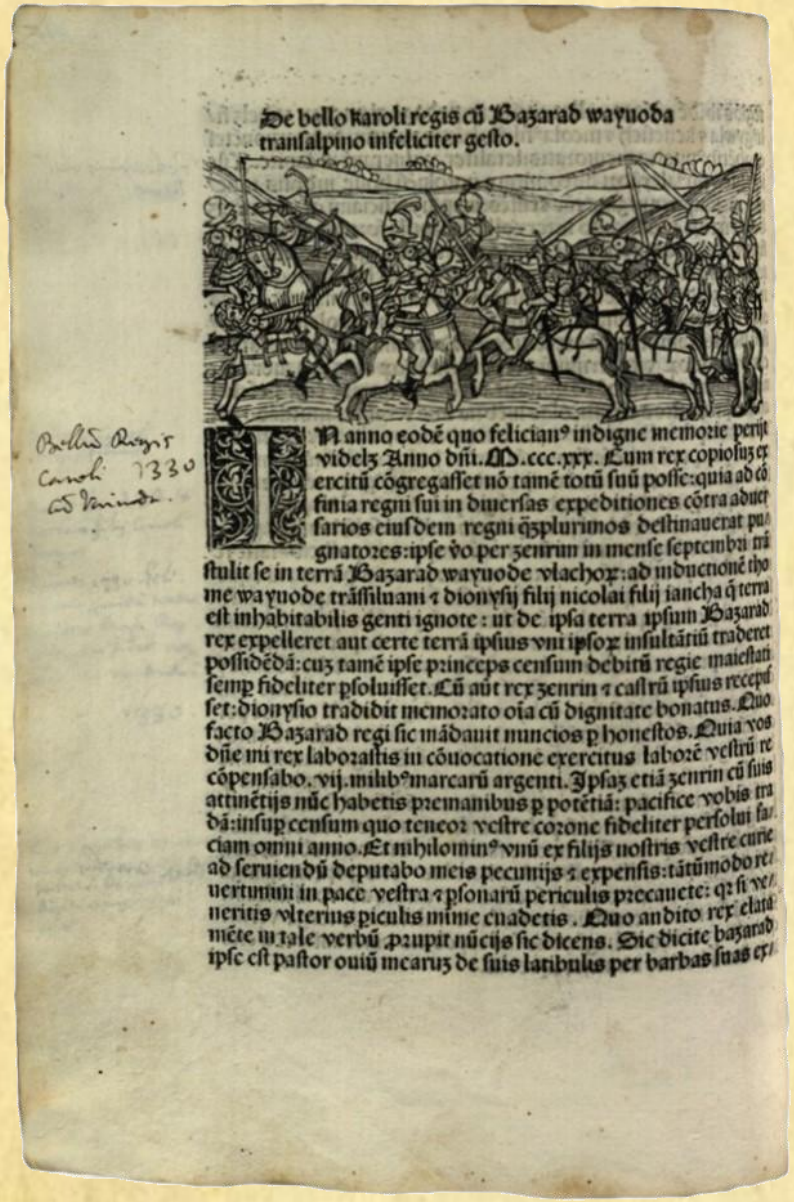
PIUS II, papă. *In Europam*. Memmingen : Albrecht Kunne, [cca. 1491]. Editio princeps.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

În descrierea Valahiei, sunt amintiţi geto-dacii, atât înainte, cât şi după cucerirea romană. Autorul oferă o etimologie hazardată pentru denumirea acestei ţări şi a celor care o populau. Sub stăpânirea Romei, ei ar fi fost numiţi „flacci”, iar ţara lor chemată „Flaccia” după un anume conducător roman, Flaccus, şi astfel ar fi rezultat, în timp, prin alterarea limbii latine vorbite aici, formele Valahia şi valahi. Această idee s-a perpetuat şi în secolele următoare, fiind preluată de foarte mulţi scriitori.

„De bello Karoli regis cu[m] Bazarad wayvoda transalpino infeliciter gesto”

Prima pagină a capitolului care prezintă unul dintre cele mai însemnate momente din istoria medievală a românilor, victoria voievodului Basarab I în aşa-numita Bătălie de la Posada.

Sunt relatate evenimentele premergătoare acesteia, de la campaniile militare împotriva Valahiei, începute în luna septembrie a anului 1330, de către Regele Ungariei, Carol Robert de Anjou, până la confruntarea decisivă, încheiată cu înfrângerea dezastruoasă a armatei maghiare.

Descrierea face parte dintr-un incunabul celebru, cronica maghiară a lui Johannes Thuróczy (1435?-1490?), protonotarul regelui Matia Corvin, tipărită a doua oară în anul 1488, la Augsburg, după prima ediţie apărută în acelaşi an, la Brno. Amândouă ediţiile sunt înzestrate cu ilustraţii xilogravate.

THUROCZY, Johannes . *Chronica Hungarorum*.
Augustae [Augsburg] : Erhard Ratdolt pro Theobaldo Feger, 1488.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

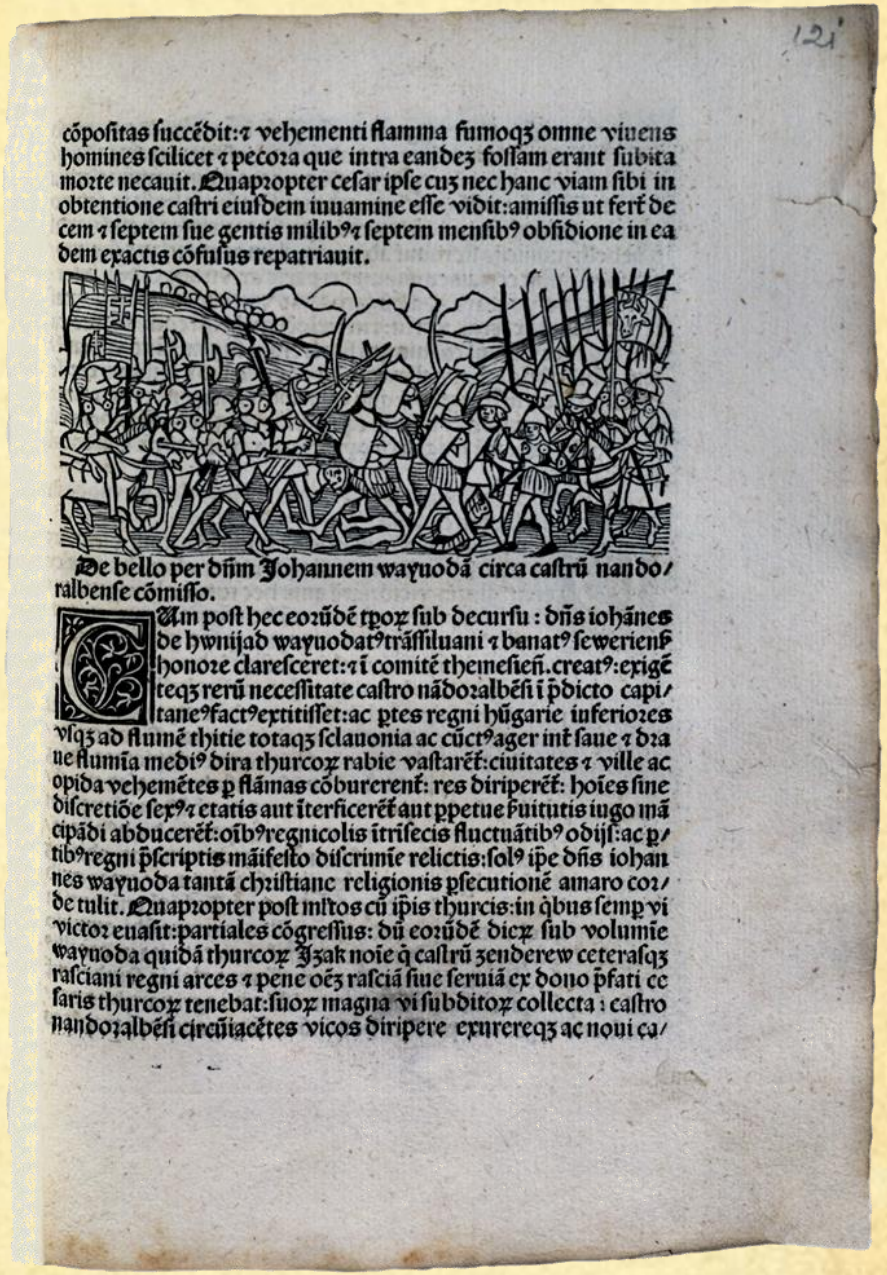
„De bello per d[omi]n[u]m Johannem wayvoda[m] circa castru[m] Nandoralbense co[n]misso”

Un alt capitol al cronicii lui Thuróczy este consacrat luptelor care s-au purtat ca urmare a asedierii cetăţii Belgradului de către sultanul Mahomed al II-lea în anul 1456, considerat un moment cheie din istoria Europei creştine. Victoria înregistrată de coaliţia anti-otomană a avut o semnificaţie cu atît mai importantă cu cât această venea la trei ani după Căderea Constantinopolului, iar eroul acelei mari biruinţe, Iancu de Hunedoara, şi-a pierdut viaţa imediat după aceea, răpus de ciumă.

THUROCZY, Johannes. *Chronica Hungarorum*.
Augustae [Augsburg] : Erhard Ratdolt pro Theobaldo Feger, 1488.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

121

cõpositas succẽdit: ⁊ vehementi flamma fumoqꝫ omne viuens homines scilicet ⁊ pecora que intra eandeꝫ fossam erant subita morte necauit. Quapropter ceſar ipſe cuꝫ nec hanc viam ſibi in obtentione caſtri eiuſdem inuamine eſſe vidit: amiſſis ut ferẽ de cem ⁊ ſeptem ſue gentis milib⁹ ⁊ ſeptem menſib⁹ obſidione in ea dem exactis cõfuſus repatriauit.

De bello per dñm Johannem wayuodã circa caſtrũ nando/ ralbenſe cõmiſſo.

Cum poſt hec eoꝛũdẽ tpoꝛ ſub decurſu: dñs iohãnes de hwniad wayuodat⁹ trãſſiluani ⁊ banat⁹ ſeuerien⁹ honoꝛe clareſceret: ⁊ i comitẽ themeſieñ. creat⁹: exigẽ teqꝫ rerũ neceſſitate caſtro nãdoꝛalbẽſi i pdicto capi/ tane⁹ fact⁹ extitiſſet: ac ptes regni hũgarie inferioꝛes vſqꝫ ad flumẽ thitie totaqꝫ ſclauonia ac cũct⁹ ager int saue ⁊ dra ue flumĩa medi⁹ dira thurcoꝛ rabie vaſtarẽt: ciuitates ⁊ ville ac opida vehemẽtes p flãmas cõburerent: res diriperẽt: hoĩes ſine diſcretiõe ſex⁹ ⁊ etatis aut iterficerẽt aut ppetue ſuitutis iugo mã cipãdi abducerẽt: oĩb⁹ regnicolis itriſecis fluctuãtib⁹ odiſ: ac p/ tib⁹ regni pſcriptis mãifeſto diſcrimĩe relictis: ſol⁹ ipe dñs iohan nes wayuoda tantã chriſtiane religionis pſecutionẽ amaro coꝛ/ de tulit. Quapropter poſt mltos cũ ipis thurcis: in q̃bus ſemp vi victoꝛ euaſit: partiales cõgreſſus: dũ eoꝛũdẽ dieꝝ ſub volumĩe wayuoda quidã thurcoꝛ Izak noĩe q̃ caſtrũ zenderew ceteraſqꝫ raſciani regni arces ⁊ pene oẽꝫ raſciã ſiue ſeruiã ex dono pfati ce ſaris thurcoꝛ tenebat: ſuoꝛ magna vi ſubditoꝛ collecta: caſtro nandoꝛalbẽſi circũiacẽtes vicos diripere exurereqꝫ ac noui ca/

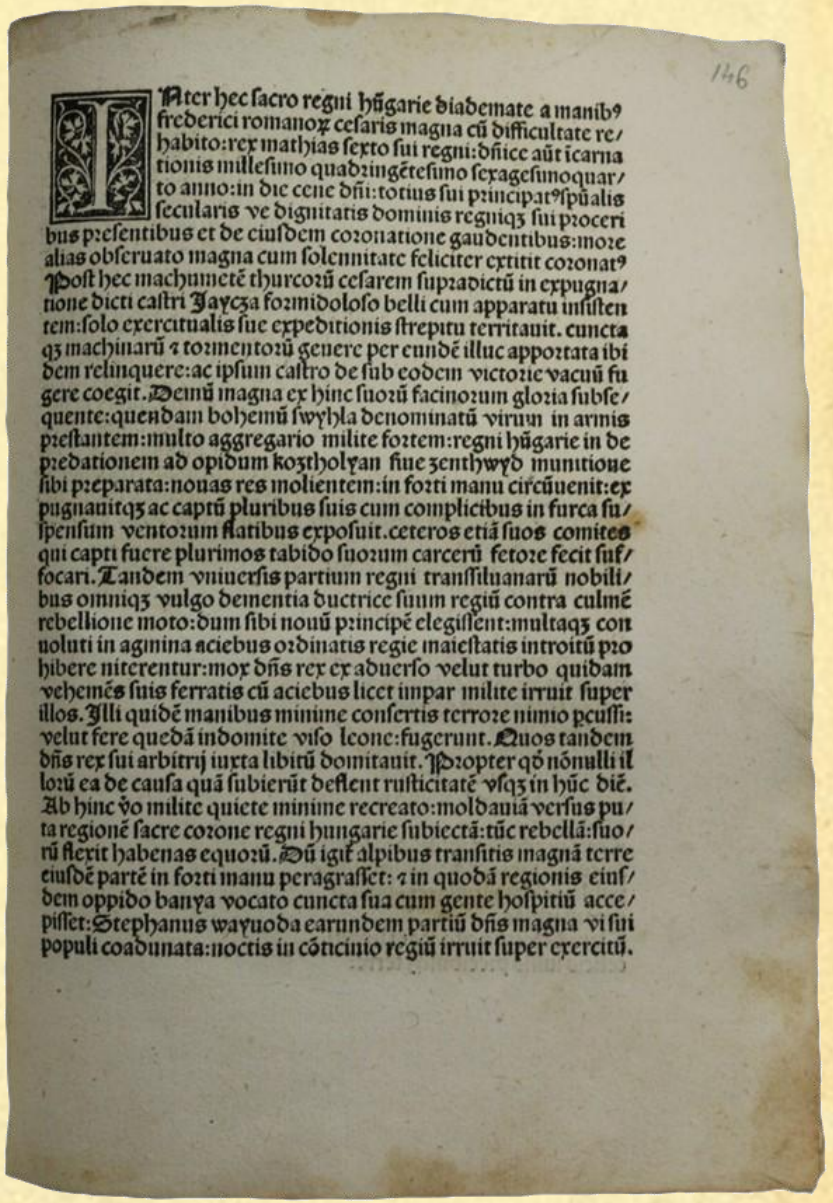
„Ab hinc v[er]o milite quiete recreato, Moldavia[m] versus puta regione sacrae coronae regni Hungarie subiecta[m], tu[n]c rebella[m], suoru[m] flexit habenas equorum. Du[m] igit[ur], Alpibus transitis magna[m] terre eiusde[m] parte[m] in fortii manu peragrasset, et in quoda[m] regionis eiusdem oppido Banya vocato cuncta sua cum gente hospitiu[m] accepisset; Stephanus wayvoda earundem partiu[m] d[omi]n[u]s magna vi sui populi coadunata, noctis in co[n]ticinio regiu[m] irruit super exercitu[m] [...]"

Domnitorul Ştefan cel Mare este menţionat în contextul Bătăliei de la Baia din anul 1467, împotriva Regelui Ungariei, Matia Corvin.

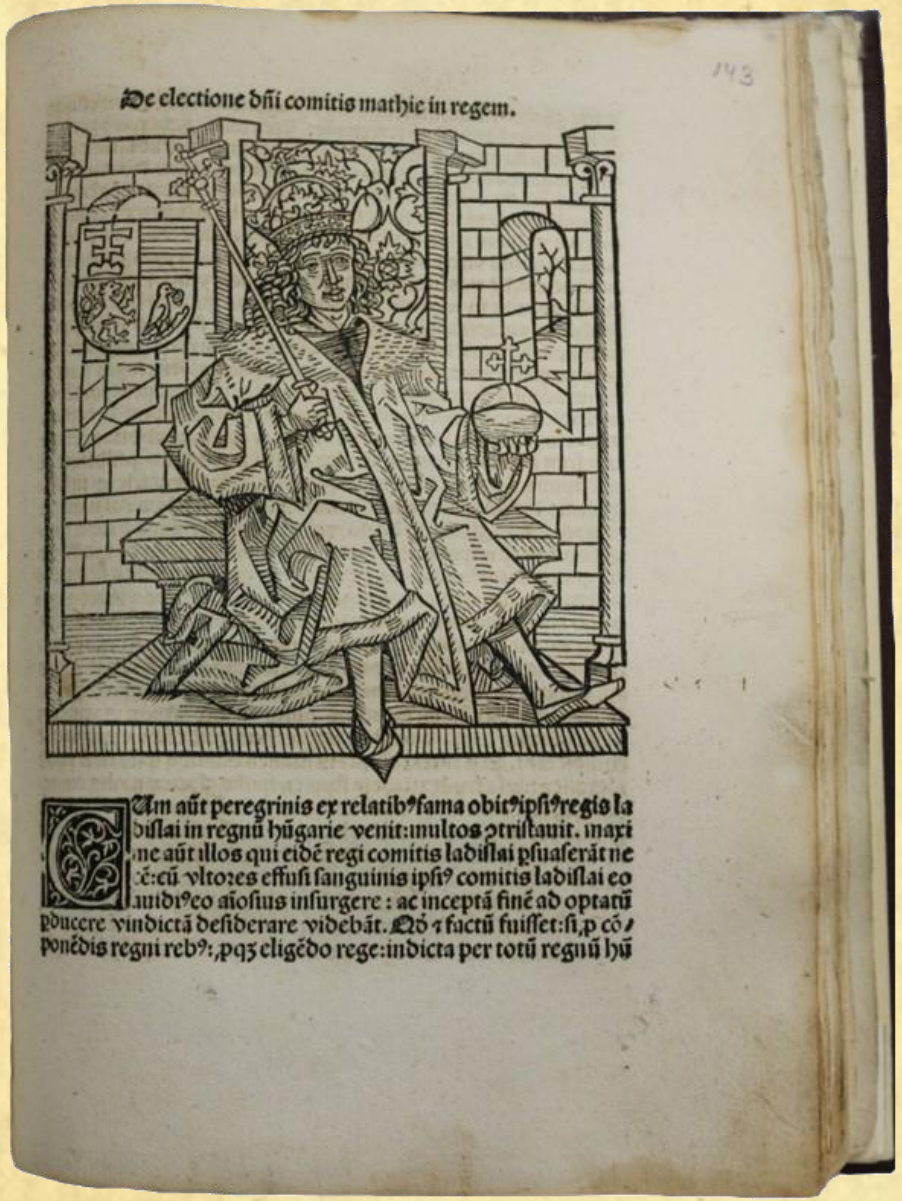
THUROCZY, Johannes. *Chronica Hungarorum*.
Augustae [Augsburg] : Erhard Ratdolt pro Theobaldo Feger, 1488.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

146

Ater hec ſacro regni hũgarie diademate a manib9 frederici romanoꝝ ceſaris magna cũ difficultate re/habito:rex mathias ſexto ſui regni:dñice aũt icarnationis milleſimo quadringẽteſimo ſexageſimoquarto anno:in die cene dñi:totius ſui principat9ſpũalis ſecularis ve dignitatis dominis regniqꝫ ſui proceribus preſentibus et de ciuſdem coronatione gaudentibus:more alias obſeruato magna cum ſolennitate feliciter extitit coronat9 Poſt hec machumetẽ thurcorũ ceſarem ſupradictũ in expugnatione dicti caſtri Jayczа formidoloſo belli cum apparatu inſiſtentem:ſolo exercitualis ſue expeditionis ſtrepitu territauit. cuncta qꝫ machinarũ ⁊ tormentorũ genere per eundẽ illuc apportata ibidem relinquere:ac ipſum caſtro de ſub eodem victorie vacuũ fugere coegit. Demũ magna ex hinc ſuorũ facinorum gloria ſubſequente:quendam bohemũ ſwyhla denominatũ virum in armis preſtantem:multo aggregario milite fortem:regni hũgarie in depredationem ad opidum koztholyan fiue zenthwyd munitione ſibi preparata:nouas res molientem:in forti manu circũuenit:expugnauitqꝫ ac captũ pluribus ſuis cum complicibus in furca ſuſpenſum ventorum flatibus expoſuit.ceteros etiã ſuos comites qui capti fuere plurimos tabido ſuorum carcerũ fetore fecit ſuffocari. Tandem vniuerſis partium regni tranſſiluanarũ nobilibus omniqꝫ vulgo demẽtia ductrice ſuum regiũ contra culmẽ rebellione moto:dum ſibi nouũ principẽ elegiſſent:multaqꝫ conuoluti in agmina aciebus ordinatis regie maieſtatis introitũ prohibere niterentur:moꝝ dñs rex ex aduerſo velut turbo quidam vehemẽs ſuis ferratis cũ aciebus licet impar milite irruit ſuper illos. Illi quidẽ manibus minime conſertis terrore nimio pcuſſi: velut fere quedã indomite viſo leone:fugerunt. Quos tandem dñs rex ſui arbitrij iurta libitũ domitauit. Propter qõ nõnulli illorũ ea de cauſa quã ſubierũt deflent ruſticitatẽ vſqꝫ in hũc diẽ. Ab hinc ṽo milite quiete minime recreato:moldauiã verſus puta regionẽ ſacre corone regni hungarie ſubiectã:tũc rebellã:ſuorũ flexit habenas equorũ. Dũ igit alpibus tranſitis magnã terre eiuſdẽ partẽ in forti manu peragraſſet: ⁊ in quodã regionis eiuſdem oppido banya vocato cuncta ſua cum gente hoſpitiũ acceꝑiſſet:Stephanus wayuoda earundem partiũ dñs magna vi ſui populi coadunata:noctis in cõcinio regiũ irruit ſuper exercitũ.

„De electione d[omi]ni comitis Mathie in regem”
Încoronarea lui Matia Corvin, fiul lui Iancu de Hunedoara, ca rege al Ungariei este reprezentată într-o ilustrație xilogravată la începutul capitolului cu același nume. În imagine, apar și însemnele heraldice ale acestuia.

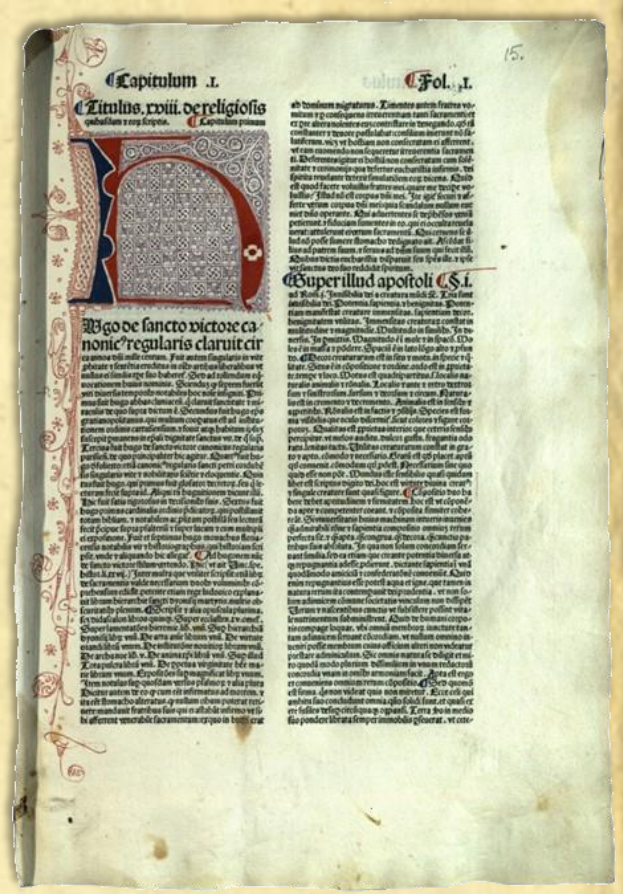
THUROCZY, Johannes. *Chronica Hungarorum*.
Augustae [Augsburg] : Erhard Ratdolt pro Theobaldo Feger, 1488.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

În partea stânga:
Pagină rubricată în debutul celui de-al treilea volum al Cronicii cărturarului Antoninus Florentinus (1389-1459), venerat de romano-catolici ca Sf. Antonin din Florenţa.

În partea dreapta:
Pe recto-ul filei 143, apare o menţiune relativă la perioada domniei lui Mircea cel Bătrân. Valahii sunt amintiţi în contextul participării cu un corp de oaste la expediţia din 1396, condusă de regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg, împotriva forţelor otomane ale sultanului Baiazid I. Aceasta este cunoscută în istorie ca Bătălia sau Cruciada de la Nicopole.

ANTONINUS FLORENTINUS. *Chronicon*.
Nürnberg : Anton Koberger, 1484. Vol. 3.
Editio princeps.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Unul dintre portretele lui Vlad al III-lea Ţepeş care au circulat în epocă.
Xilogravură.

Mai multe incunabule germane, care îl descriu în termeni defavorabili pe domnitorul Ţării Româneşti, cuprind versiuni ale acestei ilustraţii.

[Historia Dracolis Waidae].
[Nürnberg : Peter Wagner, cca. 1488].
Fotocopie după un exemplar rubricat din colecţiile fostei Biblioteci Regale de Stat din Stuttgart.
Proveniență: fondul Constantin Karadja.

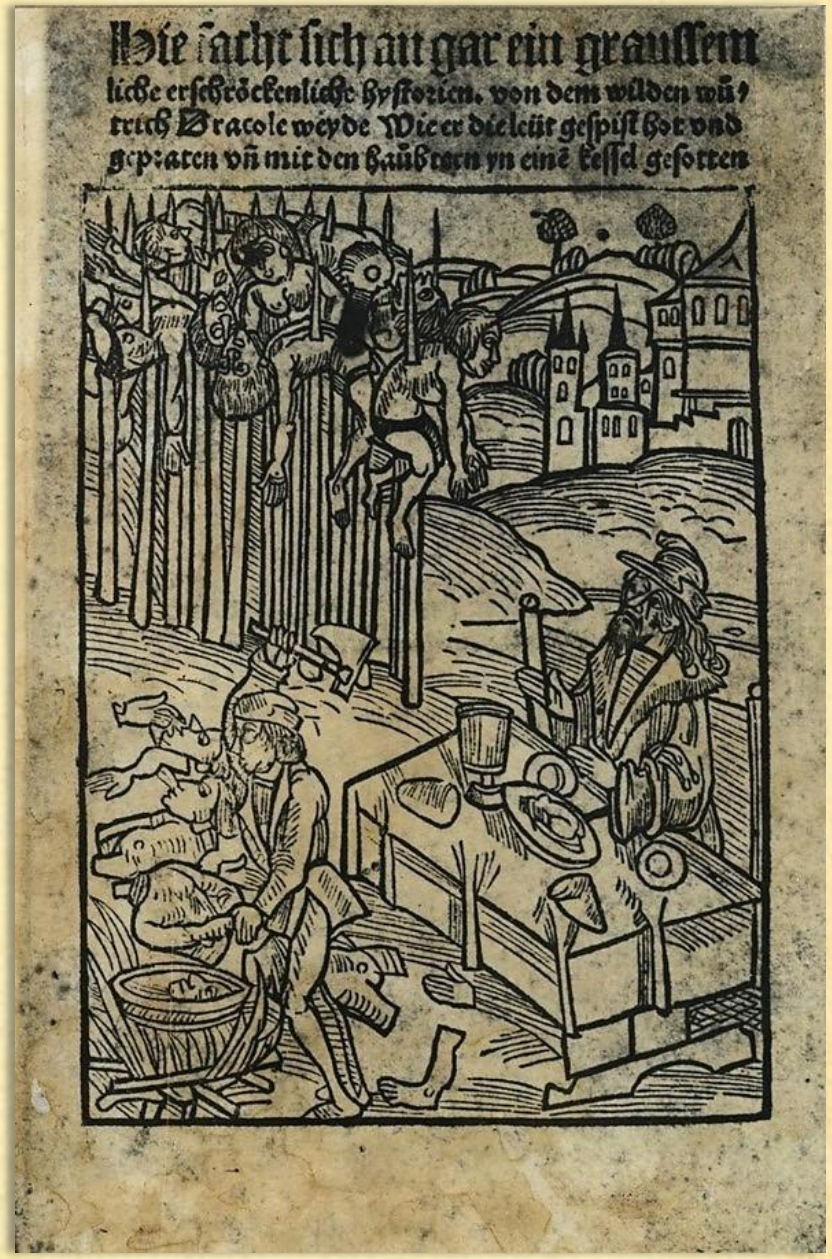
„Hie facht sich an gar ein graussemliche erschröckenliche hystorien von dem wilden wütrich Dracole weyde. Wie er die leüt gespist hot und gepraten un[d] mit den haubtern un eine[n] Kessel gesotten”
Frontispiciu xilogravat.

Scenă macabră ce îl înfăţişează pe Vlad Ţepeş drept un tiran nemilos, însetat de sânge, care îi supunea la cazne îngrozitoare şi îi ucidea pe toţi cei potrivnici lui, metoda predilectă fiind, fireşte, trasul în ţeapă.
Prin mijlocirea tiparului, această temă iconografică, dezvoltată de cei care doreau să îl defăimeze pe domnitorul muntean, a devenit foarte răspândită, contribuind în mod decisiv la conturarea unei figuri demonice a acestuia în imaginarul perioadei, iar, în timpuri mai recente, la naşterea unui mit literar.

[Historia Dracolis Waidae].
Strassburg : [Martin Hupfuff], 1500.
Facsimil.

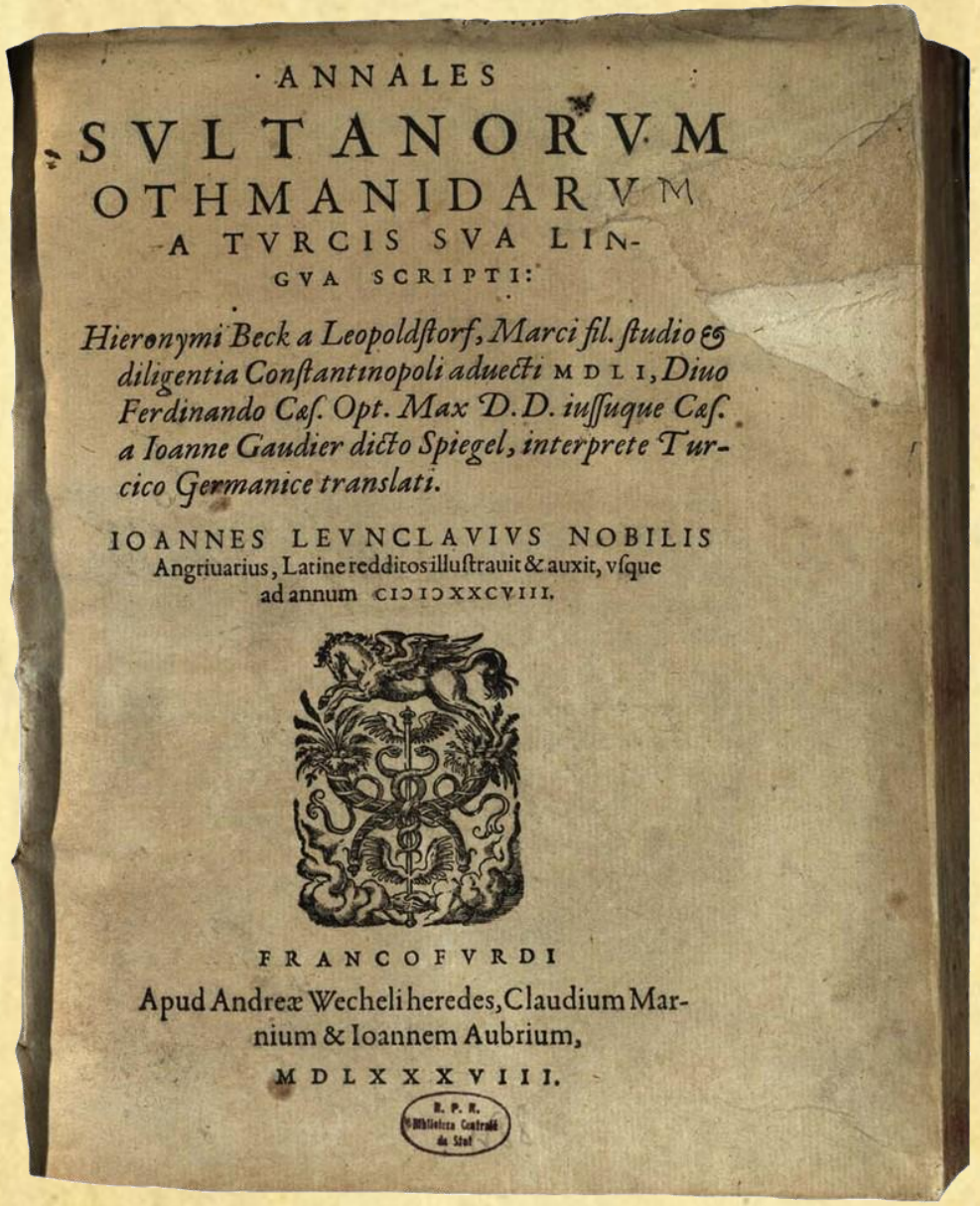
Provenienţă: fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Ediții de secol XVI

ANNALES
SVLTANORVM
OTHMANIDARVM
A TVRCIS SVA LIN-
GVA SCRIPTI:

Hieronymi Beck a Leopoldſtorf, Marci fil. ſtudio & diligentia Conſtantinopoli aduecti MDLI, *Diuo Ferdinando Caſ. Opt. Max D.D. iuſſuque Caſ. a Ioanne Gaudier dicto Spiegel, interprete Turcico Germanice translati.*

IOANNES LEVNCLAVIVS NOBILIS
Angriuarius, Latine redditos illuſtrauit & auxit, vſque
ad annum CIↃIↃXXCVIII.

FRANCOFVRDI
Apud Andreæ Wecheli heredes, Claudium Marnium & Ioannem Aubrium,
MDLXXXVIII.

R. P. R. Biblioteca Centrală de Stat

Foaie de titlu cu marca tipografică a renumitei oficine a familiei de tipografi Wechelus, care au activat la Frankfurt.

LEUNCLAVIUS, Johannes.
Annales sultanorum Othmanidarum a Turcis sua lingua scripti ...
Francofurdi [Frankfurt] : apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Marnium et Ioannem Aubrium, 1588.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

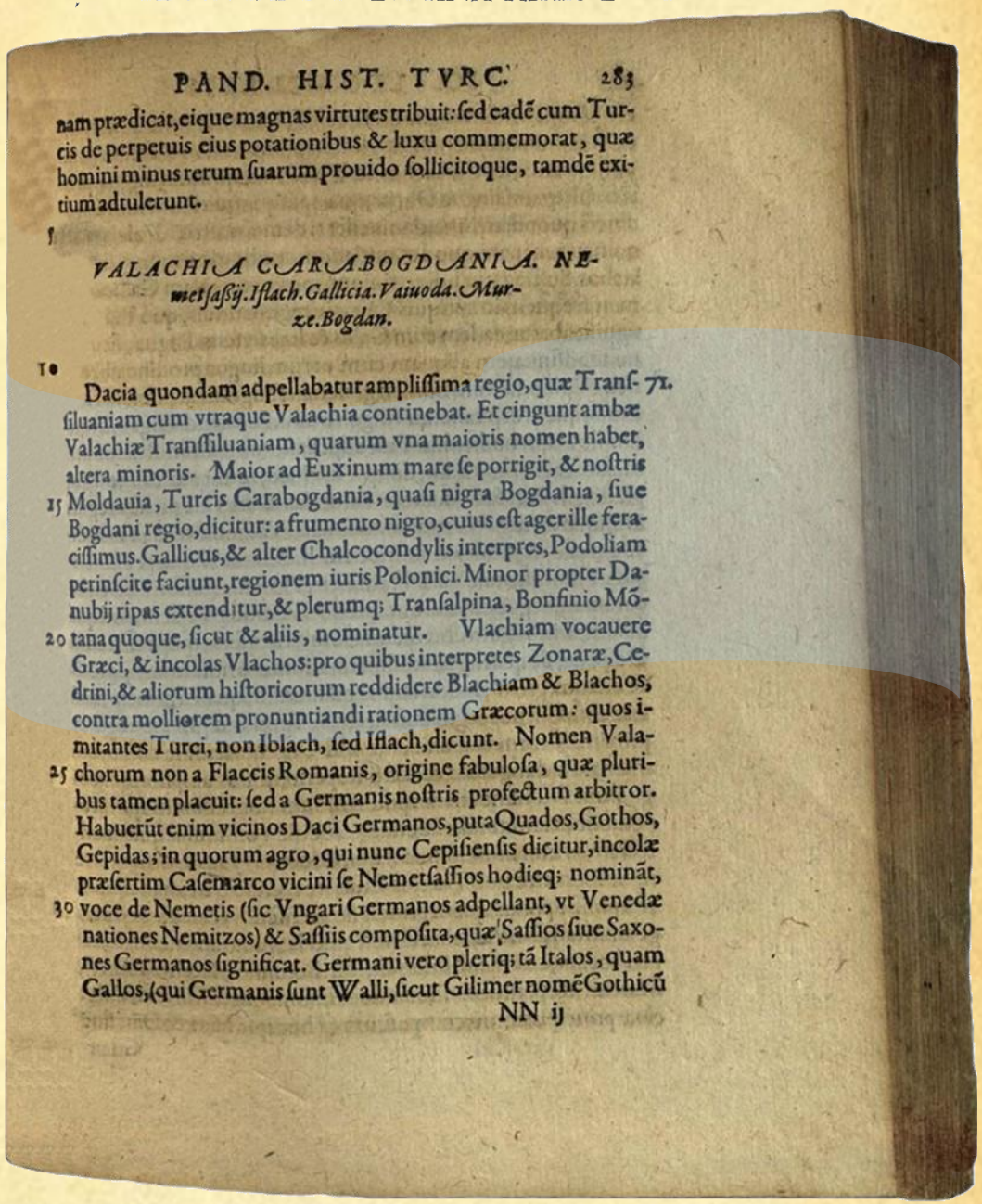
„Dacia quondam adpellabatur amplissima regio, quae Transsilvaniam cum utraque Valachia continebat. Et cingunt ambae Valachiae Transsilvaniam, quarum una maioris nomen habet, altera minoris [...] “

Cronicarul german Johannes Löwenklau (1533 - 1593), mult mai cunoscut sub forma latinizată a numelui, Leunclavius, a îngrijit o serie de ediţii ale unor izvoare otomane, precum cea de faţă, tradusă şi adaptată din limba turcă în limba germană de Ioannes Gaudier zis Spiegel şi, apoi, în latină de însuşi Leunclavius, acesta îmbogăţind-o, totodată, cu adnotări şi studii, cum este cel intitulat „*Pandectes historiae Turcicae*”.

În consemnarea evenimentelor istorice şi a raporturilor de forţe dintre Imperiul Otoman şi alte ţări, nu aveau cum să lipsească informaţiile cu privire la spaţiul Transilvaniei şi al *„celor două Valahii”*, denumite sub diferite forme, potrivit unor renumiţi istorici la care textul face trimitere: *Valahia Mare*, *Transalpina* sau *Muntenia*, respectiv *Moldova*, *Valahia mică*, *Bogdania* ori *Carabogdania* (*Bogdania neagră*).

În continuare, sunt explicaţi termeni precum etnonimul „*valah*”sau titlurile de „*voievod*” şi „*ban*”.

LEUNCLAVIUS, Johannes.
Annales sultanorum Othmanidarum a Turcis sua lingua scripti ...
Francofurdi [Frankfurt] : apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Marnium et Ioannem Aubrium, 1588.

PAND. HIST. TVRC. 283

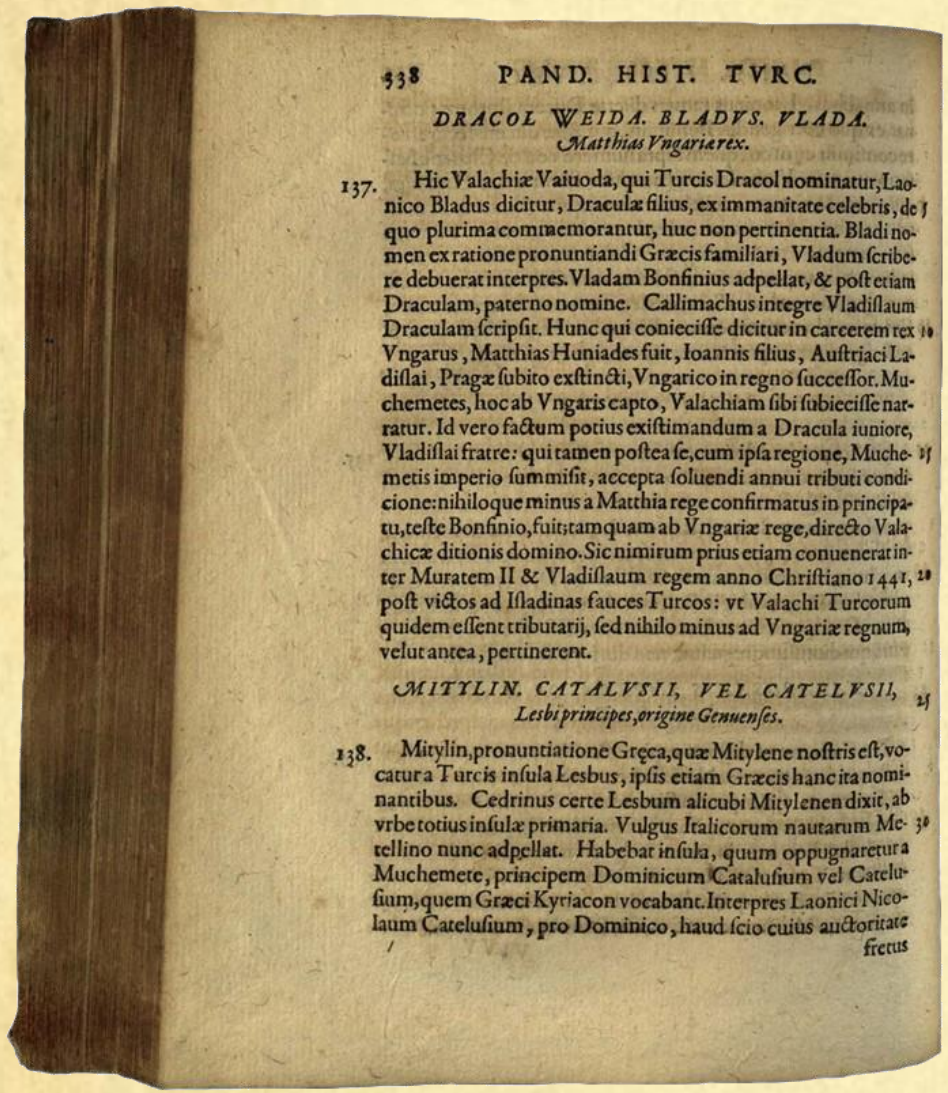
nam prædicat, eique magnas virtutes tribuit: sed eadē cum Turcis de perpetuis eius potationibus & luxu commemorat, quæ homini minus rerum suarum prouido sollicitoque, tamdē exitium adtulerunt.

VALACHIA CARABOGDANIA. NEmetsaßij. Iflach. Gallicia. Vaiuoda. Murze. Bogdan.

Dacia quondam adpellabatur ampliſſima regio, quæ Tranſ- 71.
ſiluaniam cum vtraque Valachia continebat. Et cingunt ambæ
Valachiæ Tranſſiluaniam, quarum vna maioris nomen habet,
altera minoris. Maior ad Euxinum mare ſe porrigit, & noſtris
Moldauia, Turcis Carabogdania, quaſi nigra Bogdania, ſiue
Bogdani regio, dicitur: a frumento nigro, cuius eſt ager ille feraciſſimus. Gallicus, & alter Chalcocondylis interpres, Podoliam
perinſcite faciunt, regionem iuris Polonici. Minor propter Danubij ripas extenditur, & plerumq; Tranſalpina, Bonfinio Mōtana quoque, ſicut & aliis, nominatur. Vlachiam vocauere
Græci, & incolas Vlachos: pro quibus interpretes Zonaræ, Cedrini, & aliorum hiſtoricorum reddidere Blachiam & Blachos,
contra molliorem pronuntiandi rationem Græcorum: quos imitantes Turci, non Iblach, ſed Iflach, dicunt. Nomen Valachorum non a Flaccis Romanis, origine fabuloſa, quæ pluribus tamen placuit: ſed a Germanis noſtris profectum arbitror.
Habuerūt enim vicinos Daci Germanos, puta Quados, Gothos,
Gepidas; in quorum agro, qui nunc Cepiſienſis dicitur, incolæ
præſertim Caſemarco vicini ſe Nemetſaſſios hodieq; nomināt,
voce de Nemetis (ſic Vngari Germanos adpellant, vt Venedæ
nationes Nemitzos) & Saſſiis compoſita, quæ Saſſios ſiue Saxones Germanos ſignificat. Germani vero pleriq; tā Italos, quam
Gallos, (qui Germanis ſunt Walli, ſicut Gilimer nomē Gothicū

NN ij

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

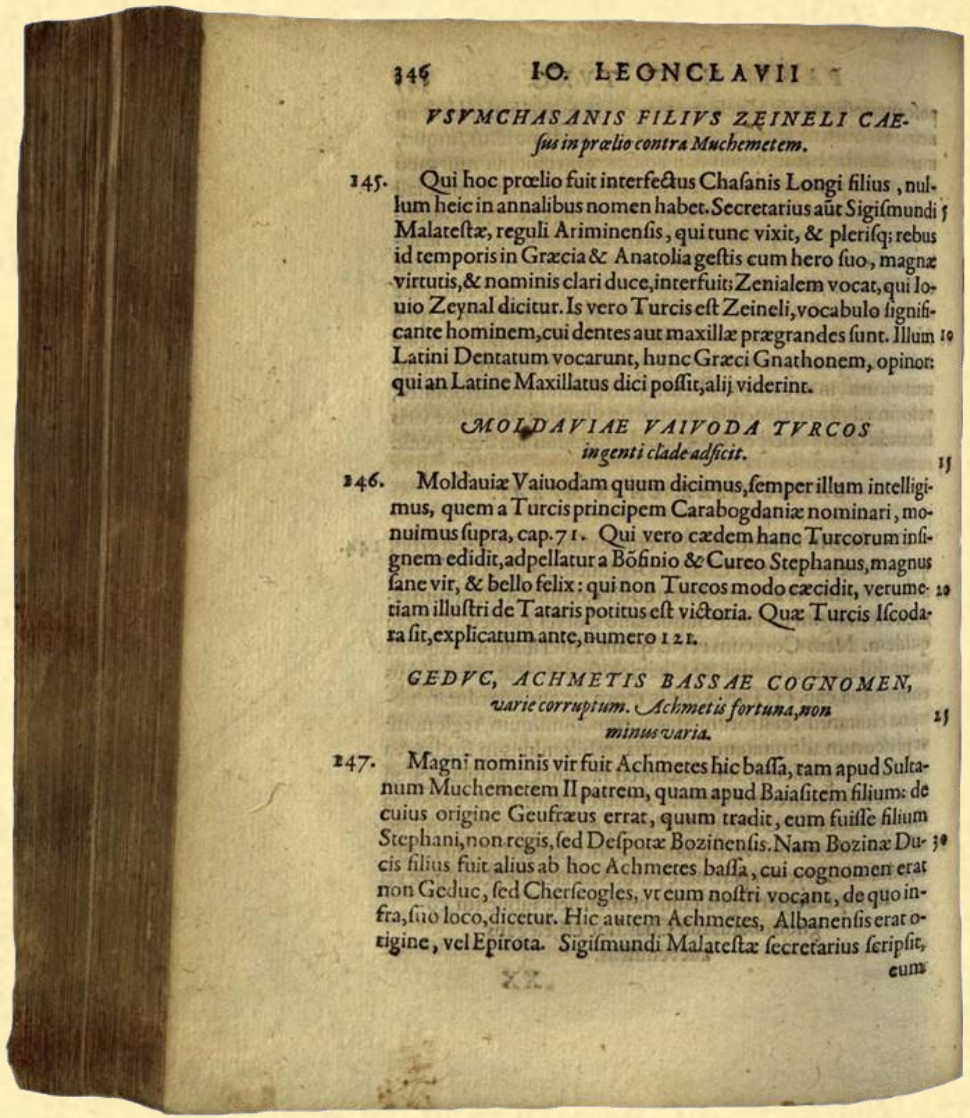
538 PAND. HIST. TVRC.

DRACOL WEIDA. BLADVS. VLADA.
Matthias Vngariæ rex.

137. Hic Valachiæ Vaiuoda, qui Turcis Dracol nominatur, Laonico Bladus dicitur, Draculæ filius, ex immanitate celebris, de quo plurima commemorantur, huc non pertinentia. Bladi nomen ex ratione pronuntiandi Græcis familiari, Vladum scribere debuerat interpres. Vladam Bonfinius adpellat, & post etiam Draculam, paterno nomine. Callimachus integre Vladislaum Draculam scripsit. Hunc qui coniecisse dicitur in carcerem rex Vngarus, Matthias Huniades fuit, Ioannis filius, Austriaci Ladislai, Pragæ subito exstincti, Vngarico in regno successor. Muchemetes, hoc ab Vngaris capto, Valachiam sibi subiecisse narratur. Id vero factum potius existimandum a Dracula iuniore, Vladislai fratre: qui tamen postea se, cum ipsa regione, Muchemetis imperio summisit, accepta soluendi annui tributi condicione: nihiloque minus a Matthia rege confirmatus in principatu, teste Bonfinio, fuit; tamquam ab Vngariæ rege, directo Valachicæ ditionis domino. Sic nimirum prius etiam conuenerat inter Muratem II & Vladislaum regem anno Christiano 1441, post victos ad Isladinas fauces Turcos: vt Valachi Turcorum quidem essent tributarij, sed nihilo minus ad Vngariæ regnum, velut antea, pertinerent.

MITYLIN. CATALVSII, VEL CATELVSII,
Lesbi principes, origine Genuenses.

138. Mitylin, pronuntiatione Greca, quæ Mitylene nostris est, vocatur a Turcis insula Lesbus, ipsis etiam Græcis hanc ita nominantibus. Cedrinus certe Lesbum alicubi Mitylenen dixit, ab vrbe totius insulæ primaria. Vulgus Italicorum nautarum Metellino nunc adpellat. Habebat insula, quum oppugnaretur a Muchemete, principem Dominicum Catalusium vel Catelusium, quem Græci Kyriacon vocabant. Interpres Laonici Nicolaum Catelusium, pro Dominico, haud scio cuius auctoritate fretus

346 IO. LEONCLAVII

VSVMCHASANIS FILIVS ZEINELI CAEsus in prælio contra Muchemetem.

145. Qui hoc prælio fuit interfectus Chasanis Longi filius, nullum heic in annalibus nomen habet. Secretarius aût Sigismundi Malatestæ, reguli Ariminensis, qui tunc vixit, & plerisq; rebus id temporis in Græcia & Anatolia gestis cum hero suo, magnæ virtutis, & nominis clari duce, interfuit; Zenialem vocat, qui Iouio Zeynal dicitur. Is vero Turcis est Zeineli, vocabulo significante hominem, cui dentes aut maxillæ prægrandes sunt. Illum Latini Dentatum vocarunt, hunc Græci Gnathonem, opinor: qui an Latine Maxillatus dici possit, alij viderint.

MOLDAVIAE VAIVODA TVRCOS ingenti clade adficit.

146. Moldauiæ Vaiuodam quum dicimus, semper illum intelligimus, quem a Turcis principem Carabogdaniæ nominari, monuimus supra, cap. 71. Qui vero cædem hanc Turcorum insignem edidit, adpellatur a Bõfinio & Cureo Stephanus, magnus sane vir, & bello felix: qui non Turcos modo cæcidit, verumetiam illustri de Tataris potitus est victoria. Quæ Turcis Iscodara sit, explicatum ante, numero 121.

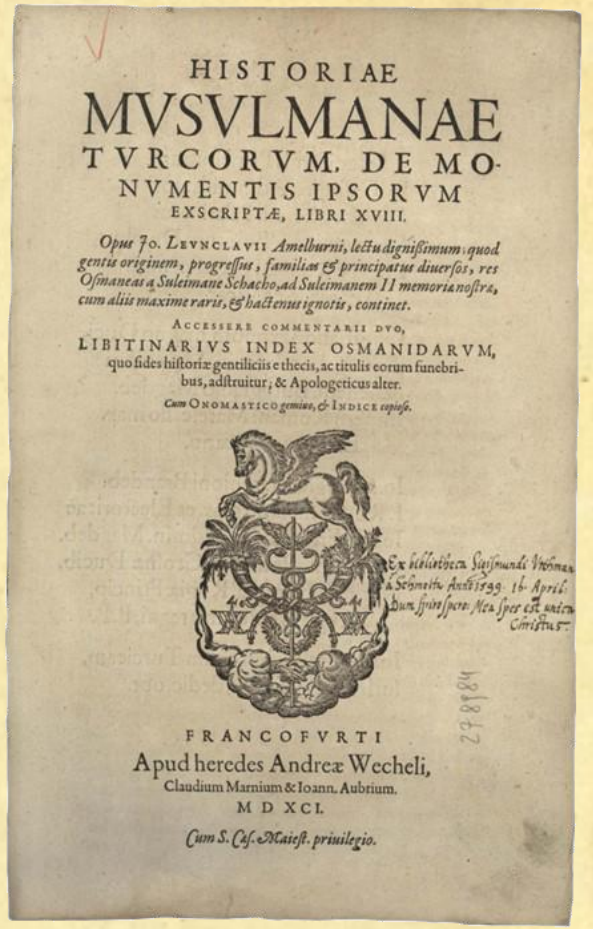
GEDVC, ACHMETIS BASSAE COGNOMEN, varie corruptum. Achmetis fortuna, non minus varia.

147. Magni nominis vir fuit Achmetes hic bassa, tam apud Sultanum Muchemetem II patrem, quam apud Baiasitem filium: de cuius origine Geufræus errat, quum tradit, eum fuisse filium Stephani, non regis, sed Despotæ Bozinensis. Nam Bozinæ Ducis filius fuit alius ab hoc Achmetes bassa, cui cognomen erat non Geduc, sed Cherseogles, vt eum nostri vocant, de quo infra, suo loco, dicetur. Hic autem Achmetes, Albanensis erat origine, vel Epirota. Sigismundi Malatestæ secretarius scripsit, eum

Apar menţiuni relative la diferiţi domnitori români: de pildă, pe pagina din stânga, se vorbeşte despre Vlad al III-lea Ţepeş, căruia turcii îi spuneau Dracul, autori precum Antonio Bonfini arătând că acesta era numele tatălui său (Vlad al II-lea Dracul). De asemenea, aflăm că Ţepeş a fost întemniţat de regele Ungariei, Matia Corvin, sau că sultanul Mahomed al II-lea l-a pus pe scaunul Valahiei pe fratele mai mic al domnitorului (Radu cel Frumos), iar că acesta se învoise să le plătească tribut turcilor.

„[...] Is tantu[m] occultis artibus suis perficere potuit, ut Isfendiar Musam Zelebim, ad opidum suum Sinopio navigio impositum, in Valachiam trans mare nigrum, sive Pontum Euxinu[m], vehi curaret. Imperabat id temporibus apud Valachos quidam eius regionis princeps, cui nomen erat Mirkies Iflacus, sive Marcus Valachus, vir inter Christianos fortissimus et accerimus” .

În paginile unei alte opere alcătuite de Leunclavius, este amintit, în termeni elogioşi, domnitorul Mircea cel Bătrân, în raport cu protejatul şi aliatul său, Musa Celebim, unul dintre fiii sultanului Baiazid I care au co-guvernat o perioadă Imperiul Otoman.

HISTORIAE
MVSVLMANAE
TVRCORVM. DE MONVMENTIS IPSORVM
EXSCRIPTÆ, LIBRI XVIII.

Opus Io. Levnclavii Amelburni, lectu dignissimum: quod gentis originem, progressus, familias & principatus diuersos, res Osmaneas a Suleimane Schacho, ad Suleimanem II memoriam nostra, cum aliis maxime raris, & hactenus ignotis, continet.

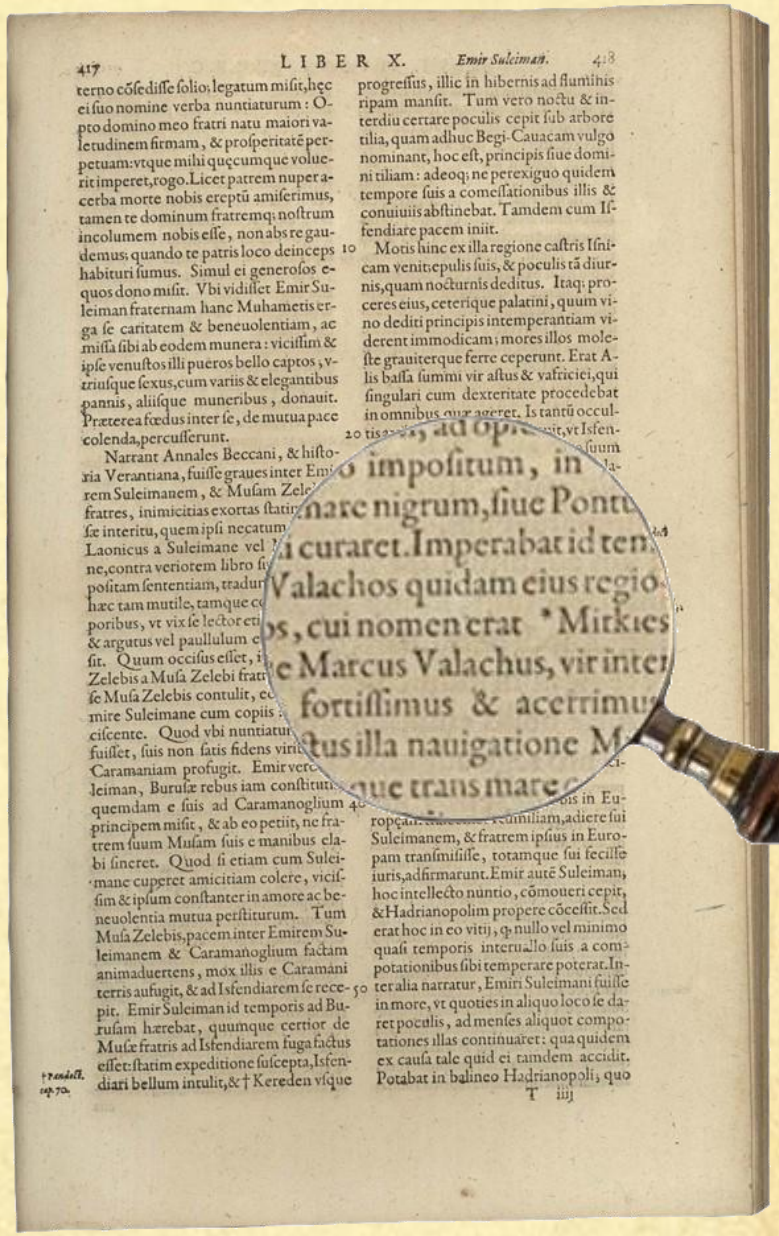
Accessere commentarii duo,
LIBITINARIVS INDEX OSMANIDARVM,
quo fides historiæ gentilicijs e thecis, ac titulis eorum funebribus, adstruitur; & Apologeticus alter.
Cum Onomastico geminо, & Indice copioso.

FRANCOFVRTI
Apud heredes Andreæ Wecheli,
Claudium Marnium & Ioann. Aubrium.
M D XCI.
Cum S. Cæs. Maiest. priuilegio.

228184

LEUNCLAVIUS, Johannes.
Historiae Musulmanae Turcorum de monumentis ipsorum exscriptae libri XVIII ...
Francofurdi [Frankfurt] : apud heredes Andreae Wecheli, Claudium Marnium et Ioann. Aubrium, 1591.

Exemplar provenit din colecţiile „Bibliotecii Ion. I.C. Brătianu”.

417 LIBER X. *Emir Suleiman.* 418

terno cõsedisse solio; legatum misit, hęc ei suo nomine verba nuntiaturum: Opto domino meo fratri natu maiori valetudinem firmam, & prosperitatẽ perpetuam: vtque mihi quęcumque voluerit imperet, rogo. Licet patrem nuper acerba morte nobis ereptũ amiserimus, tamen te dominum fratremq; nostrum incolumem nobis esse, non abs re gaudemus: quando te patris loco deinceps habituri sumus. Simul ei generosos equos dono misit. Vbi vidisset Emir Suleiman fraternam hanc Muhametis erga se caritatem & beneuolentiam, ac missa sibi ab eodem munera: vicissim & ipse venustos illi pueros bello captos, vtriusque sexus, cum variis & elegantibus pannis, aliisque muneribus, donauit. Præterea fœdus inter se, de mutua pace colenda, percusserunt.

Narrant Annales Beccani, & historia Verantiana, fuisse graues inter Emirem Suleimanem, & Musam Zelebi fratres, inimicitias exortas statim ... se interitu, quem ipsi necatum ... Laonicus a Suleimane vel ... ne, contra veriorem libro ... positam sententiam, tradun... hæc tam mutile, tamque co... poribus, vt vix se lector eti... & argutus vel paullulum e... sit. Quum occisus esset, i... Zelebis a Musa Zelebi frati... se Musa Zelebis contulit, ec... mire Suleimane cum copiis ... ciscente. Quod vbi nuntiatu... fuisset, suis non satis fidens virii... Caramaniam profugit. Emir vero... leiman, Burusæ rebus iam constitutis, quemdam e suis ad Caramanoglium principem misit, & ab eo petiit, ne fratrem suum Musam suis e manibus elabi sineret. Quod si etiam cum Suleimane cuperet amicitiam colere, vicissim & ipsum constanter in amore ac beneuolentia mutua perstiturum. Tum Musa Zelebis, pacem inter Emirem Suleimanem & Caramanoglium factam animaduertens, mox illis e Caramani terris aufugit, & ad Isfendiarem se recepit. Emir Suleiman id temporis ad Burusam hærebat, quumque certior de Musæ fratris ad Isfendiarem fuga factus esset: statim expeditione suscepta, Isfendiari bellum intulit, & † Kereden vsque

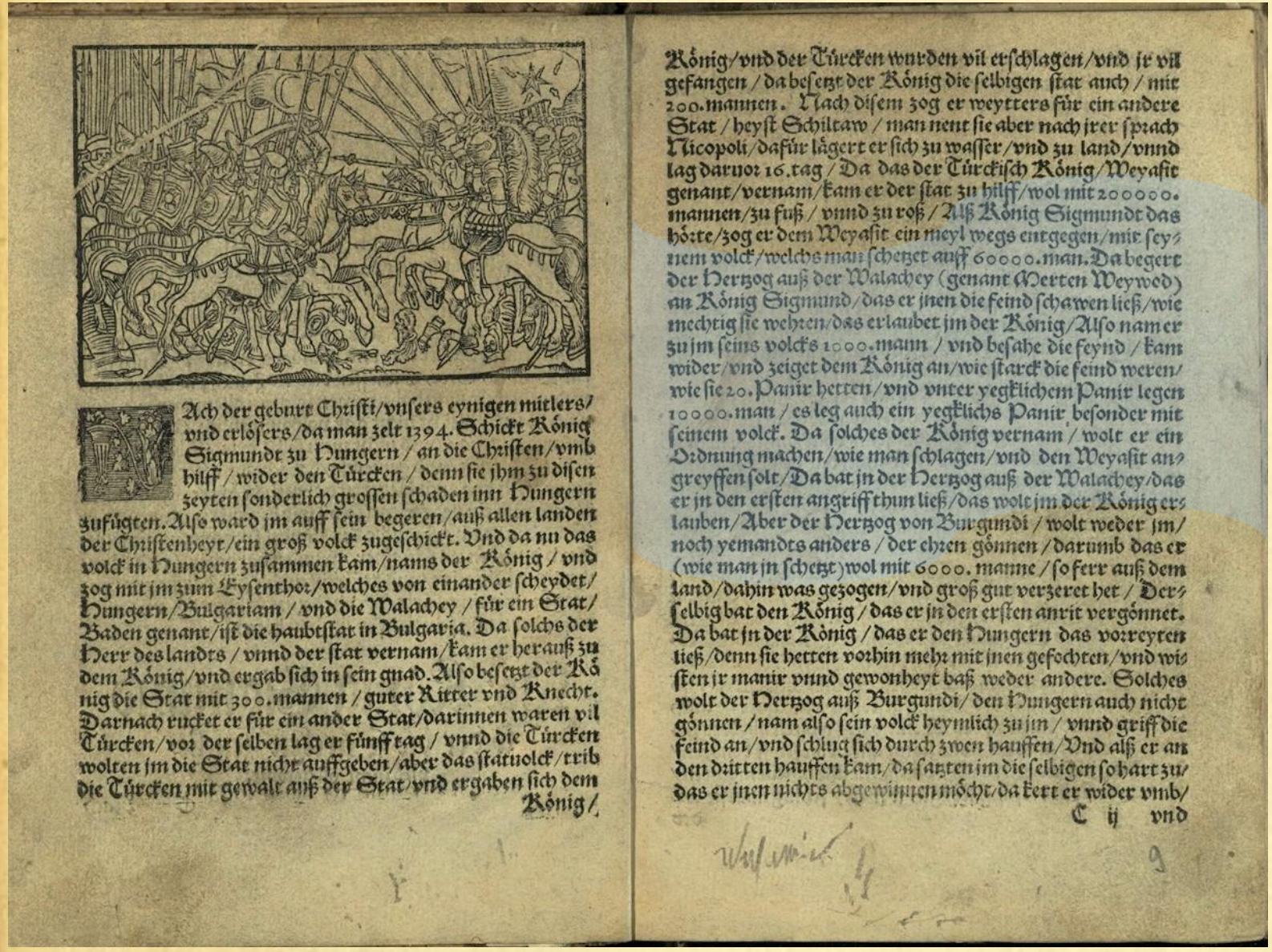
† Karaman. cap. 70.

progressus, illic in hibernis ad fluuiihis ripam mansit. Tum vero noctu & interdiu certare poculis cepit sub arbore tilia, quam adhuc Begi-Cauacam vulgo nominant, hoc est, principis siue domini tiliam: adeoq; ne perexiguo quidem tempore suis a comessationibus illis & conuiuiis abstinebat. Tamdem cum Isfendiare pacem iniit.

Motis hinc ex illa regione castris Isnicam venit: epulis suis, & poculis tã diurnis, quam nocturnis deditus. Itaq; proceres eius, ceterique palatini, quum vino dediti principis intemperantiam viderent immodicam; mores illos moleste grauiterque ferre ceperunt. Erat Alis bassa summi vir astus & vafriciei, qui singulari cum dexteritate procedebat in omnibus quæ ageret. Is tantũ occul- ... tis ... ad opi... sit, vt Isfen- ... suum ... impositum, in ... nare nigrum, siue Pontu... i curaret. Imperabat id tem... Valachos quidam eius regio... s, cui nomen erat *Mirkies ... e Marcus Valachus, vir inter ... fortissimus & acerrimus ... tus illa nauigatione M... que trans mare ... bis in Europam. ... reconiliam, adiere sui Suleimanem, & fratrem ipsius in Europam transmisisse, totamque sui fecisse iuris, adfirmarunt. Emir autẽ Suleiman, hoc intellecto nuntio, cõmoueri cepit, & Hadrianopolim propere cõcessit. Sed erat hoc in eo vitij, q; nullo vel minimo quasi temporis interuallo suis a compotationibus sibi temperare poterat. Inter alia narratur, Emiri Suleimani fuisse in more, vt quoties in aliquo loco se daret poculis, ad menses aliquot compotationes illas continuaret: qua quidem ex causa tale quid ei tamdem accidit. Potabat in balineo Hadrianopoli, quo

T iiij

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

ACh der geburt Christi/vnsers eynigen mitlers/ vnd erlösers/da man zelt 1394. Schickt König Sigmundt zu Vngern / an die Christen/vmb hilff / wider den Türcken / denn sie jhm zu disen zeyten sonderlich grossen schaden inn Vngern zufügten. Also ward jm auff sein begeren/auß allen landen der Christenheyt/ein groß volck zugeschickt. Vnd da nu das volck in Vngern zusammen kam/nams der König / vnd zog mit jm zum Eysenthor/welches von einander scheydet/ Vngern/Bulgariam / vnd die Walachey / für ein Stat/ Baden genant/ist die haubtstat in Bulgaria. Da solchs der Herr des landrs / vnnd der stat vernam/kam er herauß zu dem König/vnd ergab sich in sein gnad. Also besetzt der König die Stat mit 300. mannen / guter Ritter vnd Knecht. Darnach rucket er für ein ander Stat/darinnen waren vil Türcken/vor der selben lag er fünff tag / vnnd die Türcken wolten jm die Stat nicht auffgeben/aber das statvolck/trib die Türcken mit gewalt auß der Stat/vnd ergaben sich dem König/

König/vnd der Türcken wurden vil erschlagen/vnd jr vil gefangen / da besetzt der König die selbigen stat auch / mit 200. mannen. Nach disem zog er weyttere für ein andere Stat / heyst Schiltaw / man nent sie aber nach jrer sprach Nicopoli/dafür lägert er sich zu wasser/vnd zu land/vnnd lag darvor 16. tag / Da das der Türckisch König/Weyasit genant/vernam/kam er der stat zu hilff/wol mit 200000. mannen/zu fuß / vnnd zu roß / Alß König Sigmundt das hörte/zog er dem Weyasit ein meyl wegs entgegen/mit seynem volck/welchs man schetzet auff 60000. man. Da begert der Hertzog auß der Walachey (genant Merten Weywod) an König Sigmund/das er jnen die feind schawen ließ/wie mechtig sie wehren/das erlaubet jm der König/Also nam er zu jm seins volcks 1000. mann / vnd besahe die feynd / kam wider/vnd zeiget dem König an/wie starck die feind weren/ wie sie 20. Panir hetten/vnd vnter yeglichem Panir legen 10000. man / es leg auch ein yeglichs Panir besonder mit seinem volck. Da solches der König vernam / wolt er ein Ordnung machen/wie man schlagen/vnd den Weyasit angreyffen solt/Da bat jn der Hertzog auß der Walachey/das er jn den ersten angriff thun ließ/das wolt jm der König erlauben/Aber der Hertzog von Burgundi / wolt weder jm/ noch yemandts anders / der ehren gönnen / darumb das er (wie man jn schetzt) wol mit 6000. manne / so ferr auß dem land/dahin was gezogen/vnd groß gut verzeret het / Derselbig bat den König / das er jn den ersten anrit vergönnet. Da bat jn der König / das er den Vngern das vorreyten ließ/denn sie hetten vorhin mehr mit jnen gefochten/vnd wisten jr manir vnnd gewonheyt baß weder andere. Solches wolt der Hertzog auß Burgundi/den Vngern auch nicht gönnen / nam also sein volck heymlich zu jm / vnnd griff die feind an/vnd schlug sich durch zwen hauffen/Vnd alß er an den dritten hauffen kam/da satzten jm die selbigen so hart zu/ das er jnen nichts abgewinnen möcht/da kert er wider vmb/

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Jurnalul de călătorie al cruciatului bavarez Hans Schiltberger (1380 – 1450?), originar din împrejurimile oraşului München, a fost publicat, începând din secolul al XV-lea, în diferite ediţii, cum ar fi cea de faţă din anul 1549, înzestrată cu ilustraţii xilogravate.

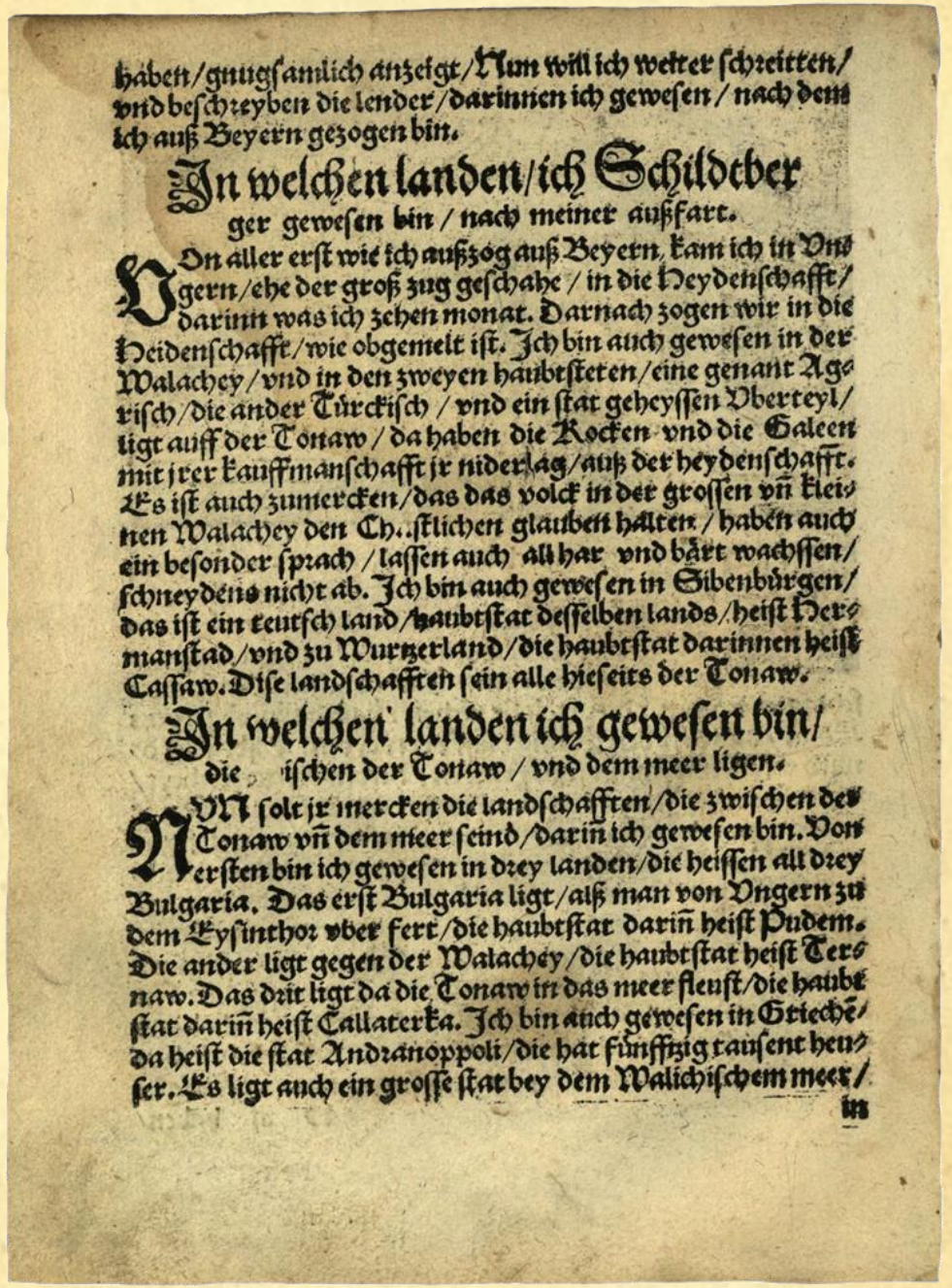
Martor ocular al Bătăliei de la Nicopole, autorul relatează, printre altele, un episod celebru, avându-l în prim plan pe Mircea cel Bătrân, menţionat în textul german ca *„Hertzog ausz der Walachey (genant Merten Weywod)”*. Înainte de începerea marii confruntări, acesta i-a cerut lui Sigismund de Luxemburg să fie lăsat să pornească primul atacul împotriva forţelor lui Baiazid I, pe care Mircea îl învinsese la Rovine. Deşi regele Ungariei, conducătorul coaliţiei creştine, a acceptat fără reţinere, Ducele de Burgundia – în fapt, fiul acestuia în vârstă de numai 24 de ani, cunoscut, ulterior, drept Ioan Fără Frică – s-a împotrivit, reclamând pentru sine această mare cinste, pe motiv că era sosit de departe, cu mare cheltuială pentru armata sa numeroasă. Deznodământul, după cum se ştie, a fost unul tragic pentru miile de cavaleri creştini.

SCHILTBERGER, Hans.
Ein wunderbarliche und kurtzweylige Histori, wie Schildtberger, eyner auss der Stadt München in Bayern ...
[Nürmberg: durch Johann vom Berg und Ulrich Newber, 1549].

În memoriile lui Schiltberger, sunt amintite o serie de oraşe din Ţara Românească şi Moldova, denumite de acesta *„marea şi mica Valahie”* (*„grossen un[d] kleinen Walachey”*), din Transilvania, *„Sibenbürgen”*, precum şi din Ţara Bârsei, *“Wurtzerland”*, locuri regăsite pe itinerarul călătoriei sale spre cetatea Nicopole.

SCHILTBERGER, Hans.
Ein wunderbarliche und kurtzweylige Histori, wie Schildtberger, eyner auss der Stadt München in Bayern von den Türken gefangen in die Heydenschafft gefüret vnnd wider heym kommen. Item was sich für krieg vnnd wunderbarlieber thatten dieweil er inn der Heydenschafft gewesen zugetragen, gantz kurtzweylig zu lesen.
Nürmberg: durch Johann vom Berg und Ulrich Newber, [1549].

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

haben/gnugsamlich anzeigt/Nun will ich weiter schreitten/ vnd beschreyben die lender/darinnen ich gewesen/nach dem ich auß Beyern gezogen bin.

In welchen landen/ich Schildtber ger gewesen bin/nach meiner außfart.

VOn aller erst wie ich außzog auß Beyern, kam ich in Vngern/ehe der groß zug geschahe/in die Heydenschafft/ darinn was ich zehen monat. Darnach zogen wir in die Heidenschafft/wie obgemelt ist. Ich bin auch gewesen in der Walachey/vnd in den zweyen haubtsteten/eine genant Agrisch/die ander Türckisch/vnd ein stat geheyssen Oberteyl/ ligt auff der Tonaw/da haben die Rocken vnd die Galeen mit jrer kauffmanschafft jr niderlag/auß der heydenschafft. Es ist auch zumercken/das das volck in der grossen vñ kleinen Walachey den Ch..stlichen glauben halten/haben auch ein besonder sprach/lassen auch all har vnd bärt wachssen/ schneydens nicht ab. Ich bin auch gewesen in Sibenbürgen/ das ist ein teutsch land/haubtstat desselben lands/heist Hermanstad/vnd zu Wurtzerland/die haubtstat darinnen heist Cassaw. Dise landschafften sein alle hieseits der Tonaw.

In welchen landen ich gewesen bin/ die ischen der Tonaw/vnd dem meer ligen.

NVn solt jr mercken die landschafften/die zwischen der Tonaw vñ dem meer seind/darin ich gewesen bin. Von ersten bin ich gewesen in drey landen/die heissen all drey Bulgaria. Das erst Bulgaria ligt/alß man von Vngern zu dem Eysinthor vber fert/die haubtstat darin heist Pudem. Die ander ligt gegen der Walachey/die haubtstat heist Ternaw. Das dritt ligt da die Tonaw in das meer fleust/die haubtstat darin heist Callaterka. Ich bin auch gewesen in Griechē/ da heist die stat Andranoppoli/die hat fünffzig tausent heuser. Es ligt auch ein grosse stat bey dem Walichischem meer/

in

Foaie de titlu cu marca tipografică a lui Comin da Trino, a cărui deviză în limba latină era „*Nos sumus gloriam mundi*”.

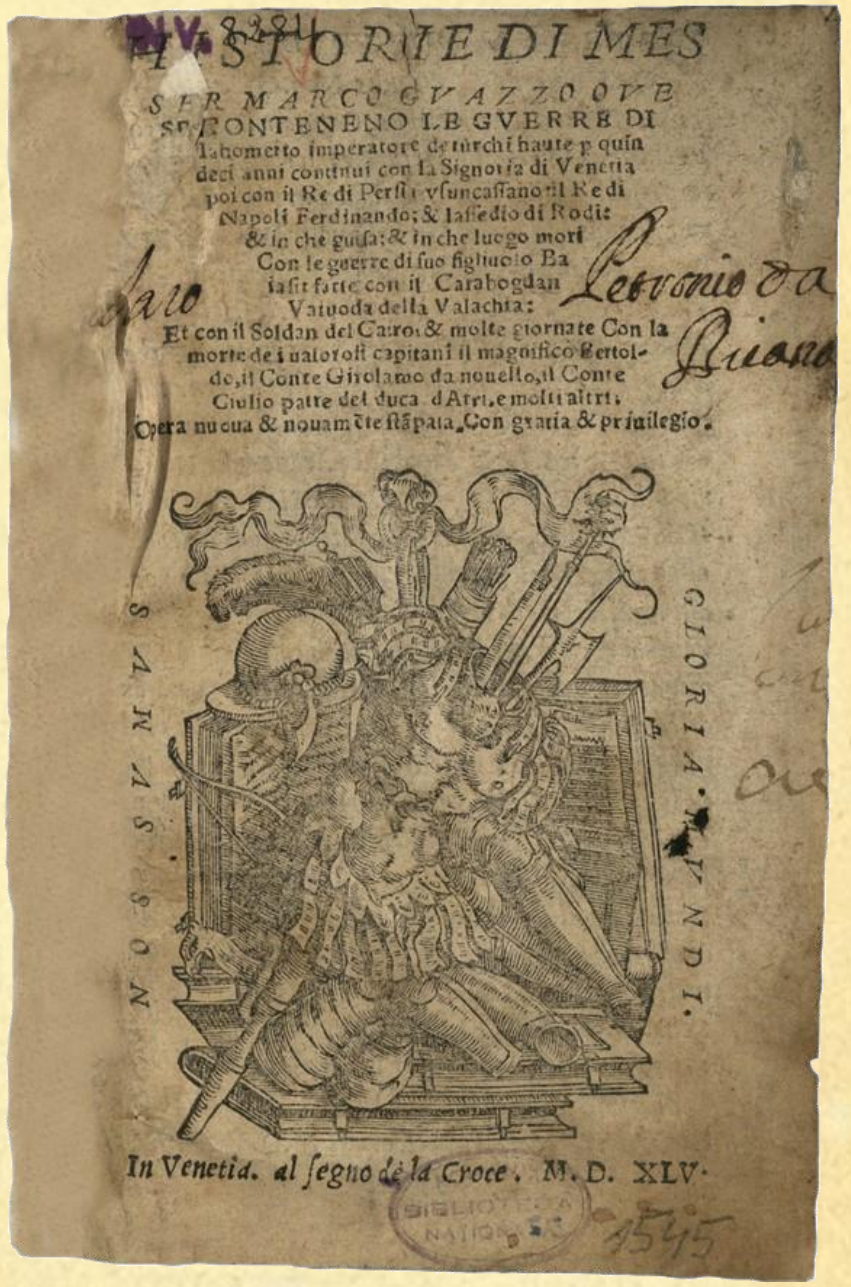
GUAZZO, Marco.

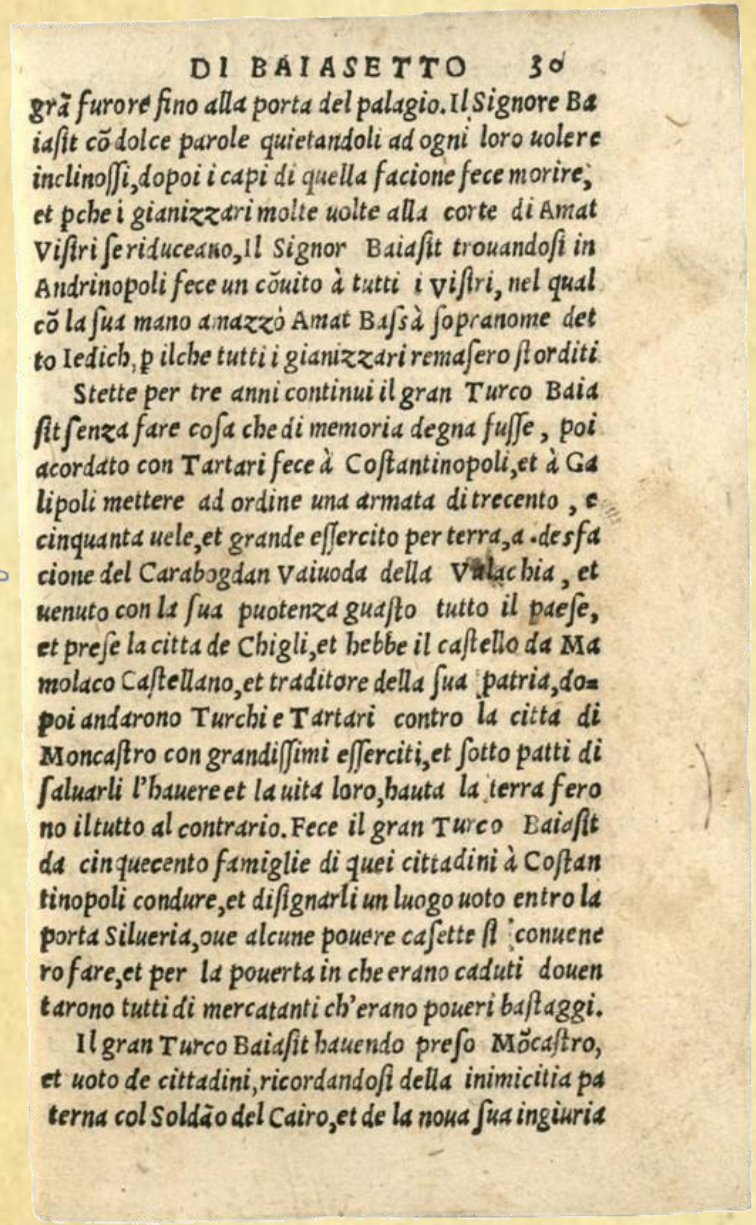
Historie di Messer Marco Guazzo ove se conteneno le guerre di Mahometto imperatore de Turchi haute p[er] quindeci anni continui con la Signoria di Venetia, poi con il Re di Persia Usun Cassano, il Re di Napoli Ferdinando, e l'assedio di Rodi, e in che guisa e in che luogo mori. Con le guerre di suo figliuolo Baiasit fatte con il Carabogdan Voivoda della Valachia, et con il Soldan del Cairo, e molte giornate con la morte de i valorosi capitani il magnifico Bertoldo, il Conte Girolamo da Novello, il Conte Giulio patre del duca d'Atri, e moltri altri.

In Venetia : [Comin da Trino] per Bernardino Bindoni Milanese, 1545.

Exemplar provenit din colecţiile „Bibliotecii Ion. I.C. Brătianu”.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

DI BAIASETTO 30

grã furore fino alla porta del palagio. Il Signore Baiasit cõ dolce parole quietandoli ad ogni loro uolere inclinossi, dopoi i capi di quella facione fece morire, et pche i gianizzari molte uolte alla corte di Amat Vistri seriduceano, Il Signor Baiasit trouandosi in Andrinopoli fece un cõuito à tutti i vistri, nel qual cõ la sua mano amazzò Amat Bassà sopranome detto Iedich, p ilche tutti i gianizzari remasero sforditi.

Stette per tre anni continui il gran Turco Baiasit senza fare cosa che di memoria degna fusse, poi acordato con Tartari fece à Costantinopoli, et à Galipoli mettere ad ordine una armata di trecento, e cinquanta uele, et grande essercito per terra, a desfacione del Carabogdan Vaiuoda della Vulachia, et uenuto con la sua puotenza guasto tutto il paese, et prese la citta de Chigli, et hebbe il castello da Mamolaco Castellano, et traditore della sua patria, dopoi andarono Turchi e Tartari contro la citta di Moncastro con grandissimi esserciti, et sotto patti di saluarli l'hauere et la uita loro, hauta la terra feron il tutto al contrario. Fece il gran Turco Baiasit da cinquecento famiglie di quei cittadini à Costantinopoli condure, et disignarli un luogo uoto entro la porta Silueria, oue alcune pouere casette si conuenero fare, et per la pouerta in che erano caduti douentarono tutti di mercatanti ch'erano poueri bastaggi.

Il gran Turco Baiasit hauendo preso Mõcastro, et uoto de cittadini, ricordandosi della inimicitia paterna col Soldão del Cairo, et de la noua sua ingiuria

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Marco Guazzo (1480/1490 – 1556), scriitor italian instruit în arta războiului, autor de romane cavalereşti şi opere istorice, aminteşte de campania militară condusă de sultanul Baiazid al II-lea împotriva lui Ştefan cel Mare, „*Carabogdan, voievodul Valahiei*”, aşa cum era numit, în general, de către turci, domnitorul Moldovei *(Carabogdania)*.

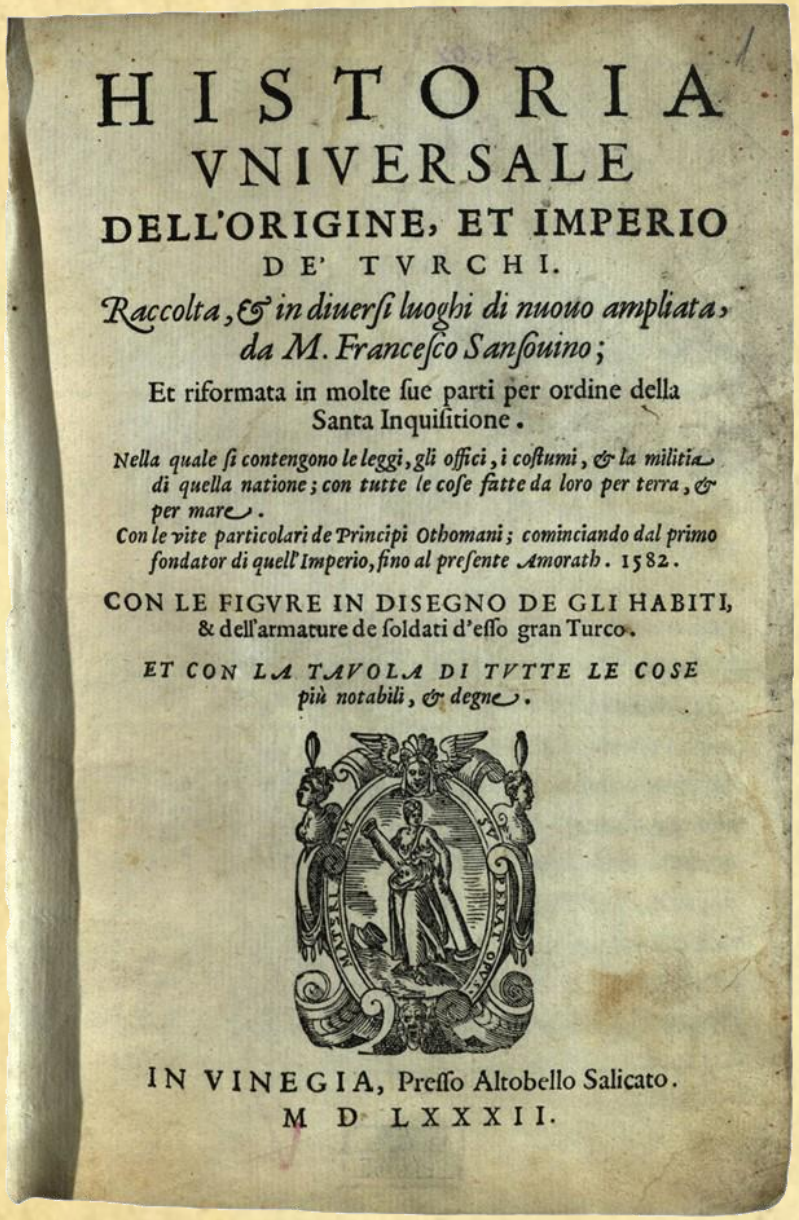
În anul 1484 armata otomană a cucerit Chilia şi, apoi, „*Moncastro*” – una dintre vechiile denumiri purtate de Cetatea Albă - autorul notând faptul că sultanul a strămutat cinci sute de familii de localnici la Constantinopol, unde au fost lăsate să trăiască în mare sărăcie, lângă Poarta Selymbria.

GUAZZO, Marco.

Historie di Messer Marco Guazzo ove se conteneno le guerre di Mahometto imperatore de Turchi haute p[er] quindeci anni continui con la Signoria di Venetia, poi con il Re di Persia Usun Cassano, il Re di Napoli Ferdinando, e l'assedio di Rodi, e in che guisa e in che luogo mori. Con le guerre di suo figliuolo Baiasit fatte con il Carabogdan Voivoda della Valachia ...

In Venetia : [Comin da Trino] per Bernardino Bindoni Milanese, 1545.

Exemplar provenit din colecţiile „Bibliotecii Ion. I.C. Brătianu”.

HISTORIA
VNIVERSALE
DELL'ORIGINE, ET IMPERIO
DE' TVRCHI.

Raccolta, & in diuersi luoghi di nuouo ampliata, da M. Francesco Sansouino;

Et riformata in molte sue parti per ordine della Santa Inquisitione.

Nella quale si contengono le leggi, gli offici, i costumi, & la militia di quella natione; con tutte le cose fatte da loro per terra, & per mare.
Con le vite particolari de Principi Othomani; cominciando dal primo fondator di quell'Imperio, fino al presente Amorath. 1582.

CON LE FIGVRE IN DISEGNO DE GLI HABITI, & dell'armature de soldati d'esso gran Turco.

ET CON LA TAVOLA DI TVTTE LE COSE più notabili, & degne.

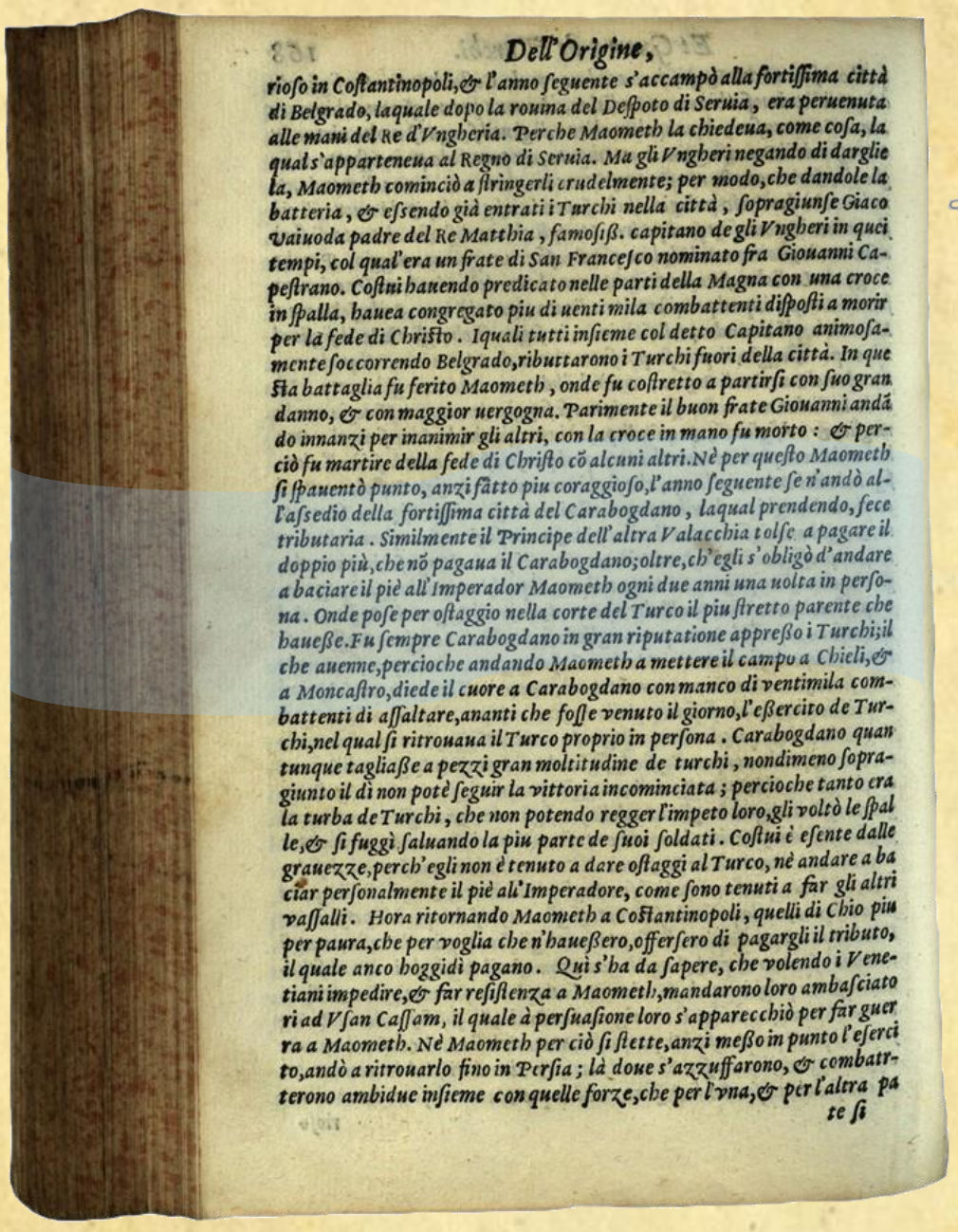
IN VINEGIA, Presso Altobello Salicato.
M D LXXXII.

Foaie de titlu purtând emblema tipografului şi librarului Altobello Salicato din Veneţia, cu următorul motto: *„Materiam superat opus”.*

SANSOVINO, Francesco.
Historia universale dell'origine et imperio de' Turchi. Raccolta et in diversi luoghi di nuovo ampliata da M. Francesco Sansovino; et riformata in molte sue parti per ordine della Santa Inquisitione. Nella quale si contengono le leggi, gli offici, i costumi, et la militia di quella natione; con tutte le cose fatte da loro per terra, et per mare. Con le vite particolari de Principi Othomani [...].
In Vinegia [Veneţia]: presso Altobello Salicato, 1582.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

Dell'Origine,

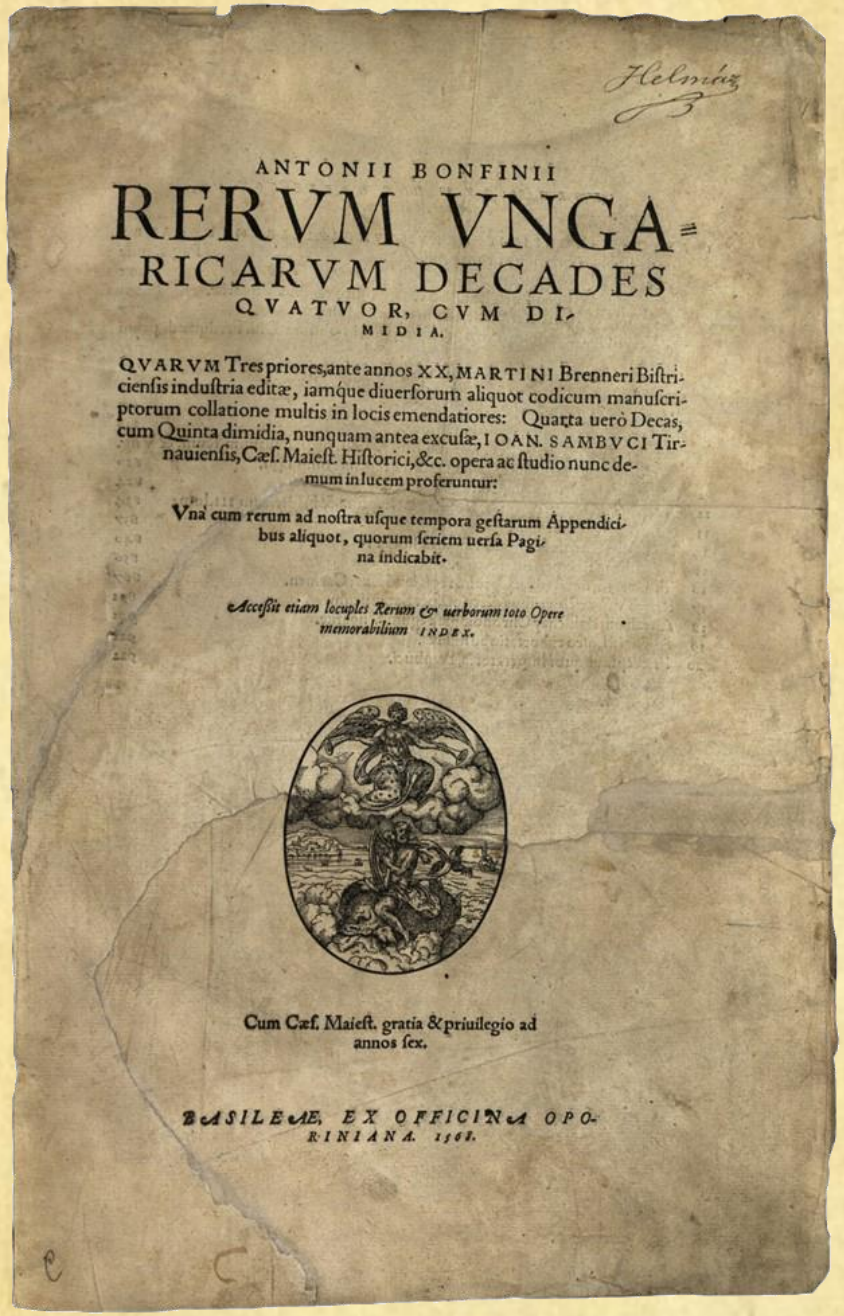
rioso in Costantinopoli, & l'anno seguente s'accampò alla fortissima città di Belgrado, laquale dopo la rouina del Despoto di Seruia, era peruenuta alle mani del Re d'Vngheria. Perche Maometh la chiedeua, come cosa, la qual s'apparteneua al Regno di Seruia. Ma gli Vngheri negando di darglie la, Maometh cominciò a stringerli crudelmente; per modo, che dandole la batteria, & essendo già entrati i Turchi nella città, sopragiunse Giaco Vaiuoda padre del Re Matthia, famosiss. capitano de gli Vngheri in quei tempi, col qual'era un frate di San Francesco nominato fra Giouanni Capestrano. Costui hauendo predicato nelle parti della Magna con una croce in spalla, hauea congregato piu di uenti mila combattenti disposti a morir per la fede di Christo. Iquali tutti insieme col detto Capitano animosamente soccorrendo Belgrado, ributtarono i Turchi fuori della città. In questa battaglia fu ferito Maometh, onde fu costretto a partirsi con suo gran danno, & con maggior uergogna. Parimente il buon frate Giouanni andà do innanzi per inanimir gli altri, con la croce in mano fu morto: & perciò fu martire della fede di Christo cõ alcuni altri. Nè per questo Maometh si spauentò punto, anzi fatto piu coraggioso, l'anno seguente se n'andò all'assedio della fortissima città del Carabogdano, laqual prendendo, fece tributaria. Similmente il Principe dell'altra Valacchia tolse a pagare il doppio più, che nõ pagaua il Carabogdano; oltre, ch'egli s'obligò d'andare a baciare il piè all'Imperador Maometh ogni due anni una uolta in persona. Onde pose per ostaggio nella corte del Turco il piu stretto parente che haueße. Fu sempre Carabogdano in gran riputatione appreßo i Turchi; il che auenne, percioche andando Maometh a mettere il campo a Chieli, & a Moncastro, diede il cuore a Carabogdano con manco di ventimila combattenti di assaltare, ananti che fosse venuto il giorno, l'eßercito de Turchi, nel qual si ritrouaua il Turco proprio in persona. Carabogdano quantunque tagliaße a pezzi gran moltitudine de turchi, nondimeno sopragiunto il dì non potè seguir la vittoria incominciata; percioche tanto era la turba de Turchi, che non potendo regger l'impeto loro, gli voltò le spalle, & si fuggì saluando la piu parte de suoi soldati. Costui è esente dalle grauezze, perch'egli non è tenuto a dare ostaggi al Turco, nè andare a baciar personalmente il piè all'Imperadore, come sono tenuti a far gli altri vassalli. Hora ritornando Maometh a Costantinopoli, quelli di Chio piu per paura, che per voglia che n'haueßero, offersero di pagargli il tributo, il quale anco hoggidì pagano. Qui s'ha da sapere, che volendo i Venetiani impedire, & far resistenza a Maometh, mandarono loro ambasciatori ad Vsan Cassam, il quale à persuasione loro s'apparecchiò per far guerra a Maometh. Nè Maometh per ciò si stette, anzi meßo in punto l'esercito, andò a ritrouarlo fino in Persia; là doue s'azzuffarono, & combatterono ambidue insieme con quelle forze, che per l'vna, & per l'altra parte si

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Despre Asediul Belgradului, confruntarea din anul 1456 care i-a avut ca protagonişti pe sultanul Mahomed al II-lea şi pe Iancu de Hunedoara: *„[....] essendo già entrati i Turchi nella città, sopragiunse Giaco Vaivoda padre del Rè Matthia, famosiss[imo] capitano de gli Ungheri in quei tempi, col qual'era un frate din San Francesco nominato fra Giovanni Capestrano [...] I quali tutti insieme col detto Capitano animosamente soccorrendo Belgrado, ributtarono i Turchi fuori della città. In questa battaglia fu ferito Maometh, onde fu costretto a partirsi con suo gran danno, e con maggior vergogna"* (p. 169).

Despre luptele şi animozităţile dintre Mahomed al II-lea şi voievodul Moldovei, respectiv cârmuitorul „celeilalte Valahii": *„Nè per questo Maometh si spaventò punto, anzi fatto più coraggioso, l'anno seguente se n'andò all'assedio della fortissima città del Carabogdano, laqual prendendo, fece tributaria. Similmente il principe dell'altra Valacchia tolse a pagare il doppio più, che no[n] pagava il Carabogdano; oltre, ch'egli s'obligò d'andare a baciare il piè all'Imperator Maometh ogni due anni una volta in persona. Onde pose per ostaggio nella corte del Turco il più stretto parente che havesse. Fu sempre Carabogdano in gran riputatione appresso I Turchi [...]"* (p. 169).

SANSOVINO, Francesco .
Historia universale dell'origine et imperio de' Turchi. Raccolta et in diversi luoghi di nuovo ampliata da M. Francesco Sansovino [...].
In Vinegia : presso Altobello Salicato, 1582.

ANTONII BONFINII

RERVM VNGA-
RICARVM DECADES
QVATVOR, CVM DI-
MIDIA.

QVARVM Tres priores, ante annos XX, MARTINI Brenneri Biſtri-
cienſis induſtria editæ, iamque diuerſorum aliquot codicum manuſcri-
ptorum collatione multis in locis emendatiores: Quarta uerò Decas,
cum Quinta dimidia, nunquam antea excuſæ, IOAN. SAMBVCI Tir-
nauienſis, Cæſ. Maieſt. Hiſtorici, &c. opera ac ſtudio nunc de-
mum in lucem proferuntur:

Vna cum rerum ad noſtra uſque tempora geſtarum Appendici-
bus aliquot, quorum ſeriem uerſa Pagi-
na indicabit.

Acceſſit etiam locuples Rerum & uerborum toto Opere memorabilium INDEX.

Cum Cæſ. Maieſt. gratia & priuilegio ad annos ſex.

BASILEÆ, EX OFFICINA OPO-
RINIANA. 1568.

Foaie de titlu cu marca tipografică a Oficinei Oporiniana, fondată de eruditul tipograf umanist Johannes Oporinus din Basel.

Lucrarea constituie una dintre cele mai cunoscute cronici maghiare şi aparţine învăţatului italian Antonio Bonfini (1427/1434 – 1503?), poet, traducător al unor opere literare şi istoriograf la curtea regală de la Buda, în timpul domniei lui Matia Corvin şi, apoi, a succesorului acestuia Vladislav al II-lea al Ungariei.
Ediţia de faţă este cea de-a doua ieşită de sub teascuri, deşi prima completă, şi a apărut sub îngrijirea unui alt cărturar umanist de seamă, care, la rândul său, a îndeplinit funcţiile de cronicar oficial, consilier şi bibliotecar la curtea vieneză a Împăratului Maximilian al II-lea, anume medicul originar din oraşul Trnava, Joannes Sambucus (1531 - 1584).

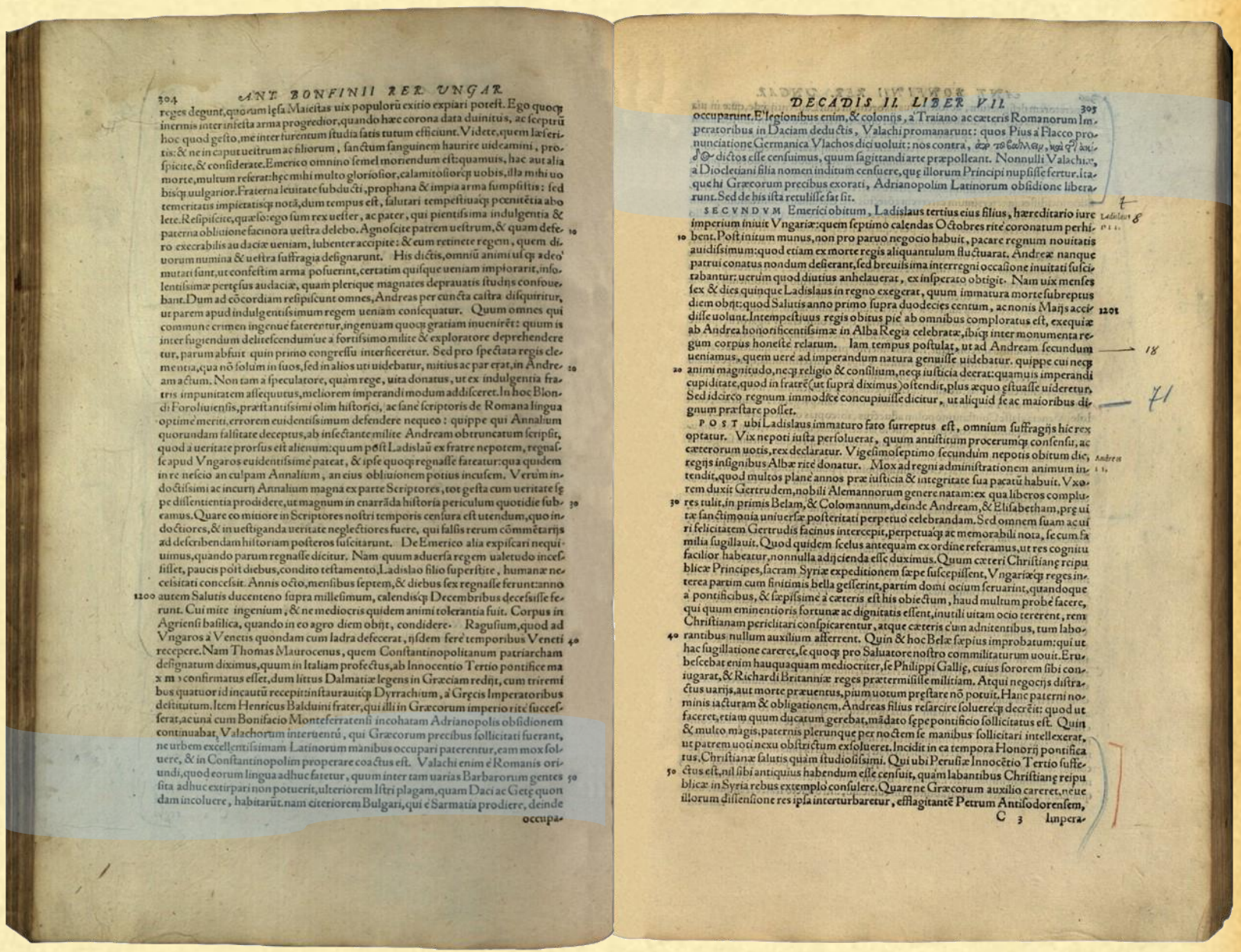
BONFINIUS, Antonius.
Rerum Ungaricarum decades quatuor, cum dimidia ... Basileae [Basel] : ex Officina Oporiniana, 1568.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

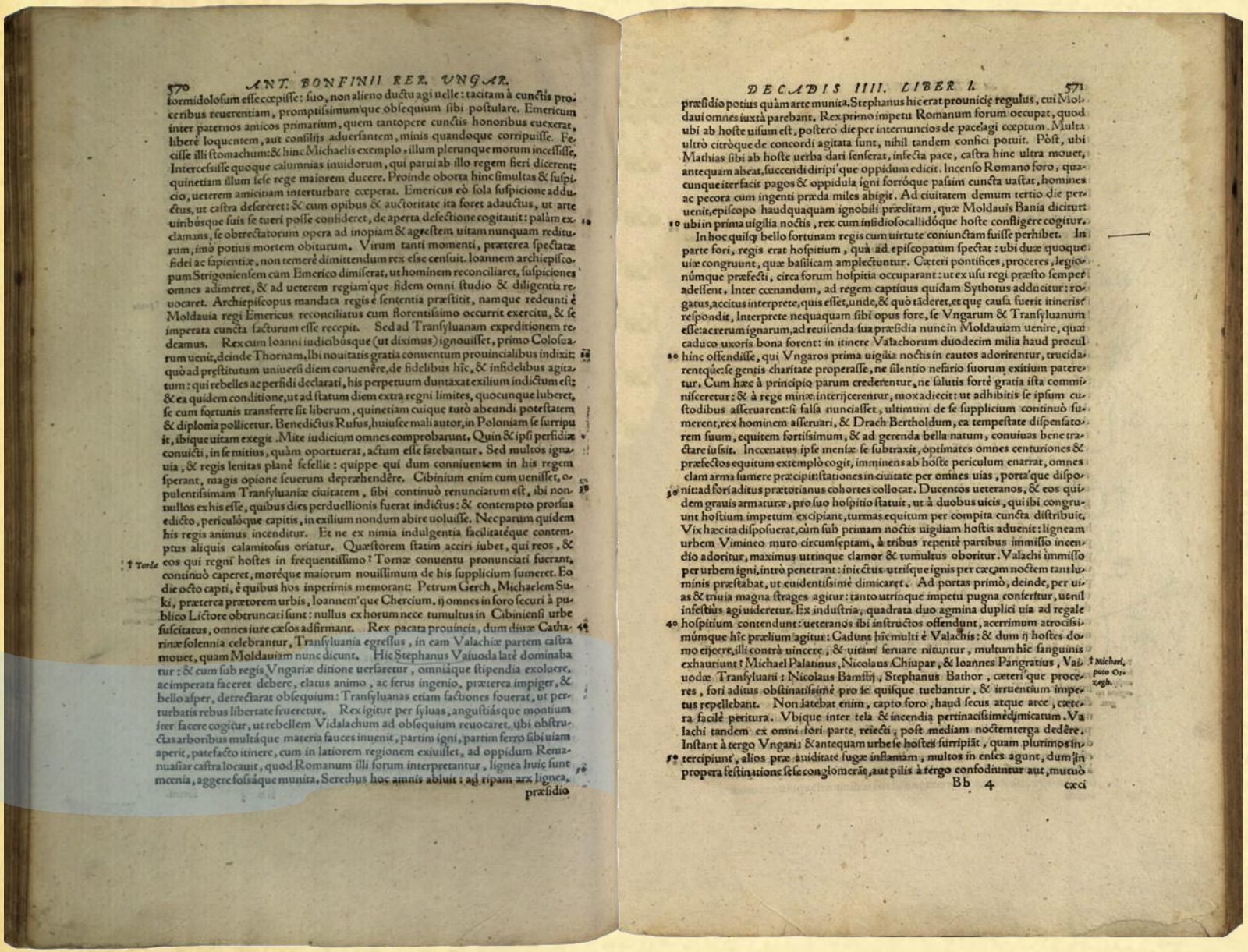
„Valachi enim e Romani oriundi, quod eorum lingua adhuc fatetur, quum inter tam varias Barbarorum gentes sita adhuc extirpari non potuerit, ulteriorem Istri plagam, quam Daci ac Get[a]e quondam incoluere, habitaru[n]t nam citeriorem Bulgari, qui e Sarmatia prodiere, deinde occuparunt. E legionibus enim, et coloniis, a Traiano ac caeteris Romanorum Imperatoribus in Daciam deductis, Valachi promanarunt: quos Pius a Flacco pronunciatione germanica Vlachos dici voluvit: nos contra απο του βαλλειν και της ακιδος dictos esse censuimus, quum sagittandi arte praepolleant [...]"

Lucrarea include mai multe informaţii privitoare la spaţiul românesc, din vechime şi până la momentul redactării cronicii, spre finele secolului al XV-lea. Un accent deosebit este pus pe originea latină a locuitorilor acestor meleaguri. Bonfini combate teoria lui Pius al II-lea potrivit căreia etimonul „valah" ar fi provenit de la numele romanului Flaccus, însă cu argumente nu foarte judicioase.

BONFINIUS, Antonius.
Rerum Ungaricarum decades quatuor, cum dimidia ...
Basileae [Basel] : ex Officina Oporiniana, 1568.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

570 ANT. BONFINII RER. VNGAR.

formidolosum esse cœpisse: suo, non alieno ductu agi uelle: tacitam à cunctis proceribus reuerentiam, promptissimum que obsequium sibi postulare. Emericum inter paternos amicos primarium, quem tantopere cunctis honoribus euexerat, liberè loquentem, aut consilijs aduersantem, minis quandoque corripuisse. Fecisse illi stomachum: & hinc Michaelis exemplo, illum plerunque mortum incessisse. Intercessisse quoque calumnias inuidorum, qui parui ab illo regem fieri dicerent: quinetiam illum sese rege maiorem ducere. Proinde oborta hinc simultas & suspicio, ueterem amicitiam interturbare cœperat. Emericus eò sola suspicione adductus, ut castra desereret: & cum opibus & auctoritate ita foret adauctus, ut arte uiribúsque suis se tueri posse confideret, de aperta defectione cogitauit: palàm exclamans, se obtrectatorum opera ad inopiam & agrestem uitam nunquam redituru, imò potius mortem obiturum. Virum tanti momenti, præterea spectatæ fidei ac sapientiæ, non temerè dimittendum rex esse censuit. Ioannem archiepiscopum Strigoniensem cùm Emerico dimiserat, ut hominem reconciliaret, suspiciones omnes adimeret, & ad ueterem regiam que fidem omni studio & diligentia reuocaret. Archiepiscopus mandata regis è sententia præstitit, namque redeunti è Moldauia regi Emericus reconciliatus cum florentissimo occurrit exercitu, & se imperata cuncta facturum esse recepit. Sed ad Transyluanam expeditionem redeamus. Rex cum Ioanni iudicibúsque (ut diximus) ignouisset, primo Colosuarum uenit, deinde Thornam, ibi nouitatis gratia conuentum prouincialibus indixit: quò ad præstitutum uniuersi diem conuenêre, de fidelibus hîc, & infidelibus agitatum: qui rebelles ac perfidi declarati, his perpetuum duntaxat exilium indictum est: & ea quidem conditione, ut ad statum diem extra regni limites, quocunque luberet, se cum fortunis transferre sit liberum, quinetiam cuique utrò abeundi potestatem & diploma pollicetur. Benedictus Rufus, huiusce mali autor, in Poloniam se surripuit, ibique uitam exegit. Mite iudicium omnes comprobarunt. Quin & ipsi perfidiæ conuicti, in se mitius, quàm oportuerat, actum esse fatebantur. Sed multos ignauia, & regis lenitas planè fefellit: quippe qui dum conniuentem in his regem sperant, magis opione seuerum deprehendêre. Cibinium enim cum uenisset, opulentissimam Transyluaniæ ciuitatem, sibi continuò renunciatum est, ibi nonnullos ex his esse, quibus dies perduellionis fuerat indictus: & contempto prorsus edicto, periculóque capitis, in exilium nondum abire uoluisse. Necparum quidem his regis animus incenditur. Et ne ex nimia indulgentia facilitatéque contemptus aliquis calamitosus oriatur. Quæstorem statim acciri iubet, qui reos, & eos qui regni hostes in frequentissimo † Tornæ conuentu pronunciati fuerant, continuò caperet, moréque maiorum nouissimum de his supplicium sumeret. Eo die octo capti, è quibus hos inperinis memorant: Petrum Gerch, Michaelem Suki, præterea prætorem urbis, Ioannem que Chercium. ij omnes in foro securi à publico Lictore obtruncati sunt: nullus ex horum nece tumultus in Cibinienſi urbe fuscitatus, omnes iure cæsos adfirmant. Rex pacata prouincia, dum diuæ Catharinæ solennia celebrantur, Transyluania egressus, in eam Valachiæ partem castra mouet, quam Moldauiam nunc dicunt. Hic Stephanus Vaiuoda latè dominabatur: & cum sub regis Vngariæ ditione uersaretur, omniáque stipendia exoluere, ac imperata facere debere, elatus animo, ac ferus ingenio, præterea impiger, & bello asper, detrectarat obsequium: Transyluanas etiam factiones fouerat, ut perturbatis rebus libertate frueretur. Rex igitur per syluas, angustiásque montium iter facere cogitur, ut rebellem Vidalachum ad obsequium reuocaret, ubi obstructas arboribus multáque materia fauces inuenit, partim igni, partim ferro sibi uiam aperit, patefacto itinere, cum in latiorem regionem exiuisset, ad oppidum Remanuſiar castra locauit, quod Romanum illi forum interpretantur, lignea huic sunt mœnia, aggere fossáque munita. Serethus hoc amnis abluit: agi ripam arx lignea, præsidio

† Torde

DECADIS IIII. LIBER I. 571

præsidio potius quàm arte munita. Stephanus hic erat prouinciæ regulus, cui Moldaui omnes iuxtà parebant. Rex primo impetu Romanum forum occupat, quod ubi ab hoste usum est, postero die per internuncios de pace agi cœptum. Multa ultrò citrò que de concordi agitata sunt, nihil tandem confici potuit. Pòst, ubi Mathias sibi ab hoste uerba dari senserat, infecta pace, castra hinc ultra mouet, antequam abeat, succendi diripi que oppidum edicit. Incenso Romano foro, quacunque iter facit pagos & oppidula igni forróque passim cuncta uastat, homines ac pecora cum ingenti præda miles abigit. Ad ciuitatem demum tertio die peruenit, episcopo haudquaquam ignobili præditam, quæ Moldauis Bania dicitur: ubi in prima uigilia noctis, rex cum insidioso callidóque hoste confligere cogitur.

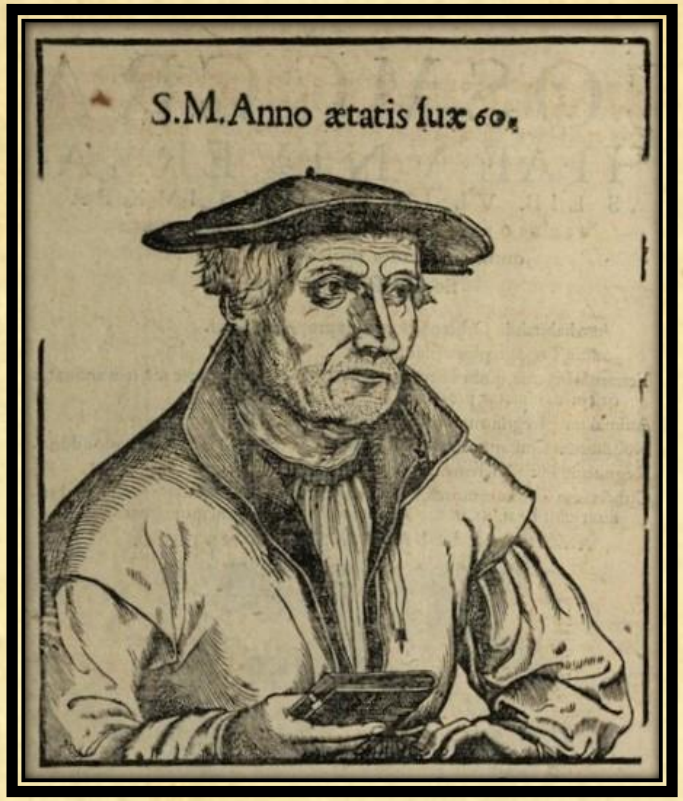
In hoc quisq; bello fortunam regis cum uirtute coniunctam fuisse perhibet. In parte fori, regis erat hospitium, quà ad episcopatum spectat: ubi duæ quoque uiæ congruunt, quæ basilicam amplectuntur. Cæteri pontifices, proceres, legionúmque præfecti, circa forum hospitia occuparant: ut ex usu regi præsto semper adessent. Inter cœnandum, ad regem captiuus quidam Sythotus adducitur: rogatus, accitus interprete, quis esset, unde, & quò tăderet, et quę causa fuerit itineris? respondit, Interprete nequaquam sibi opus fore, se Vngarum & Transyluanum esse: ac rerum ignarum, ad reuisenda sua præsidia nunc in Moldauiam uenire, quæ caduco uxoris bona forent: in itinere Valachorum duodecim milia haud procul hinc offendisse, qui Vngaros prima uigilia noctis in cautos adorirentur, trucidarentque: se gentis charitate properasse, ne silentio nefario suorum exitium pateretur. Cum hæc à principio parum crederentur, ne salutis fortè gratia ista commiscretur: & à rege minæ interjcerentur, mox adiecit: ut adhibitis se ipsum custodibus asseruarent: si falsa nunciasset, ultimum de se supplicium continuò sumerent, rex hominem asseruari, & Drach Bertholdum, ea tempestate dispensatorem suum, equitem fortissimum, & ad gerenda bella natum, conuiuas bene tractare iussit. Incœnatus ipse menſæ se subtraxit, optimates omnes centuriones & præfectos equitum extemplò cogit, imminens ab hoste periculum enarrat, omnes clam arma sumere præcipit: stationes in ciuitate per omnes uias, porta que dispo-
nit: ad fori aditus prætorianus cohortes collocat. Ducentos ueteranos, & eos quidem grauis armaturæ, pro suo hospitio statuit, ut à duobus uicis, qui ibi congruunt hostium impetum excipiant, turmas equitum per compita cuncta distribuit. Vix hæc ita disposuerat, cùm sub primam noctis uigiliam hostis aduenit: ligneam urbem Vimineo muro circumseptam, à tribus repentè partibus immisso incendio adoritur, maximus utrinque clamor & tumultus oboritur. Valachi immisso per urbem igni, intrò penetrant: inic tus utrisque ignis per cæcam noctem tantlu-minis præstabat, ut euidentissimè dimicaret. Ad portas primò, deinde, per uias & triuia magna strages agitur: tanto utrinque impetu pugna conseritur, ut nil infestiùs agi uideretur. Ex industria, quadrata duo agmina duplici uia ad regale hospitium contendunt: ueteranos ibi instructos offendunt, acerrimum atrocissimúmque hîc prælium agitur: Cadunt hîc multi è Valachis: & dum ij hostes domo eijcere, illi contrà uincere, & uitam seruare nituntur, multum hîc sanguinis exhauriunt † Michael Palatinus, Nicolaus Chiupar, & Ioannes Pangratius, Vaiuodæ Transyluani: Nicolaus Bamfiij, Stephanus Bathor, cæteri que proceres, fori aditus obstinatissimè pro se quisque tuebantur, & irruentium impetus repellebant. Non latebat enim, capto foro, haud secus atque arce, cætera facilè peritura. Vbique inter tela & incendia pertinacissimè dimicatum. Valachi tandem ex omni fori parte reiecti, post mediam noctem terga dedêre. Instant à tergo Vngari: & antequam urbe se hostes surripiãt, quam plurimos in-
tercipiunt, alios præ auiditate fugæ inflammã, multos in enſes agunt, dum in propera festinatione sese conglomerãt, aut pilis à tergo confodiuntur aut, mutuò

† Michael, puto Orzegh.

Despre campania militară condusă în anul 1476 de Regele Matia Corvin, în „*aceea parte a Valahiei căreia acum i se spune Moldova*”, împotriva domnitorului Ştefan cel Mare. Autorul descrie lupta crâncenă de la Baia, când însuşi suveranul Ungariei a fost rănit.

BONFINIUS, Antonius.
Rerum Ungaricarum decades quatuor, cum dimidia ...
Basileae [Basel] : ex Officina Oporiniana, 1568.

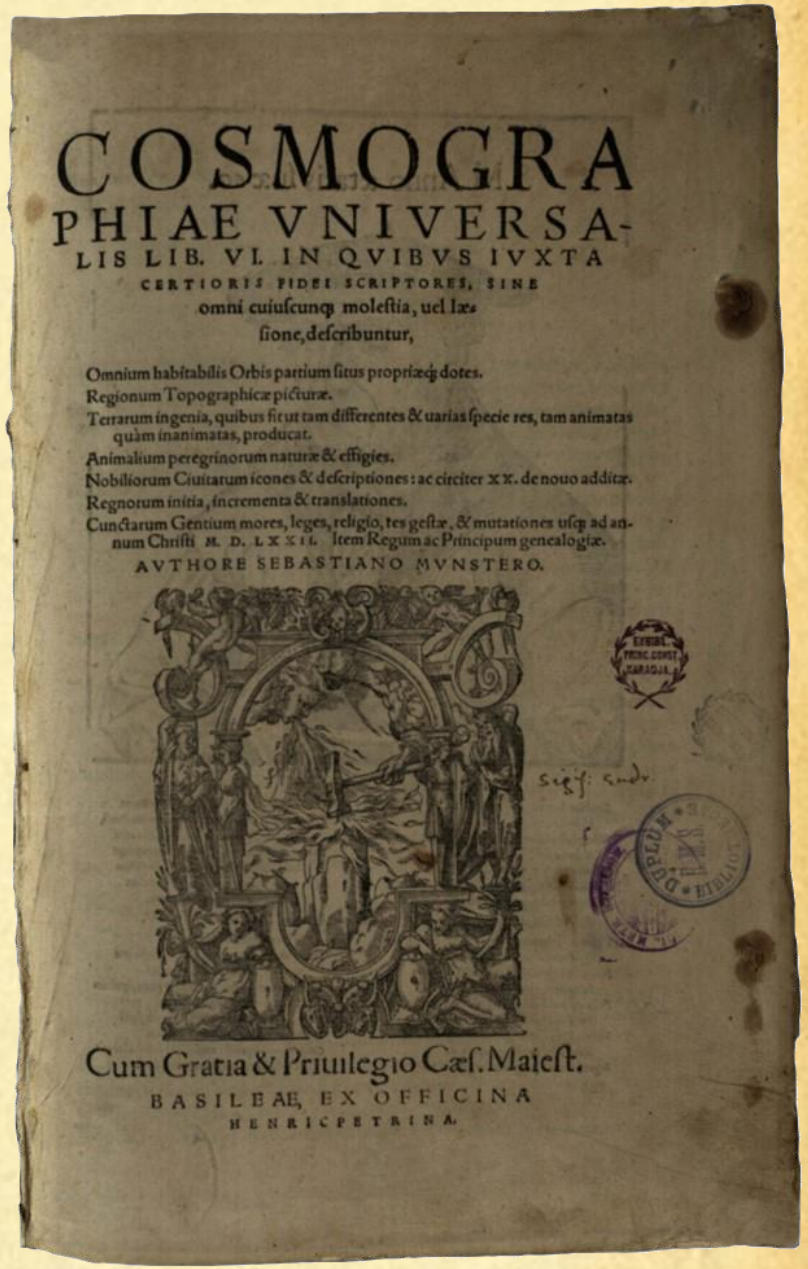
BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

MÜNSTER, Sebastian.
Cosmographiae universalis lib. VI in quibus iuxta certioris fidei scriptores, sine omni cuiuscunq[ue] molestia, vel laesione, describuntur, omnium habitabilis orbis partium situs propiaeque dotes. Regionum topographicae picturae ...
Basileae [Basel] : ex Officina Henricpetrina, 1572.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

COSMOGRA
PHIAE VNIVERSA-
LIS LIB. VI. IN QVIBVS IVXTA
CERTIORIS FIDEI SCRIPTORES, SINE
omni cuiuſcunq; moleſtia, uel læ-
ſione, deſcribuntur,

Omnium habitabilis Orbis partium ſitus propriæq; dotes.
Regionum Topographicæ picturæ.
Terrarum ingenia, quibus fit ut tam differentes & uarias ſpecie res, tam animatas quàm inanimatas, producat.
Animalium peregrinorum naturæ & effigies.
Nobiliorum Ciuitatum icones & deſcriptiones: ac circiter XX. de nouo additæ.
Regnorum initia, incrementa & translationes.
Cunctarum Gentium mores, leges, religio, res geſtæ, & mutationes uſq; ad annum Chriſti M. D. LXXII. Item Regum ac Principum genealogiæ.

AVTHORE SEBASTIANO MVNSTERO.

Cum Gratia & Priuilegio Cæſ. Maieſt.
BASILEAE, EX OFFICINA
HENRICPETRINA.

Foaie de titlu cu emblema familiei de tipografi Petri din Basel, dintr-o ediție latină ulterioară a unei lucrări de referință a secolului al XVI-lea, deosebit de apreciată în epocă. Este vorba de *Cosmografia,* opera scriitorului și cartografului german Sebastian Münster (1488-1552), într-un volum decorat cu hărți și ilustrații xilogravate, incluzând și un portret al autorului la vârsta de 60 de ani.

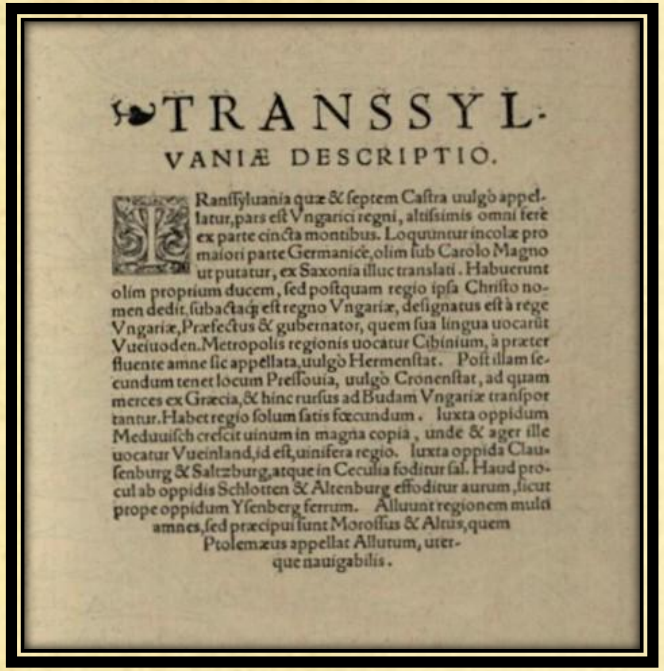
„Europae tabula”.
Xilogravură

Harta inversată a Europei, orientată contrar convenţiilor cartografice actuale, sudul fiind reprezentat în partea de sus, nordul jos, estul în stânga și vestul în dreapta.
„Valahia magna”, *„Moldavia”* şi *„Tra[n]ssilvania”* sunt indicate în marginea stângă, intrând, astfel, în alcătuirea hotarelor răsăritene ale continentului .

MÜNSTER, Sebastian.
Cosmographiae universalis lib. VI in quibus iuxta certioris fidei scriptores, sine omni cuiuscunqve molestia, vel laesione, describuntur, omnium habitabilis orbis partium situs propiaeque dotes. Regionum topographicae picturae ...
Basileae [Basel] : ex Officina Henricpetrina, 1572.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

TRANSSYL-
VANIÆ DESCRIPTIO.

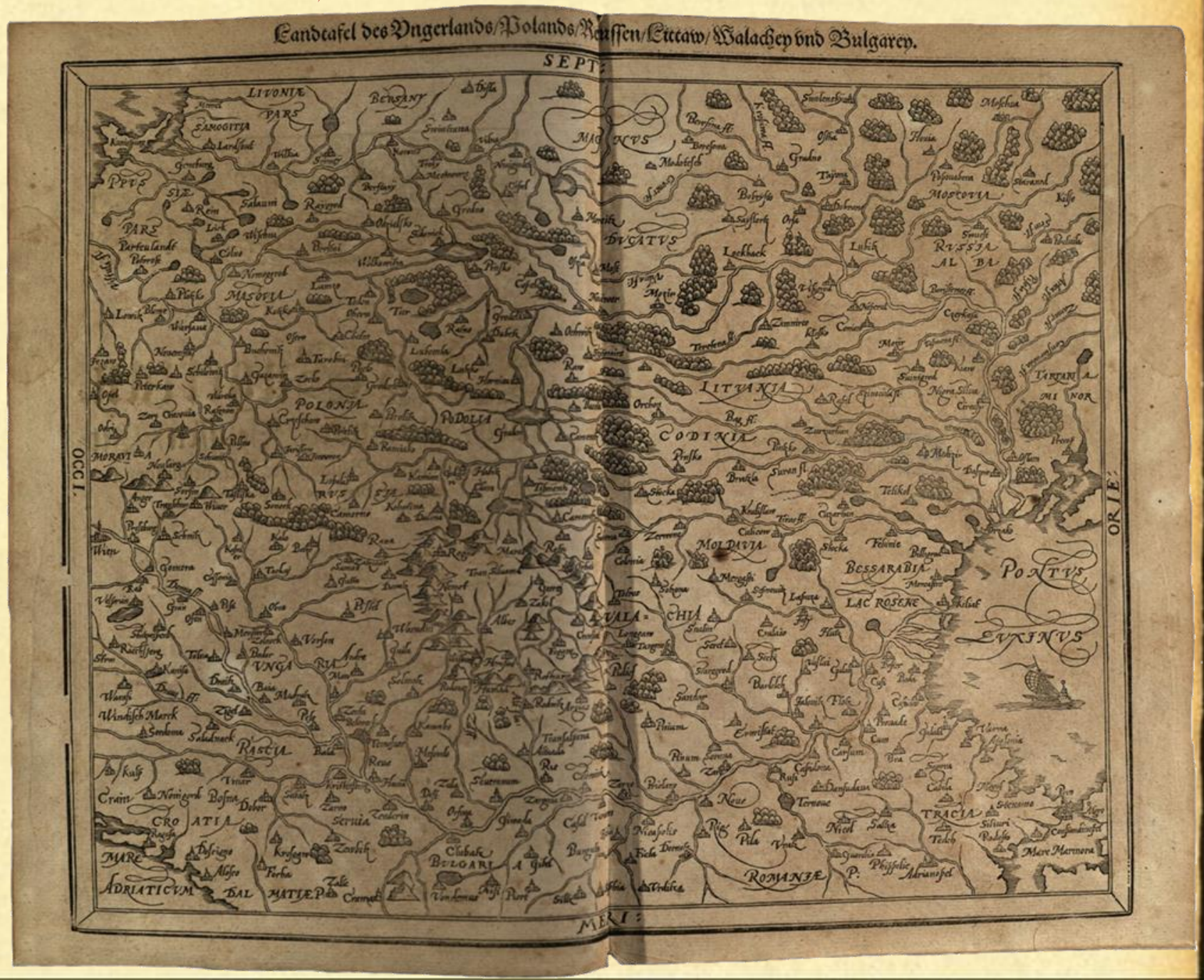
Ranssyluania quæ & septem Castra uulgò appellatur, pars est Vngarici regni, altissimis omni ferè ex parte cincta montibus. Loquuntur incolæ pro maiori parte Germanicè, olim sub Carolo Magno ut putatur, ex Saxonia illuc translati. Habuerunt olim proprium ducem, sed postquam regio ipsa Christo nomen dedit, subactaq; est regno Vngariæ, designatus est à rege Vngariæ, Præfectus & gubernator, quem sua lingua uocarũt Vueiuoden. Metropolis regionis uocatur Cibinium, à præter fluente amne sic appellata, uulgò Hermenstat. Post illam secundum tenet locum Presslouia, uulgò Cronenstat, ad quam merces ex Græcia, & hinc rursus ad Budam Vngariæ transportantur. Habet regio solum satis fœcundum. Iuxta oppidum Meduuisch crescit uinum in magna copia, unde & ager ille uocatur Vueinland, id est, uinifera regio. Iuxta oppida Clausenburg & Saltzburg, atque in Ceculia foditur sal. Haud procul ab oppidis Schlotten & Altenburg effoditur aurum, sicut prope oppidum Ysenberg ferrum. Alluunt regionem multi amnes, sed præcipui sunt Morosius & Altis, quem Ptolemæus appellat Allutum, uterque nauigabilis.

„ Transsylvaniae tabula”.
Harta xilogravată a Transilvaniei,
numită, în text, şi „*Şapte Cetăţi*” („*Septem Castra*”).

MÜNSTER, Sebastian.
Cosmographiae universalis lib. VI in quibus iuxta certioris fidei scriptores, sine omni cuiuscunqve molestia, vel laesione, describuntur, omnium habitabilis orbis partium situs propiaeque dotes. Regionum topographicae picturae ...
Basileae [Basel] : ex Officina Henricpetrina, 1572.

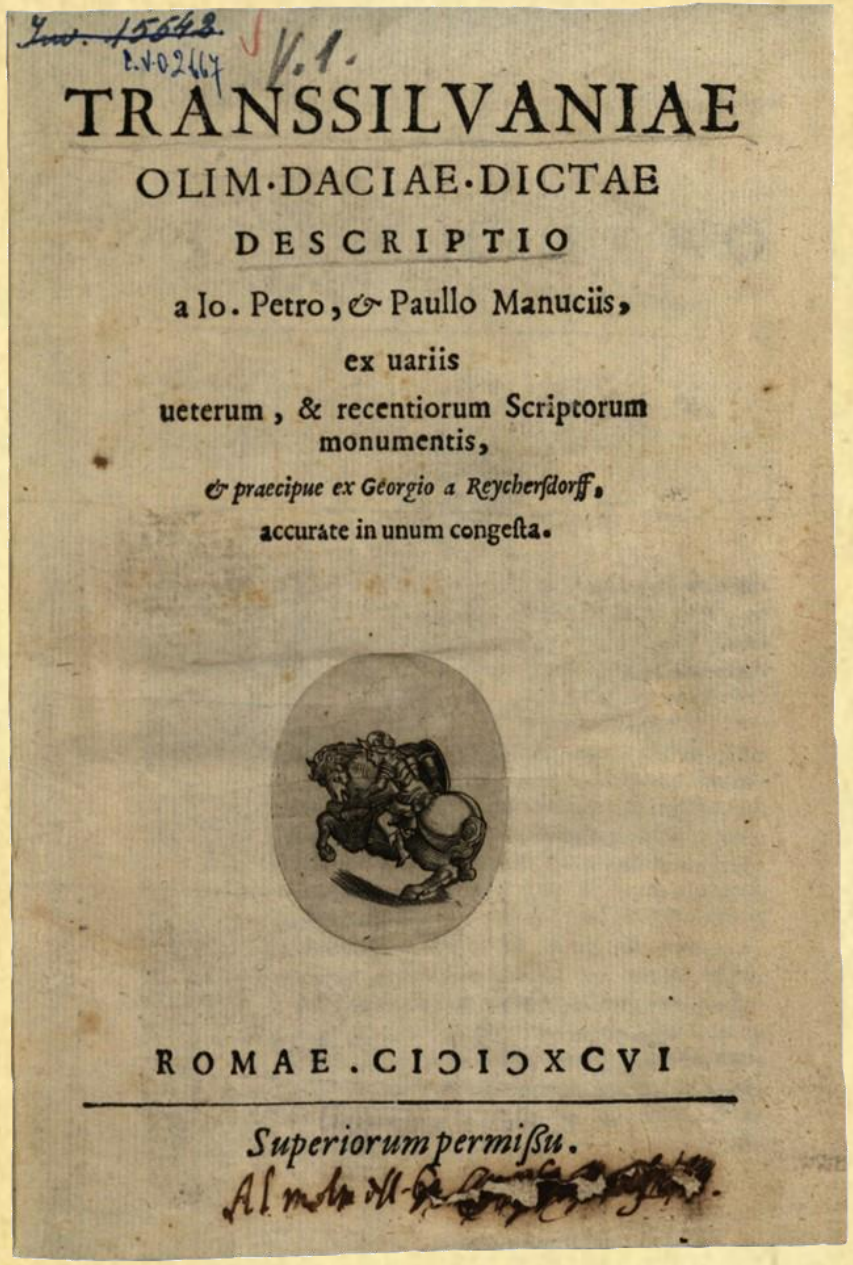
BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

„Landtafel des Ungerlands, Polands, Russen, Littaw, Walachey und Bulgarey”
Hartă xilogravată reprezentând teritorii aparţinând Ungariei, Poloniei, Lituaniei, Rusiei, Bulgariei şi Tărilor Române.
Apar denumirile: „*Transilvania*”, „*Transalpina*”, „*Valachia*”, „*Moldavia*”, „*Bessarabia*”.
Această reprezentare cartografică face parte dintr-o ediţie germană ulterioară a operei lui Sebastian Münster, lipsind din ediţia latină menţionată anterior, în cadrul căreia provinciile româneşti sunt incluse într-o hartă dedicată Poloniei şi Ungariei, fără să figureze în titlul acesteia („*Poloniae et Ungariae tabula*”).

MÜNSTER, Sebastian.
Cosmographey oder Beschreibung aller Länder Herschafften und fürnemesten Stetten des gantzen Erdbodens ...
Basel : durch Sebastianum Henricpetri, 1588.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Doi dintre membrii ilustrei familii de literaţi şi tipografi italieni Manuzio – Giovanni Pietro şi Paolo – strănepoţi ai marelui Aldo, semnează o lucrare consacrată ţinutului Transilvaniei, care reuneşte informaţii culese din mai multe surse, atât antice şi medievale, cât şi de dată mai recentă.
Între acestea o pondere însemnată deţine opera învăţatului sas Georg Reicherstorffer (1495?–1554?), reprezentant al curentului umanist transilvănean, care oferea o descriere a meleagurilor sale natale („*Chorographia Transylvaniae, quae Dacia olim appellata, aliarumque provinciarum et regionum succincta descriptio et explicatio*”), dar şi o parte distinctă, dedicată Ţării Moldovei şi locuitorilor acesteia („*Moldaviae quae olim Daciae pars, chorographia*”), unde cărturarul călătorise în calitate de trimis diplomatic al regelui Ferdinand I de Habsburg la curtea domnitorului Petru Rareş.

Foaie de titlu cu vinietă.

MANUTIUS, Joannes Petrus ; **MANUTIUS**, Paulus.
Transsilvaniae olim Daciae dictae descriptio a Io. Petro et Paullo Manuciis, ex variis veterum et recentiorum scriptorum monumentis et praecipue ex Giorgio a Reychersdorff, accurate in unum congesta.
Romae : Ex typographia Accoltiana, 1596.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Harta Transilvaniei .
Gravură în aramă,
semnată J. Laurus.

MANUTIUS, Joannes Petrus ;
MANUTIUS, Paulus.
Transsilvaniae olim Daciae dictae descriptio a Io. Petro et Paullo Manuciis, ex variis veterum et recentiorum scriptorum monumentis et praecipue ex Giorgio a Reychersdorff, accurate in unum congesta.
Romae : Ex typographia Accoltiana, 1596.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

TRANSSILVANIA, Europae regio, trans montes Carpathios, extrema Daciae, ad Axiacem fluuium usque producta, Ptolemaeo Dacia dicta, quae alijs Septem castra nominatur, Plagae orientali exposita, non minima olim Hungariae pars fuit; Caesarum Imperatorum Romanorum prouincia inclyta; quae Regnum dicitur, licet Princeps Regis titulo non utatur; bellipotens regio temporibus praecipue Neruae Traiani, quam Decebalus Rex, tam armis, quam pecunia, belli neruo, pertinacissime sub Imperio retinuit. Dacos, Dauos antiquitus appellatos, putat Strabo; eosq. ad Danubium, uersus eius fontes habitare, scribit. Dacos quidam uocauere Daos, inquit Stephanus, & Eustathius. Quos Dacos Romani, Graeci Getas appellant, dicit idem Stephanus, & Plinius. De Dacia sic Iornandes: Hanc Gothiam, quam Daciam appellauere maiores, nunc Gepidia dicitur. Dacos suo tempore Patzinacitas nuncupatos, scribit Suidas. Numerosum habet populum, qui pro magna parte utitur Germanica lingua, potissimum Saxonica: id quod in Altandia peculiariter deprehendi potest. Eius metropolis, Alba Iulia, vel a Iulio Caesare, vel ab Hiiula potius quodam, Hunnorum principe, ita dicta. Opida complura nobilissima, in quibus Cibinium, Brassouia, Colosium, Bistricia, & plura alia, ab ijs Germanis, qui Saxones appellantur, condita, & habitata. In ea sunt Siculi, uulgo Zekel dicti, genus hominum ferox, & bellicosum: inter quos nullus neque nobilis, neque rusticus, omnes eodem iure censentur, Heluetiorum instar. Transsiluaniam duae cingũt Valachiae, Transalpina, & Moldauia: illa Danubio, haec mari Euxino admota: utraq. cum Transsiluania eam Europae nunc occupat partem, quae olim Dacia erat. Cingitur circumquaque Alpibus altissimis, & ecu Ciuitas propugnaculis munita, circummuratur. Ita Iornandes ait. Corillus Rex Gothorum in Regnum conscendit: & per XL. annos in Dacia suis gentibus imperauit. Daciam dico antiquam: quam nunc Gepidarum populi pos-

quae cis Danubium sunt, structuras, & fornices; quae super aquam eminebant, demoliri iussit. At Decebalus, capta (ut diximus) regia, cum omnis regio in potestatem Romani Imperij ueniisset, usque ad captiuitatẽ periclitatus, necem sibi consciuit: cuius caput tãdem Romam delatum fuit: sicq. Dacia iuris Romani facta est: quam mox Traianus in Prouinciam redegit. Cuius rei argumento milites Romani hos uersiculos perpetuo monumento celebres decantabant:

NON.NE.TIBI.DIXI.DECEBALE
FVNESTVM.EST.HERCVLEM.LACESSERE
NON.RECTE.FACIS
TVA.IPSE.QVOD.IACES.MANV
SED.TE.VTCVMQVE.CAESAR.VICIT
TVLIT.TIBI.SEMPER.AVGVR.AVGVSTALIS

Quare Traianus, Dacia subacta, Regiam Zarmis Ciuitatem, quae nunc Alba Iulia appellatur, ingressus, quaesitis Decebali thesauris, sub Sargetiae amne reconditis, cuiusdam Biculi Romani captiui indicio, reperit. Vnde tandem Traianus in signum memoriae illius hoc statuerat Epigramma:

IO VI. INVENTORI. DITI. PATRI. TERRAE. MATRI
DETECTIS. DACIAE. THESAVRIS
DIVVS. NERVA. TRAIANVS
VOTVM SOLVIT

Monumentum Vlpij Neruae Traiani in colonia Zarmiiz, multis ante annis ex terrae uisceribus erutum, memoria dignum:

IOVI. SATORI. HERCVLI. VICTORI
M. VLP. NERVA. TRAIANVS. CAES.
VICTO. DECEBALO
DOMITA. DACIA
VOTVM. SOLVIT

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Pagini despre istoria şi geografia Transilvaniei.

MANUTIUS, Joannes Petrus ; MANUTIUS, Paulus. *Transsilvaniae olim Daciae dictae descriptio a Io. Petro et Paullo Manuciis ...* Romae : Ex typographia Accoltiana, 1596.

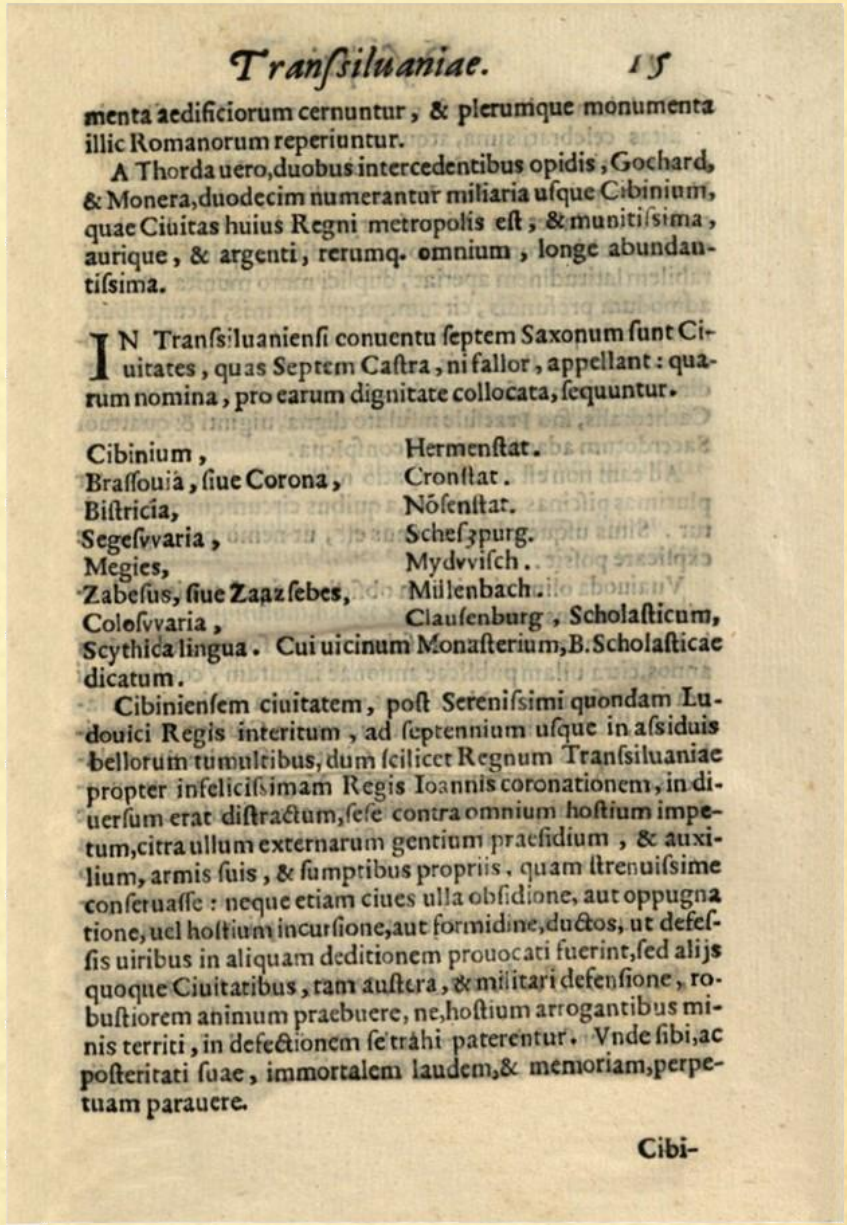
„In Transsilvaniensi conventu septem Saxonum sunt Civitates, quas Septem Castra, ni fallor, appellant, quarum nomina, pro earum dignitate collocata, sequuntur.

Cibinium,	*Hermenstat.*
Brassovia sive Corona	*Cronstat .*
Bistricia	*Nosenstat.*
Segesvvaria	*Scheszpurg.*
Megies	*Mydvvisch.*
Zabesus sive Zaaz sebes	*Millenbach.*
Colosvvaria	*Clausenburg [...]“*

Sunt prezentate cele şapte oraşe [sau *Şapte Scaune* n. a.] ale saşilor transilvăneni care au conferit denumirea medievală a provinciei [lat. *Septem Castra*; germ. *Siebenbürgen* n. a.]: Sibiu, Braşov, Bistriţa, Sighişoara, Mediaş, Sas-Sebeş şi Cluj.

MANUTIUS, Joannes Petrus ; **MANUTIUS**, Paulus.
Transsilvaniae olim Daciae dictae descriptio a Io. Petro et Paullo Manuciis ...
Romae : Ex typographia Accoltiana, 1596.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Transſiluaniae. 15

menta aedificiorum cernuntur, & plerumque monumenta illic Romanorum reperiuntur.

A Thorda uero, duobus intercedentibus opidis, Gochard, & Monera, duodecim numerantur miliaria uſque Cibinium, quae Ciuitas huius Regni metropolis eſt, & munitiſsima, auríque, & argenti, rerumq. omnium, longe abundantiſsima.

IN Tranſsiluanienſi conuentu ſeptem Saxonum ſunt Ciuitates, quas Septem Caſtra, ni fallor, appellant: quarum nomina, pro earum dignitate collocata, ſequuntur.

Cibinium,	Hermenſtat.
Braſſouia, ſiue Corona,	Cronſtat.
Biſtricia,	Nõſenſtat.
Segeſvvaria,	Scheſzpurg.
Megies,	Mydvviſch.
Zabeſus, ſiue Zaazſebes,	Millenbach.
Coloſvvaria,	Clauſenburg, Scholaſticum,

Scythica lingua. Cui uicinum Monaſterium, B. Scholaſticae dicatum.

Cibinienſem ciuitatem, poſt Sereniſsimi quondam Ludouici Regis interitum, ad ſeptennium uſque in aſsiduis bellorum tumultibus, dum ſcilicet Regnum Tranſsiluaniae propter infeliciſsimam Regis Ioannis coronationem, in diuerſum erat diſtractum, ſeſe contra omnium hoſtium impetum, citra ullum externarum gentium praeſidium, & auxilium, armis ſuis, & ſumptibus propriis, quam ſtrenuiſsime conſeruaſſe: neque etiam ciues ulla obſidione, aut oppugnatione, uel hoſtium incurſione, aut formidine, ductos, ut defeſſis uiribus in aliquam deditionem prouocati fuerint, ſed alijs quoque Ciuitatibus, tam auſtera, & militari defenſione, robuſtiorem animum praebuere, ne, hoſtium arrogantibus minis territi, in defectionem ſe trahi paterentur. Vnde ſibi, ac poſteritati ſuae, immortalem laudem, & memoriam, perpetuam parauere.

Cibi-

LOCORVM. ALIQVOT
TRANSSILVANIAE
VEL. CONTERMINORVM
EXPLICATIO

A

ABOTRITI, qui uulgo Predenecentri uocantur, contermini Bulgaris, Daciam Danubio adiacentem incolunt. Sic monachus Anonymus in Fraucorum Annalibus.

Acmonia, Ptolemae Daciae urbs est. Seuerino, a Mario Nigro uocatur.

Alba Iulia, Daciae urbs, sic dicta a Iulia Augusta, M. Aurelij Antonini Imp matre: ut ostendit ex antiqua inscriptione eiusdem loci Stephanus Taurinus in sua Stauromachia. Hodie, teste Lazio, Germani Meyssenburg uocant. Hungari, Gulafeiruar. In Transsiluania est. Vide, Apulum.

Aluta, Ptolemaeo Daciae fluuius: Aluata, Mercatori. Lazius, & Sambucus scribunt Olt Hungaris, & Alth Germanis dici. Peucerus putat Aratum Herodoto esse.

Amutrium, Daciae urbs, apud Ptolemaeum.

Aqulum, siue Apulensis Colonia, Ptolemaeo, Daciae, urbs, quae hodie Alba Iulia, ex inscriptionibus antiquis, & interpretatione Lazij in R P.R. uolumine. Vide, Alba Iulia.

Aurariarum in Dacia, plures exstant marmoreae inscriptiones. Lazius scribit, locum esse paullo supra Albam Iuliam, & gentilicia lingua Kerésvvanya, Slotna, & Abrukbania vocarii, XII. R.P. Romanae, estq. ibi uetus lapis qui meminit PRAEFECTI SLOTNAE.

Axiaces, Sarmatiae Europeae amnis, Ptolemaeo. In Mare Euxinum se exonerat. Huius meminit Strabo, Plinius, & Mela Vterq. habet quoque Axiaces populos. Solina Bordonio uocatur. Alium Axiacen habet Ptolemaeus in eadem Sarmatia, qui se in paludem Maeotidem ingerit; sed nescio

E qua

Drupheſis, Ptolemae Daciae est urbs, quae Nigro Nicopolize uocatur.

E

ERACTVM, Sarmatiae Europeae opidum, Ptolemaeo.

G

GETAE, Samatiae Europeae populi; Daci, Romanis dicti, teste Strabone, & Plinio. Gortos, Getas appellari, auctor est Spartianus in uita Caracalli. Getas ad Danubium uersus Pontum & Orientem habitare, ait Strabo. Getiam etiam regionem, habet Stephanus in Thracia. Idem tradit, Getas, Getinos ab Arriano appellari. Malacher hodie uocari, scribit Bonfinius. Getas, & Maſſagetas, Hebraeis Magog dici, tradit Arias Montanus.

Gilfil, Iornandi Daciae fluuius. Geilá, Transsiluanis est, Lazio auctore.

Griſsia, Daciae fluuius, Iornandi. Crisia, legit Lazius. & addit, eundem Chryſio esse.

H

HIERASVS, Daciae fluuius, Ptolemaeo; Gerazis, Ammiano est, quem Cromerus & Mercator Pruth appellat: & Goreccius Pruthes; Lazius autem Serretum. Vide, Porata.

I

ISIACORVM Portus, circa Daciam, apud Arrianum in Periplo.

M

MARISVS, Straboni, Getarum fluuius, qui in Danubiũ labitur. Pariſus forte idem, apud eundem. Rhenanus putat eundem a Tacito Marus dici. Sambucus scribit, eum ab Hungaris Maros, a Germanis uero Maeriſch appellari. Plinio Amororis dicitur, teste Rhenano. Morus in Basilienſi editione

rum limites a Scriptoribus confundi, mediocriter in iis uersatus minus mirabitur.

Vtidaua, apud Ptolemaeum, Daciae urbs. Vtuarhel, id est, Vtidarae rudera, ipsorum lingua, ut perhibet Lazius in sua R. P. Romana.

VVinidae, populi Daciae: uersus Aquilonem: Iornandi.

Z

ZARMISOGETHVSA, uel, Zarmigethuſa, utrumque enim apud Ptolemaeum legitur lib. III. & IIX. Vlpianus quoque titulo 15. de Censibus, Zarmigethusae meminit. Daciae urbs est, quam Sambucus Veczel, & Venecia uocat. Varhel, & Gradisca, Lazius. Hic tradit, eam quoque Vlpiã Traianam dictam, ex antiquis Inscriptionibus, ut ego putarim. Idem enim Lazius in sua R.P. Romana, non unam Inscriptionem ueterem producit, in qua haec lectio: Colonia Vlpia Traiana Aug. Dacic. Zarmis. Quod quoque facit Stephanus Taurinus in Stauromachia. sed, qui in eo alucinatur, quod, Sarmis, integrum urbis uocabulum esse, putat. In eadem credo etiam haerere arena Auentinum, qui Segethusa tantum habet (ex marmorum fragmentis forte) eamq. Corona, siue Cronstadt, Daciae interpretatur.

Zermizirga, Daciae urbs, apud Ptolemaeum.

Zerna, fluuius, in Macedonia alicubi, Curopalati. Daciae Ripensis urbs est. In Lib. Notit. Thraciae urbs est Antonino. Sed & Zerue legitur. Est forte Therne Stephani. Tzema apud Cedrenum legitur. Inter Thraciam, & Thessalonicam.

Zeugma, Daciae urbs, apud Ptolemaeum: Clausenburg, Rithaimerus, & Althamerus interpretantur. Lazius uocat Zazsebes Hungarice, & Mulenbach Germanice.

Ziridaua, Daciae urbs, apud Ptolemaeum. Dchareſten. Lazio.

Zurobora, Daciae opidum, Ptolemaeo. Temesuar, Nigro.

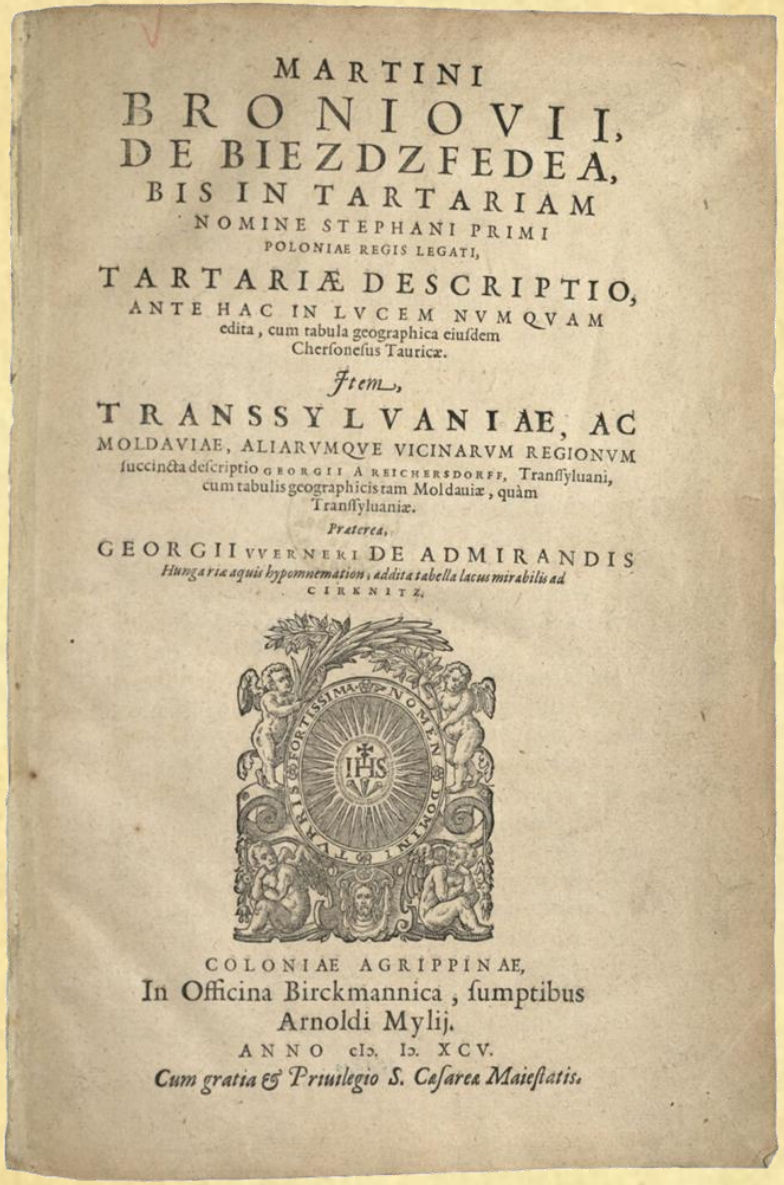
Zusidaua, in Dacia urbs, apud Ptolemaeum. Galubacium forte hodie in Seruia, ut Lazius scribit.

F 2

Glosar cuprinzând denumiri de ape curgătoare, locuri, cetăţi sau populaţii antice, consemnate documentar pe teritoriul Daciei şi al Sarmaţiei.

MANUTIUS, Joannes Petrus ; **MANUTIUS**, Paulus. *Transsilvaniae olim Daciae dictae descriptio a Io. Petro et Paullo Manuciis ...*
Romae : Ex typographia Accoltiana, 1596.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

MARTINI
BRONIOVII,
DE BIEZDZFEDEA,
BIS IN TARTARIAM
NOMINE STEPHANI PRIMI
POLONIAE REGIS LEGATI,
TARTARIÆ DESCRIPTIO,
ANTE HAC IN LVCEM NVMQVAM
edita, cum tabula geographica eiusdem
Chersonesus Tauricæ.
Item,
TRANSSYLVANIAE, AC
MOLDAVIAE, ALIARVMQVE VICINARVM REGIONVM
succincta descriptio GEORGII A REICHERSDORFF, Transsyluani,
cum tabulis geographicis tam Moldauiæ, quàm
Transsyluaniæ.
Praterea,
GEORGII VVERNERI DE ADMIRANDIS
Hungariæ aquis hypomnemation, addita tabella lacus mirabilis ad
CIRKNITZ.

COLONIAE AGRIPPINAE,
In Officina Birckmannica, sumptibus
Arnoldi Mylij.
ANNO clɔ. Iɔ. XCV.
Cum gratia & Priuilegio S. Cæsareæ Maiestatis.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Cronicarul, cartograful şi diplomatul polonez din secolul al XVI-lea, Marcin Broniowski, mai cunoscut sub forma latinizată a numelui Martinus Broniovius, a fost secretar al regelui Poloniei, Ștefan Báthory, în această calitate călătorind în Hanatul Crimeii şi alcătuind o descriere a ţinuturilor locuite de tătari.

În prima ediţie a operei sale, „*Tartariae descriptio*”, apărută în anul 1595, se regăseşte o hartă a acestei peninsule, al cărui nume antic era Taurida sau Hersonezul Tauric, însă, mai important şi de un real interes pentru istoriografia Ţărilor Române, este faptul că include integral scrierea despre Transilvania şi Moldova, menţionată anterior, aparţinând lui Georg Reicherstorffer.

Aceasta constituie, practic, o nouă ediţie a lucrării cărturarului sas, originar din Sibiu, preluând şi reprezentările cartografice ale celor două provincii, care însoţeau prima ediţie completă, apărută la Viena în anul 1550.

Foaie de titlu cu marca tipogrfică.

BRONIOVIUS, Martin.
Martini Broniovii de Biezdzfedea, bis in Tartariam nomine Stephani Primi Polonae regis legati, Tartariae descriptio, ante hac in lucem numquam edita, cum tabula geographica eiusdem Chersonesus Tauricae. Item Transsylvaniae ac Moldaviae, aliarumque vicinarum regionum succcincta descriptio Georgii a Reichersdorff, Transsylvani, cum tabulis geographicis tam Moldaviae, quam Transsylvaniae ...
Coloniae Agrippiniae [Köln] : in officina Birckmannica, sumptibus Arnoldii Mylii, 1595.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

„Transilvania”
Hartă gravată în aramă.

REICHERSTORFFER, Georg.
Transsylvaniae ac Moldaviae, aliarumque vicinarum regionum succcincta descriptio ...
În : **BRONIOVIUS**, Martin.
Martini Broniovii de Biezdzfedea, bis in Tartariam nomine Stephani Primi Polonae regis legati, Tartariae descriptio ...
Coloniae Agrippiniae [Köln] : in officina Birckmannica, sumptibus Arnoldii Mylii, 1595.

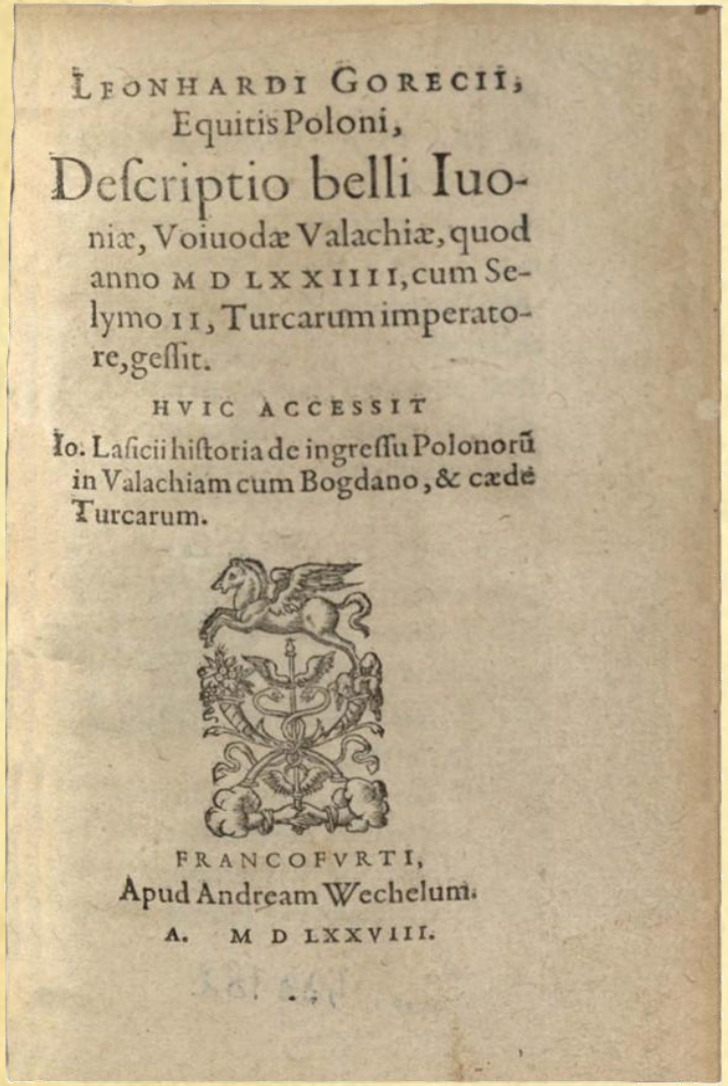
BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

„Moldaviae, finitimarumq[ue] regionum typus”
Harta Moldovei, gravată în aramă.

REICHERSTORFFER, Georg.
Transsylvaniae ac Moldaviae, aliarumque vicinarum regionum succcincta descriptio ...
În : **BRONIOVIUS**, Martin.
Martini Broniovii de Biezdzfedea, bis in Tartariam nomine Stephani Primi Polonae regis legati, Tartariae descriptio ...
Coloniae Agrippiniae [Köln] : in officina Birckmannica, sumptibus Arnoldii Mylii, 1595.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

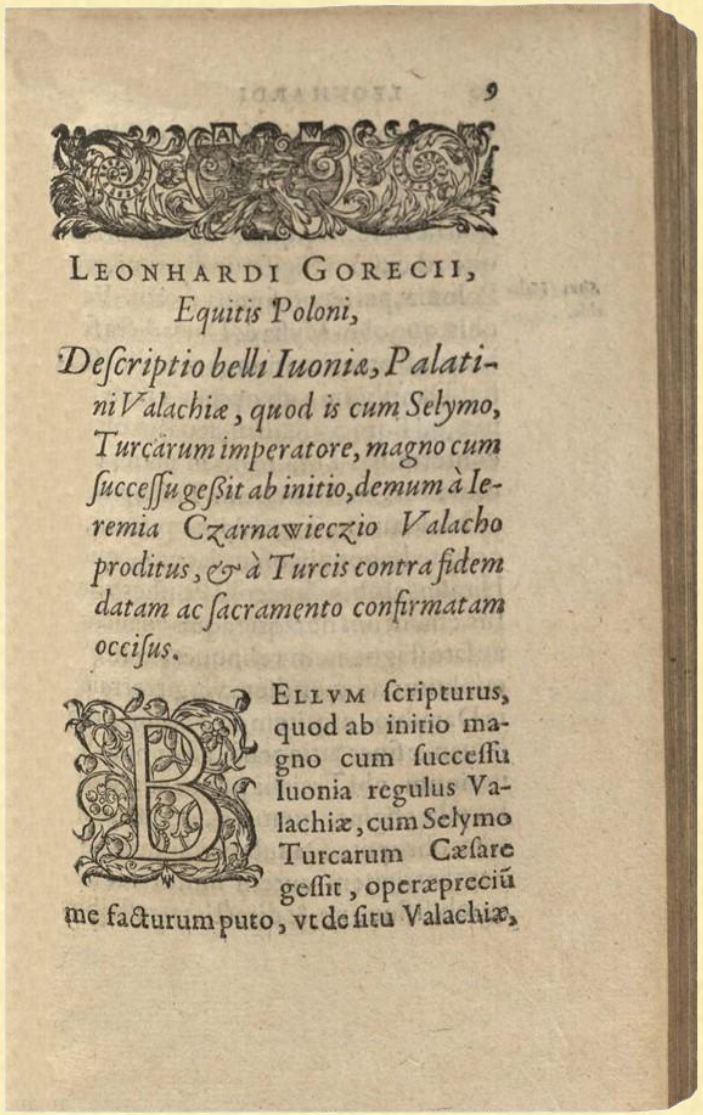
LEONHARDI GORECII,
Equitis Poloni,
Descriptio belli Iuoniæ, Voiuodæ Valachiæ, quod anno M D LXXIIII, cum Selymo II, Turcarum imperatore, gessit.

HVIC ACCESSIT
Io. Lasicii historia de ingressu Polonorũ in Valachiam cum Bogdano, & cæde Turcarum.

FRANCOFVRTI,
Apud Andream Wechelum.
A. M D LXXVIII.

Foaie de titlu, având gravată marca tipografică a lui Andreas Wechelus.

Prima pagină din textul propriu-zis al lucrării nobilului şi literatului polonez Leonard Gorecki, dedicată luptelor acerbe purtate de Ioan Vodă cel Cumplit, cu oştile sultanului Selim al II-lea în anul 1574. Deşi a reuşit să respingă cu vitejie, pentru o perioadă, atacurile otomane, domnitorul Moldovei a fost trădat în luptă de boierul Ieremia Golia Cernăuţanul („*Valahul*"), fiind nevoit să se predea turcilor, care l-au ucis cu mare cruzime.

9

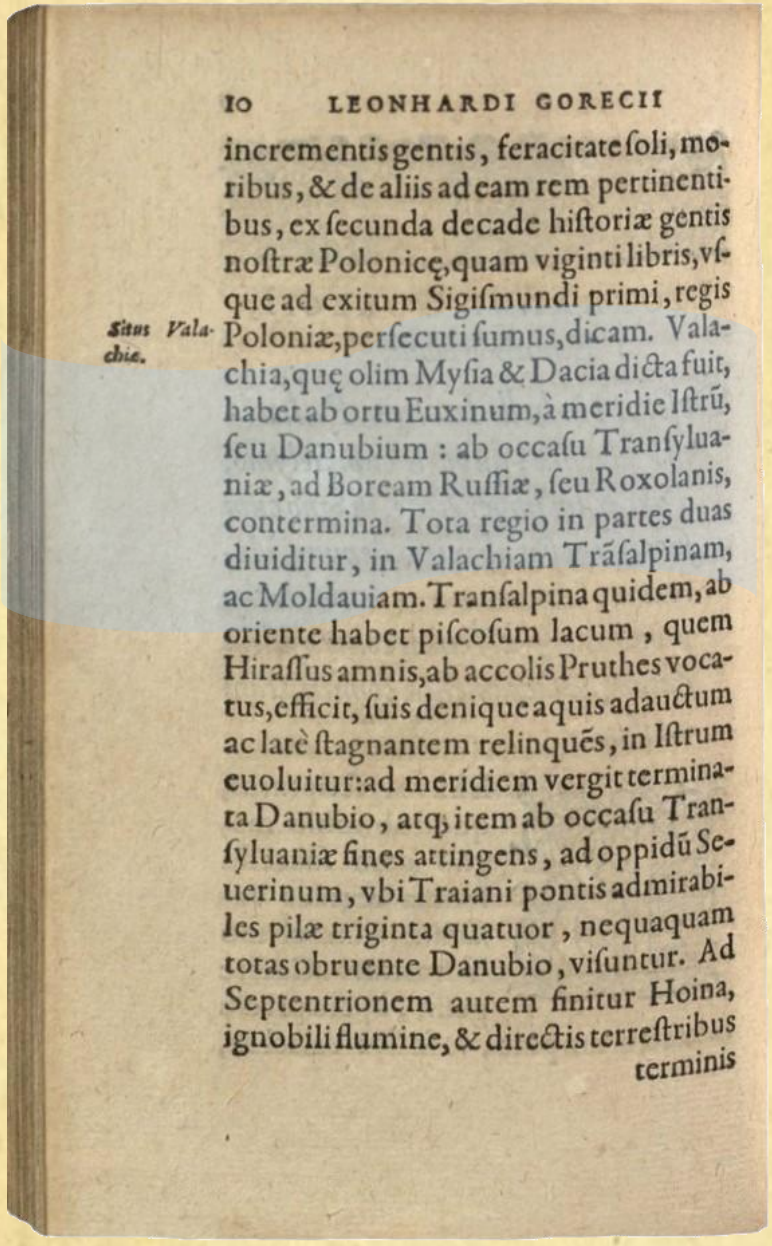
LEONHARDI GORECII,
Equitis Poloni,

Descriptio belli Iuoniæ, Palatini Valachiæ, quod is cum Selymo, Turcarum imperatore, magno cum successu gesßit ab initio, demum à Ieremia Czarnawieczio Valacho proditus, & à Turcis contra fidem datam ac sacramento confirmatam occisus.

BELLVM scripturus, quod ab initio magno cum successu Iuonia regulus Valachiæ, cum Selymo Turcarum Cæsare gessit, operæpreciũ me facturum puto, vt de situ Valachiæ,

GORECKIUS, Leonhardus.

Leonhardi Gorecii, Equitis Poloni, Descriptio belli Iuoniae, Voivodae Valachiae, quod anno MDLXXIII, cum Selymo II, Turcarum imperatore, gessit . Huic accessit Io. Lasicii Historia de ingressu Polonoru[m] in Valachiam, cum Bogdano et caede Turcarum.
Francofurti [Franckfurt] : apud Andream Wechelum, 1578.

10 LEONHARDI GORECII

incrementis gentis, feracitate ſoli, moribus, & de aliis ad eam rem pertinentibus, ex ſecunda decade hiſtoriæ gentis noſtræ Polonicę, quam viginti libris, vſque ad exitum Sigiſmundi primi, regis Poloniæ, perſecuti ſumus, dicam. Valachia, quę olim Myſia & Dacia dicta fuit, habet ab ortu Euxinum, à meridie Iſtrũ, ſeu Danubium : ab occaſu Tranſyluaniæ, ad Boream Ruſſiæ, ſeu Roxolanis, contermina. Tota regio in partes duas diuiditur, in Valachiam Trãſalpinam, ac Moldauiam. Tranſalpina quidem, ab oriente habet piſcoſum lacum, quem Hiraſſus amnis, ab accolis Pruthes vocatus, efficit, ſuis denique aquis adauctum ac latè ſtagnantem relinquẽs, in Iſtrum euoluitur: ad meridiem vergit terminata Danubio, atq; item ab occaſu Tranſyluaniæ fines attingens, ad oppidũ Seuerinum, vbi Traiani pontis admirabiles pilæ triginta quatuor, nequaquam totas obruente Danubio, viſuntur. Ad Septentrionem autem finitur Hoina, ignobili flumine, & directis terreſtribus terminis

Situs Valachiæ.

Despre aşezarea geografică a Valahiei, „*care odinioară era numită Misia* [Moesia] *şi Dacia*”, ulterior împărţită în Ţara Muntenească, „*Valahia transalpină*”, şi Moldova:

„Valachia, que olim Mysia et Dacia dicta fuit, habet ab ortu Euxinum, à meridie Istru[m], seu Danubium, ab acassu Transylvaniae, ad Boream Russiae, seu Roxolanis, contermina. Tota regio in partes duas dividitur, in Valachiam Tra[n]salpinam, ac Moldaviam [...]”

GORECKIUS, Leonhardus.
Leonhardi Gorecii, Equitis Poloni, Descriptio belli Iuoniae, Voivodae Valachiae, quod anno MDLXXIII, cum Selymo II, Turcarum imperatore, gessit . Huic accessit Io. Lasicii Historia de ingressu Polonoru[m] in Valachiam, cum Bogdano et caede Turcarum.
Francofurti [Franckfurt]: apud Andream Wechelum, 1578.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

524

IOHANNIS LASICII

Hiſtoria de ingreſſu Polonorum in Valachiam, cum Bogdano Voiuoda, (cui ſucceſſit Iuonia) & cæde Turcarum : ducibus Mieleczkio & Sieniawskio: A. M D LXXII.

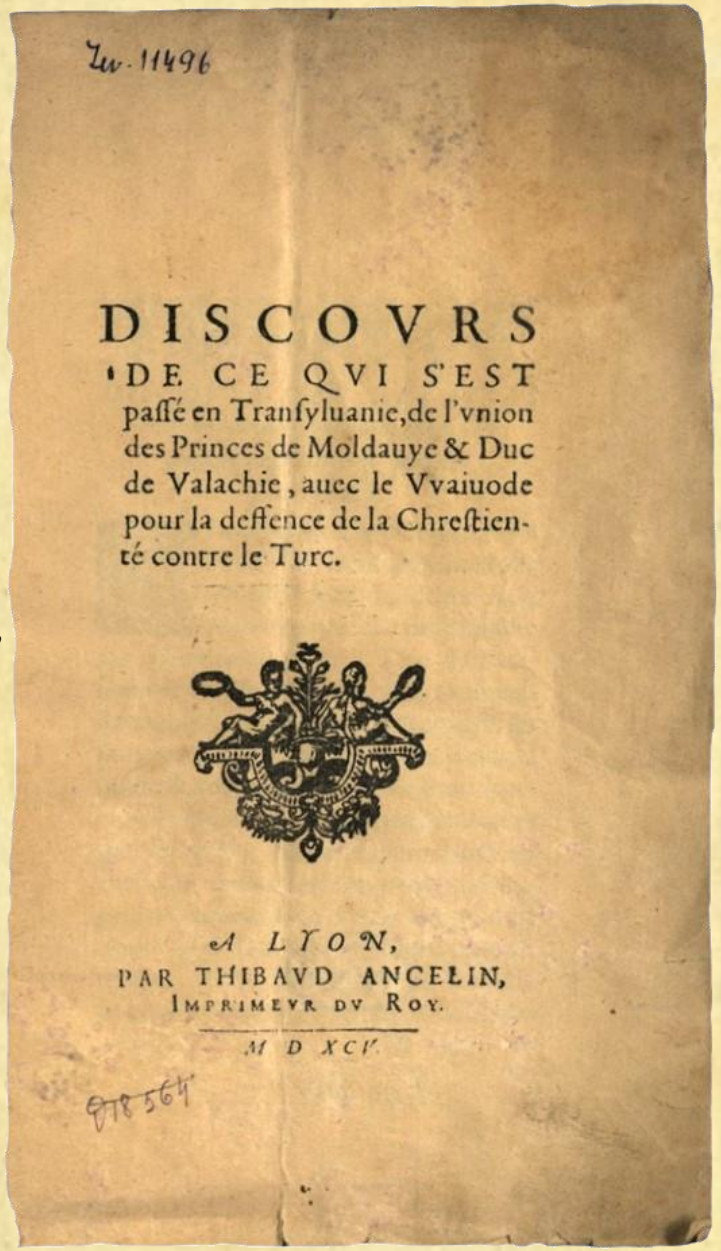
VARIA eſſe gentis cuiuſuis, vt virtutes, ita vitia, nemo eſt qui ignoret. Valachorũ ſanè ea eſt leuitas animi, & perfidia, vt maior eſſe nequeat. Ij paucis antè annis, ne ſuperiora commemorem, Alexandro principe ſuo electo, quẽdam Iacobum Deſpotem, qui Roſtochij mathemata docebat, noſtris quibuſdam

Volumul include şi opera intitulată „*Historia de ingressu Polonorum in Valachiam, cum Bogdano Voivoda, (cui successit Iuoniae) et caede Turcarum, ducibus Nicolao Mielecio et Nicolao Sieniawskio, A[nno] MDLXXII*”, aparţinând unui alt învăţat polonez din secolul al XVI-lea, Jan Łasicki.
Sunt relatate evenimentele din anul 1572, când ia sfârşit domnia lui Bogdan Lăpuşneanu, fiul lui Alexandru Lăpuşneanu şi predecesorul lui Ioan Vodă cel Cumplit pe tronul Moldovei.

GORECKIUS, Leonhardus.
Leonhardi Gorecii, Equitis Poloni, Descriptio belli Iuoniae, Voivodae Valachiae, quod anno MDLXXIII, cum Selymo II, Turcarum imperatore, gessit . Huic accessit Io. Lasicii Historia de ingressu Polonoru[m] in Valachiam, cum Bogdano et caede Turcarum.
Francofurti [Franckfurt]: apud Andream Wechelum, 1578.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

Spre finele secolului al XVI-lea, în centrul şi vestul Europei, la Praga, Dresda, Nürnberg, Roma, Lyon sau Paris, se înregistra o afluenţă fără precedent a tipăriturilor care făceau cunoscute, pe numai câteva pagini, ultimele ştiri sosite dinspre Transilvania, Ţara Românească şi Moldova, principate aflate în prima linie a alianţei militare creştine împotriva asalturilor Semilunii. Aceste informaţii au sporit, în lumea apuseană, faima combatanţilor, în special, a Principelui Sigismund Báthory şi a domnitorului Mihai Viteazul.

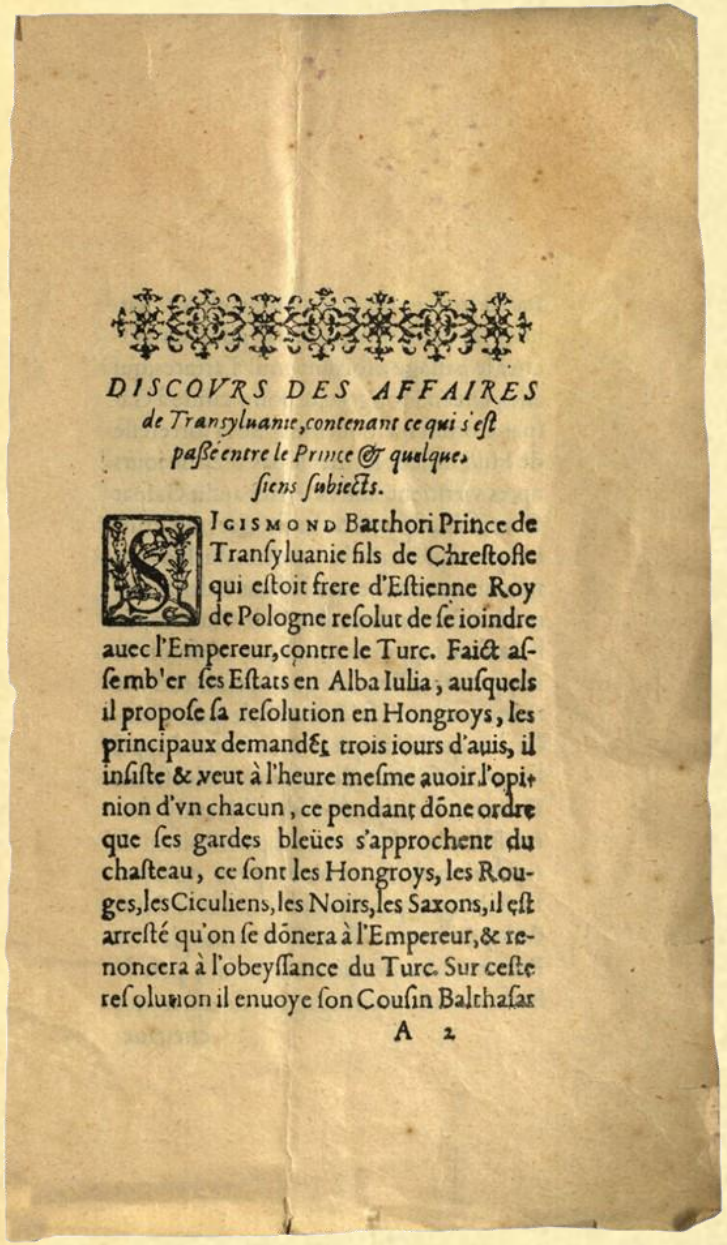

Lv. 11496

DISCOVRS
DE CE QVI S'EST
passé en Transyluanie, de l'vnion des Princes de Moldauye & Duc de Valachie, auec le Vvaiuode pour la deffence de la Chrestienté contre le Turc.

A LYON,
PAR THIBAVD ANCELIN,
IMPRIMEVR DV ROY.
M D XCV.

Q18564

DISCOVRS DES AFFAIRES
de Transyluanie, contenant ce qui s'eſt paſſé entre le Prince & quelques ſiens ſubiects.

SIGISMOND Barthori Prince de Transyluanie fils de Chreſtofle qui eſtoit frere d'Eſtienne Roy de Pologne reſolut de ſe ioindre auec l'Empereur, contre le Turc. Faict aſſemb'er ſes Eſtats en Alba Iulia, auſquels il propoſe ſa reſolution en Hongroys, les principaux demandẽt trois iours d'auis, il inſiſte & veut à l'heure meſme auoir l'opinion d'vn chacun, ce pendant dõne ordre que ſes gardes bleües s'approchent du chaſteau, ce ſont les Hongroys, les Rouges, les Ciculiens, les Noirs, les Saxons, il eſt arreſté qu'on ſe dõnera à l'Empereur, & renoncera à l'obeyſſance du Turc. Sur ceſte reſolution il enuoye ſon Couſin Balthaſar

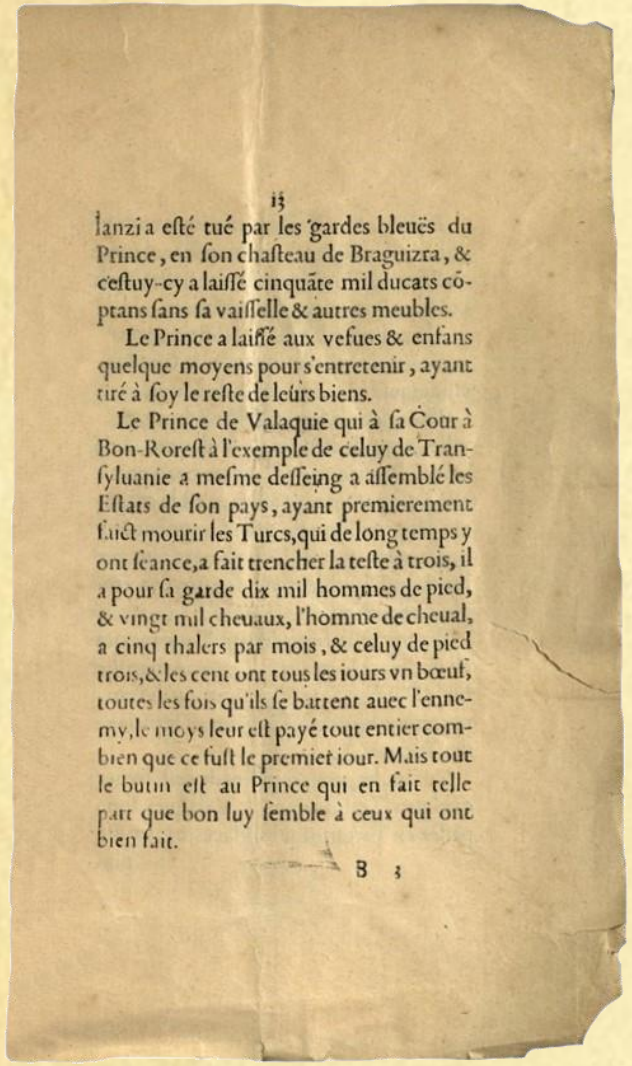
A 2

En partea stângă:
Foaie de titlu cu vinietă.

În dreapta:
Prima pagină a textului.

Discours de ce qui passé en Transylvanie, de l'union des Princes de Moldavye et Duc de Valachie, avec le Vvaivode pour la deffence de la Chrestienté contre le Turc.
À Lyon : par Thibaud Ancelin, 1595.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

13

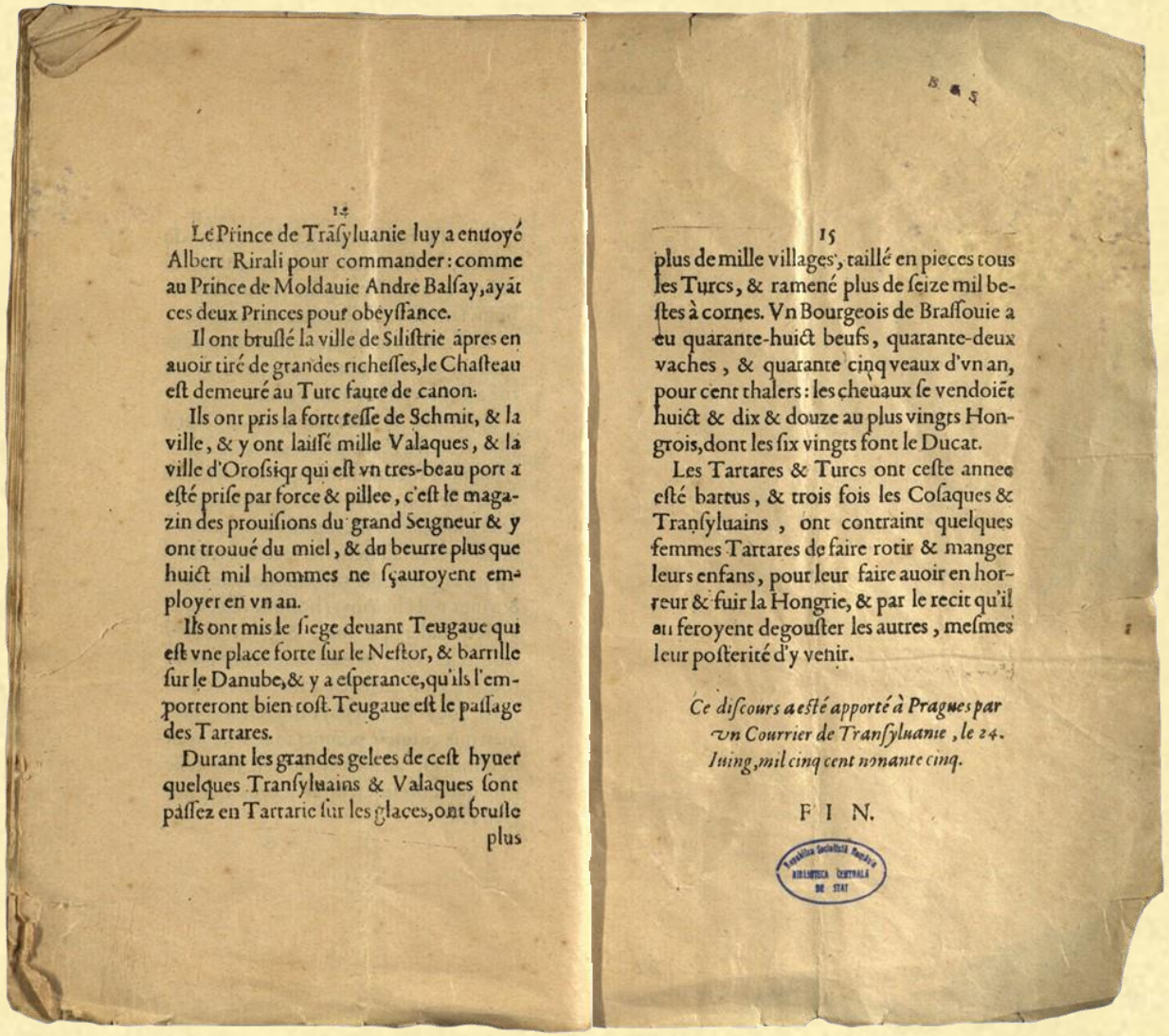
lanzi a eſté tué par les gardes bleuës du Prince, en ſon chaſteau de Braguizra, & ceſtuy-cy a laiſſé cinquãte mil ducats cõptans ſans ſa vaiſſelle & autres meubles.

Le Prince a laiſſé aux vefues & enfans quelque moyens pour s'entretenir, ayant tiré à ſoy le reſte de leurs biens.

Le Prince de Valaquie qui à ſa Cour à Bon-Roreſt à l'exemple de celuy de Tranſyluanie a meſme deſſeing a aſſemblé les Eſtats de ſon pays, ayant premierement faict mourir les Turcs, qui de long temps y ont ſeance, a fait trencher la teſte à trois, il a pour ſa garde dix mil hommes de pied, & vingt mil cheuaux, l'homme de cheual, a cinq thalers par mois, & celuy de pied trois, & les cent ont tous les iours vn bœuf, toutes les fois qu'ils ſe battent auec l'ennemy, le moys leur eſt payé tout entier combien que ce fuſt le premier iour. Mais tout le butin eſt au Prince qui en fait telle part que bon luy ſemble à ceux qui ont bien fait.

B 3

14

Le Prince de Trãſyluanie luy a enuoyé Albert Rirali pour commander: comme au Prince de Moldauie Andre Balſay, ayãt ces deux Princes pour obeyſſance.

Il ont bruſlé la ville de Siliſtrie apres en auoir tiré de grandes richeſſes, le Chaſteau eſt demeuré au Turc faute de canon.

Ils ont pris la forte teſſe de Schmit, & la ville, & y ont laiſſé mille Valaques, & la ville d'Oroſsiqr qui eſt vn tres-beau port a eſté priſe par force & pillee, c'eſt le magazin des prouiſions du grand Seigneur & y ont trouué du miel, & du beurre plus que huict mil hommes ne ſçauroyent employer en vn an.

Ils ont mis le ſiege deuant Teugaue qui eſt vne place forte ſur le Neſtor, & barrille ſur le Danube, & y a eſperance, qu'ils l'emporteront bien toſt. Teugaue eſt le paſſage des Tartares.

Durant les grandes gelees de ceſt hyuer quelques Tranſyluains & Valaques ſont paſſez en Tartarie ſur les glaces, ont bruſle plus

15

plus de mille villages, taillé en pieces tous les Turcs, & ramené plus de ſeize mil beſtes à cornes. Vn Bourgeois de Braſſouie a eu quarante-huict beufs, quarante-deux vaches, & quarante cinq veaux d'vn an, pour cent thalers: les cheuaux ſe vendoiẽt huict & dix & douze au plus vingts Hongrois, dont les ſix vingts font le Ducat.

Les Tartares & Turcs ont ceſte annee eſté battus, & trois fois les Coſaques & Tranſyluains, ont contraint quelques femmes Tartares de faire rotir & manger leurs enfans, pour leur faire auoir en horreur & fuir la Hongrie, & par le recit qu'il en feroyent degouſter les autres, meſmes leur poſterité d'y venir.

Ce diſcours a eſté apporté à Pragues par vn Courrier de Tranſyluanie, le 24. Iuing, mil cinq cent nonante cinq.

FIN.

Societatea Ştiinţifică Română BIBLIOTECA CENTRALĂ DE STAT

Aflăm că Principele Transilvaniei, Sigismund Báthory, a trimis sprijin militar conducătorului Valahiei, la fel şi celui al Moldovei, care îi erau aliaţi şi, în acelaşi timp, vasali, făcându-se referire la Mihai Viteazul şi Aron Vodă, însă fără ca numele acestora să fie precizate în text. Astfel, armata comandată de domnitorul muntean a cucerit oraşul Silistra, fortăreaţa Ismail (Smil/„*Schmit*"), oraşul Ruse (Rusciuc/„*Orossiq[ue]*"), pricinuind şi alte înfrângeri şi pagube însemnate turcilor şi tătarilor. Informaţiile au circulat în Europa, după cum se menţionează, acestea proveniind de la Praga, unde fuseseră aduse printr-o solie din Transilvania, la data de 24 iunie 1595.

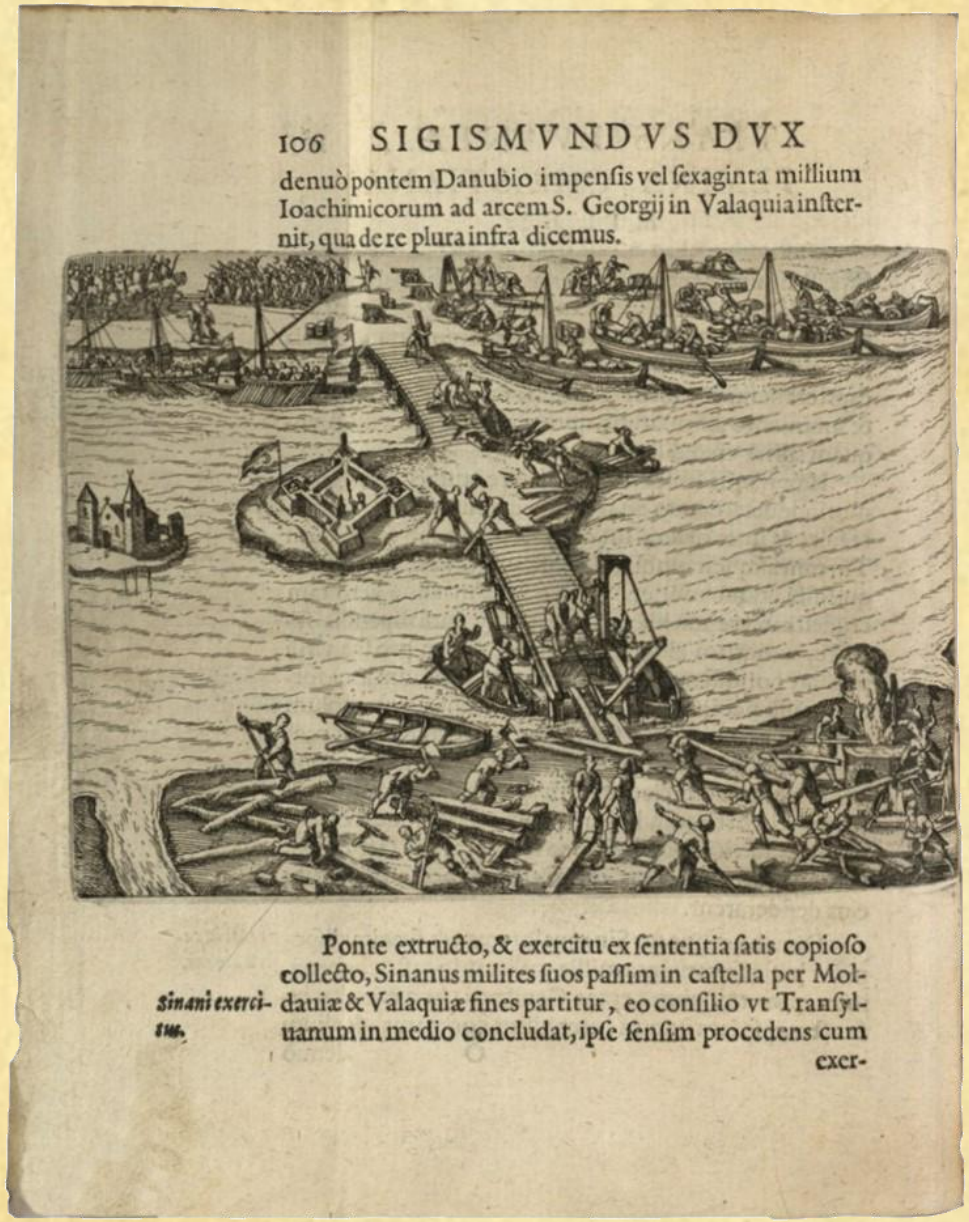
Scriitorului şi traducătorului german Johann Adam Lonicer (1557 – 1559?), care a publicat sub pseudonim - printre variantele adoptate regăsindu-se, îndeosebi, forma Teucrius/Thenorius Annaeus - precum şi fraţilor J. Theodor şi J. Israel de Bry, editori, ilustratori şi gravori prolifici, li se datorează această istorie a Ungariei şi a Transilvaniei, într-o frumoasă ediţie latină, ilustrată.

LONICERUS, Johannes Adam.
Pannoniae historia chronologica: res per Ungariam, Transylvaniam iam inde a co[n]stitutione Regnorum illorum, usq[ue] ad Invictiss. Rom. Im. Rodolphum II Ungariae Regem Christianum XXXX et Sereniss. Sigismu[n]dum Bathorium Trans. [...] Icones ge[n]uinae Regum, Ducum et Procerum eiusdem militiae. Tabula Chorographica Ungariae toti[us] nova quaedam Topographica et quaedam historiae effigiationes artificiosa. Index rerum memorabilium. Omnia in aes eleganter incisa et recens evulgata per Theodoru[m] de Bry Leodien. [Interprete Teucrio Annaeo Privato, C. ex Germanico, in Latinum].
Francofurti [Franckfurt] : impressum per Johannem Kolitium, impensis Joh. Theodori et Joh. Israelis de Bry, fratrum, 1596.

Portretul gravat al lui Sigismund Báthory, autointitulat Principe al Transilvaniei, al Ţării Româneşti şi al Moldovei, după încheierea tratatelor de vasalitate cu domnitorii Mihai Viteazul şi Aron Vodă (acesta din urmă, succedat de Ştefan Răzvan) .

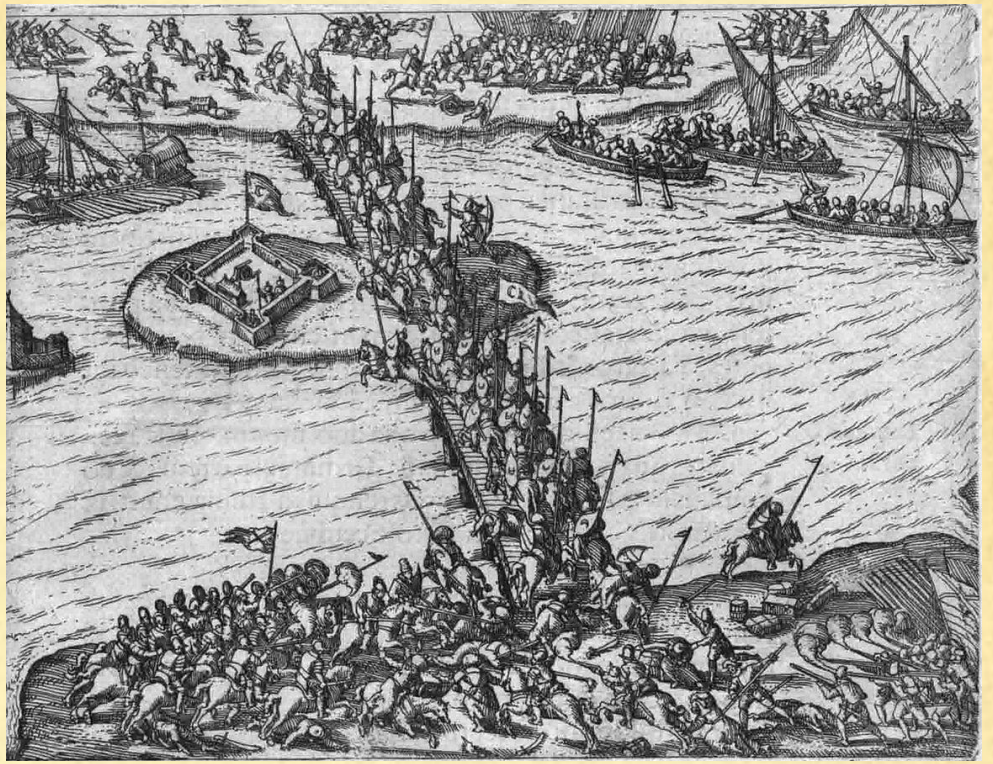

106 SIGISMVNDVS DVX

denuò pontem Danubio impenſis vel ſexaginta millium Ioachimicorum ad arcem S. Georgij in Valaquia inſternit, qua de re plura infra dicemus.

Ponte extructo, & exercitu ex ſententia ſatis copioſo collecto, Sinanus milites ſuos paſſim in caſtella per Mol-
Sinani exercitus. dauiæ & Valaquiæ fines partitur, eo conſilio vt Tranſyl-
uanum in medio concludat, ipſe ſenſim procedens cum exer-

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Construirea podului peste Dunăre şi Bătălia de la Giurgiu din 1595, în urma căreia oastea otomană condusă de Sinan Paşa este învinsă şi nevoită să se retragă sub presiunea forţelor valaho-transilvănene ale lui Mihai Viteazul şi Sigismund Báthory.
Ilustraţii gravate în aramă.

LONICERUS, Johannes Adam.
Pannoniae historia chronologica: res per Ungariam, Transylvaniam iam inde a co[n]stitutione Regnorum illorum ...
Francofurti [Franckfurt] : impressum per Johannem Kolitium, impensis Joh. Theodori et Joh. Israelis de Bry, fratrum, 1596.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

Apariţia a două semne, considerate miraculoase, o cometă şi o acvilă foarte mare, în timpul confruntărilor din anul 1595, pentru eliberarea Târgovişteiocupate de otomani.
Ilustraţie gravată în aramă.

LONICERUS, Johannes Adam.
Pannoniae historia chronologica: res per Ungariam, Transylvaniam iam inde a co[n]stitutione Regnorum illorum, usq[ue] ad Invictiss. Rom. Im. Rodolphum II Ungariae Regem Christianum XXXX et Sereniss. Sigismu[n]dum Bathorium Trans. ...
Francofurti [Franckfurt] : impressum per Johannem Kolitium, impensis Joh. Theodori et Joh. Israelis de Bry, fratrum, 1596.

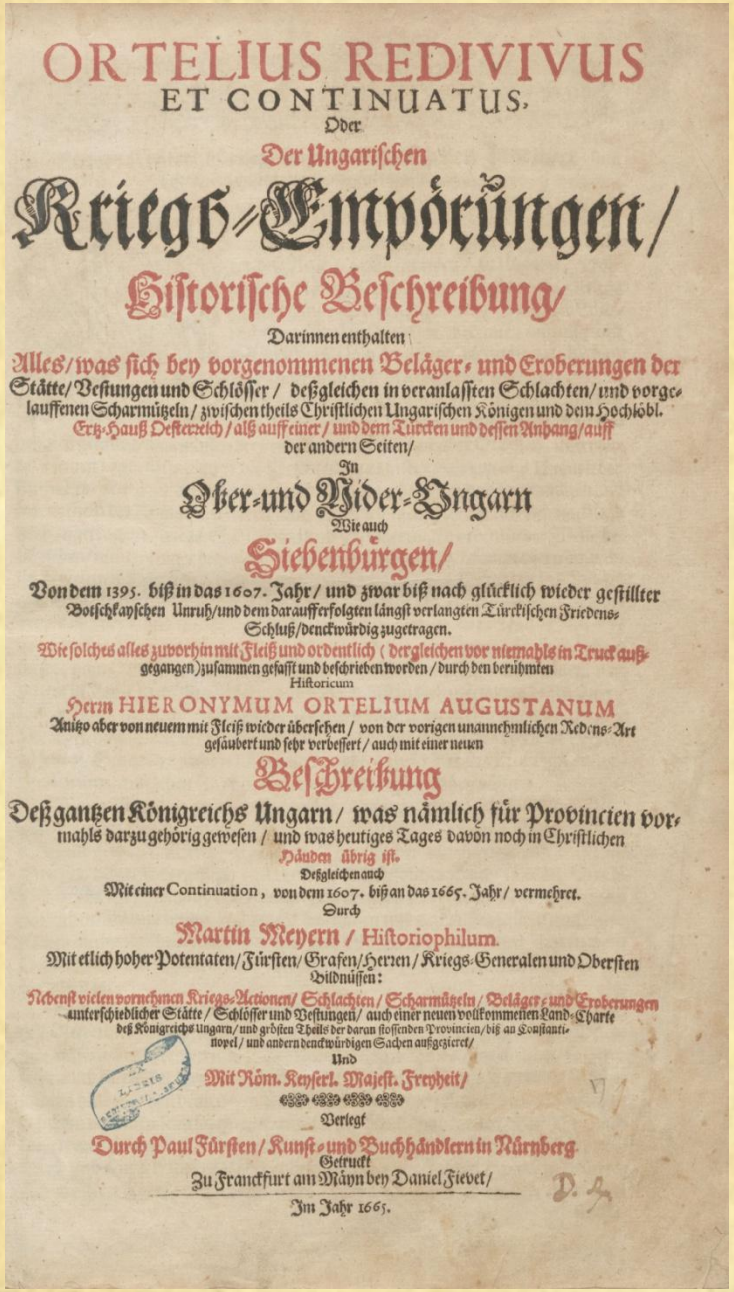
Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

Ediții de secol XVII

ORTELIUS REDIVIVUS
ET CONTINUATUS.
Oder
Der Ungarischen
Kriegs-Empörungen/
Historische Beschreibung/
Darinnen enthalten
Alles/was sich bey vorgenommenen Beläger- und Eroberungen der Stätte/Vestungen und Schlösser/ deßgleichen in veranlassten Schlachten/und vorgelauffenen Scharmützeln/zwischen theils Christlichen Ungarischen Königen und dem Hochlöbl. Ertz-Hauß Oesterreich/alß auff einer/und dem Türcken und dessen Anhang/auff der andern Seiten/
In
Ober- und Nider-Ungarn
Wie auch
Siebenbürgen/
Von dem 1395. biß in das 1607. Jahr/und zwar biß nach glücklich wieder gestillter Botschkayschen Unruh/und dem darauff erfolgten längst verlangten Türckischen Friedens-Schluß/denckwürdig zugetragen.
Wie solches alles zuvorhin mit Fleiß und ordentlich (dergleichen vor niemahls in Truck außgegangen) zusammen gefasst und beschrieben worden/durch den berühmten Historicum
Herrn HIERONYMUM ORTELIUM AUGUSTANUM
Anitzo aber von neuem mit Fleiß wider übersehen/von der vorigen unannehmlichen Redens-Art gesäubert und sehr verbessert/auch mit einer neuen
Beschreibung
Deß gantzen Königreichs Ungarn/was nämlich für Provincien vormahls darzu gehörig gewesen/und was heutiges Tages davon noch in Christlichen Händen übrig ist.
Desgleichen auch
Mit einer Continuation, von dem 1607. biß an das 1665. Jahr/vermehret.
Durch
Martin Meyern/Historiophilum.
Mit etlich hoher Potentaten/Fürsten/Grafen/Herren/Kriegs-Generalen und Obersten Bildnüssen:
Nebenst vielen vornehmen Kriegs-Actionen/Schlachten/Scharmützeln/Belägerungen und Eroberungen unterschiedlicher Stätte/Schlösser und Vestungen/auch einer neuen vollkommenen Land-Charte deß Königreichs Ungarn/und gröstentheils der daran stossenden Provincien/biß an Constantinopel/und andern denckwürdigen Sachen aufgezieret/
Und
Mit Röm. Keyserl. Majest. Freyheit/
Verlegt
Durch Paul Fürsten/Kunst- und Buchhändlern in Nürnberg.
Gedruckt
Zu Franckfurt am Mäyn bey Daniel Fievet/
Im Jahr 1665.

Ediţie ulterioară a cărţii de referinţă a istoricului, originar din Augsburg, Hyeronimus Oertel sau, sub forma latinizată a numelui, Ortelius (1543-1614), care a îndeplinit funcţia de notar la curtea imperială vieneză.
Lucrarea prezintă luptele purtate de Regatul Ungariei şi Principatul Transilvaniei împotriva Imperiului Otoman între anii 1395-1607, ediţia de faţă cuprinzând şi o completare acoperind perioada 1607-1665, alcătuită de Martin Meyer.

Foaie de titlu cu tipar roşu şi negru.

ORTELIUS, Hyeronimus.
Ortelius redivivus et continuatus, oder der Ungarischen Kriegs-Empörungen, historische Beschreibung, darinnen enthalten alles, was sich bey vorgenommenen Beläger und Eroberungen der Stätte, Vestungen und Schlösser, deszgleichen in veranlassten Sclachten und vorgelauffenen Scharmützeln, zwischen theils Christlichen Ungarischen Königen und dem hochlöbl. Ertz-Hauss Oesrerreich, alsz auff einer und dem Turcken und dessen Anhang, auff der andern Seiten, in Ober- und Nider-Ungarn wie auch Siebenbürgen, von dem 1395 bisz in das 1607 Jahr [...] Mit einer continuation von dem 1607 bisz an das 1665. Jahr vermehret durch Martin Meyern ...
Zu Franckfurt am Mayn : bey Daniel Fievet, 1665.

Exemplar purtând ex-librisul lui Dimitrie Sturdza.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

ŢărileRomâne reprezentate într-o hartă dedicată Regatului Ungariei, înfăţişând şi teritoriul ocupat de Imperiul Otoman până la Constantinopol.
Planşă gravată în metal.

ORTELIUS, Hyeronimus. *Ortelius redivivus et continuatus, oder der Ungarischen Kriegs- Empörungen ...*
Zu Franckfurt am Mayn : bey Daniel Fievet, 1665.

Portretul lui Sinan Paşa,
mort în anul 1596.
Gravură în aramă de Johann Sibmacher.

ORTELIUS, Hyeronimus.
Ortelius redivivus et continuatus, oder der Ungarischen Kriegs-Empörungen, historische Beschreibung, darinnen enthalten alles, was sich bey vorgenommenen Beläger und Eroberungen der Stätte, Vestungen und Schlösser, deszgleichen in veranlassten Sclachten und vorgelauffenen Scharmützeln, zwischen theils Christlichen Ungarischen Königen und dem hochlöbl. Ertz-Hauss Oesrerreich, alsz auff einer und dem Turcken und dessen Anhang, auff der andern Seiten, in Ober- und Nider-Ungarn wie auch Siebenbürgen, von dem 1395 bisz in das 1607 Jahr [...] Mit einer continuation von dem 1607 bisz an das 1665. Jahr vermehret durch Martin Meyern ...
Zu Franckfurt am Mayn : bey Daniel Fievet, 1665.

Exemplar purtând ex-librisul lui Dimitrie Sturdza.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Bătalia pentru eliberarea Târgoviştei din octombrie 1595.
Ilustraţie gravată în aramă.
Gravor Johann Sibmacher.

ORTELIUS, Hyeronimus.
Ortelius redivivus et continuatus, oder der Ungarischen Kriegs-Empörüngen ...
Zu Franckfurt am Mayn : bey Daniel Fievet, 1665.

Exemplar purtând ex-librisul lui Dimitrie Sturdza.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Portretul Principelui Transilvaniei, Sigismund I Báthory .
Gravură în aramă de Johann Sibmaher.

ORTELIUS, Hyeronimus. *Ortelius redivivus et continuatus, oder der Ungarischen Kriegs-Empörungen ...* Zu Franckfurt am Mayn : bey Daniel Fievet, 1665.

Exemplar purtând ex-librisul lui Dimitrie Sturdza.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Capul cardinalului Andrei Báthory, principe al Transilvaniei, ucis în ziua de 9 noiembrie 1559, când încerca să se refugieze după înfrângerea armatei sale în Bătălia de la Şelimbăr, în faţa forţelor lui Mihai Viteazul.

Gravură în aramă de Johann Sibmacher.

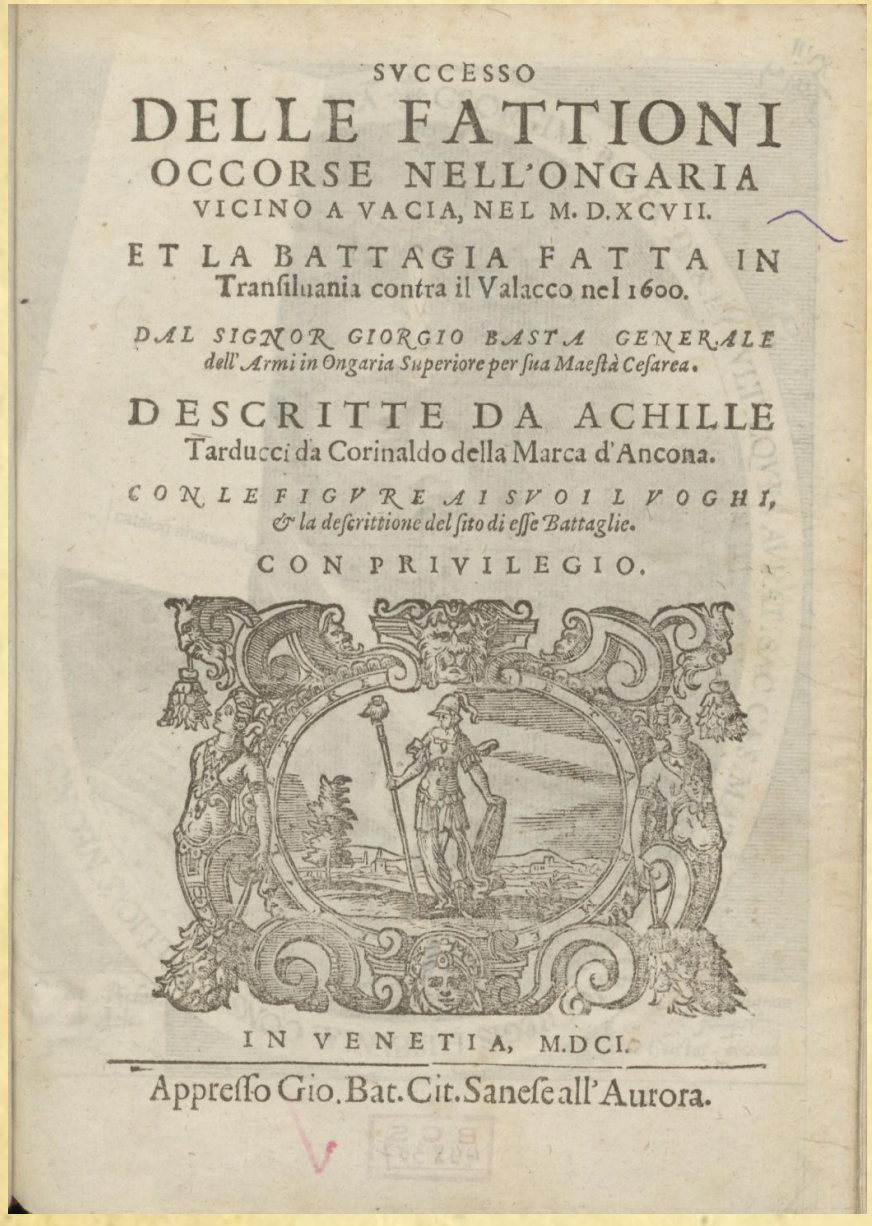

Portretul Voievodului Mihai Viteazul,
cu menţiunea *„omorât la 18 august 1601”*.
Gravură în aramă de Johann Sibmacher.

ORTELIUS, Hyeronimus.
Ortelius redivivus et continuatus, oder der Ungarischen Kriegs-Empörüngen, historische Beschreibung, darinnen enthalten alles, was sich bey vorgenommenen Beläger und Eroberungen der Stätte, Vestungen und Schlösser, deszgleichen in veranlassten Sclachten und vorgelauffenen Scharmützeln, zwischen theils Christlichen Ungarischen Königen und dem hochlöbl. Ertz-Hauss Oesrerreich, alsz auff einer und dem Turcken und dessen Anhang, auff der andern Seiten, in Ober- und Nider-Ungarn wie auch Siebenbürgen, von dem 1395 bisz in das 1607 Jahr [...] Mit einer continuation von dem 1607 bisz an das 1665. Jahr vermehret durch Martin Meyern ...
Zu Franckfurt am Mayn : bey Daniel Fievet, 1665.

Exemplar purtând ex-librisul lui Dimitrie Sturdza.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

SVCCESSO
DELLE FATTIONI
OCCORSE NELL'ONGARIA
VICINO A VACIA, NEL M. D.XCVII.
ET LA BATTAGIA FATTA IN
Tranſiluania contra il Valacco nel 1600.
DAL SIGNOR GIORGIO BASTA GENERALE
dell'Armi in Ongaria Superiore per ſua Maeſtà Ceſarea.
DESCRITTE DA ACHILLE
Tarducci da Corinaldo della Marca d'Ancona.
CON LE FIGVRE AI SVOI LVOGHI,
& la deſcrittione del ſito di eſſe Battaglie.
CON PRIVILEGIO.

IN VENETIA, M.DCI.
Appreſſo Gio. Bat. Cit. Saneſe all'Aurora.

Autorul Achille Tarducci, originar din Ancona, a fost inginer militar la curtea imperială a lui Rudolf al II-lea şi a alcătuit o serie de manuale de tactică a forţelor armate, fiind un admirator al generalului oştirilor habsburgice, Giorgio (în unele surse, românizat Gheorghe) Basta, căruia îi dedică lucrarea de faţă.
Sunt relatate faptele de arme din anul 1597, respectiv 1600, ale acestui condotier născut, de asemenea, pe meleaguri italiene, care a luptat sub steagurile Regelui Filip al II-lea al Spaniei şi, în special, ale lui Rudolf al II-lea, Împăratul Sfântului Imperiu Roman. Numele lui Giorgio Basta ocupă un loc infam în memoria colectivă a românilor, din ordinul acestuia fiind asasinat, în anul 1601, Mihai Viteazul, cel care fusese, pentru o vreme, conducătorul Ţării Româneşti, al Ardealului şi al Ţării Moldovei.

Foaie de titlu cu vinietă.

TARDUCCI, Achille.
Delle fattioni occorse nell'Ongaria vicino a Vacia, nel M.D.XCVII [1597] et la battagia fatta in Transilvania contra il Valacco nel 1600 dal Signor Giorgio Basta Generale dell' armi in Ongaria Superiore sua Maestà Cesarea.
In Venetia : Appresso Gio[vanni] Bat[tista] Cit. [Ciotti] Sanese all'Aurora, 1601.

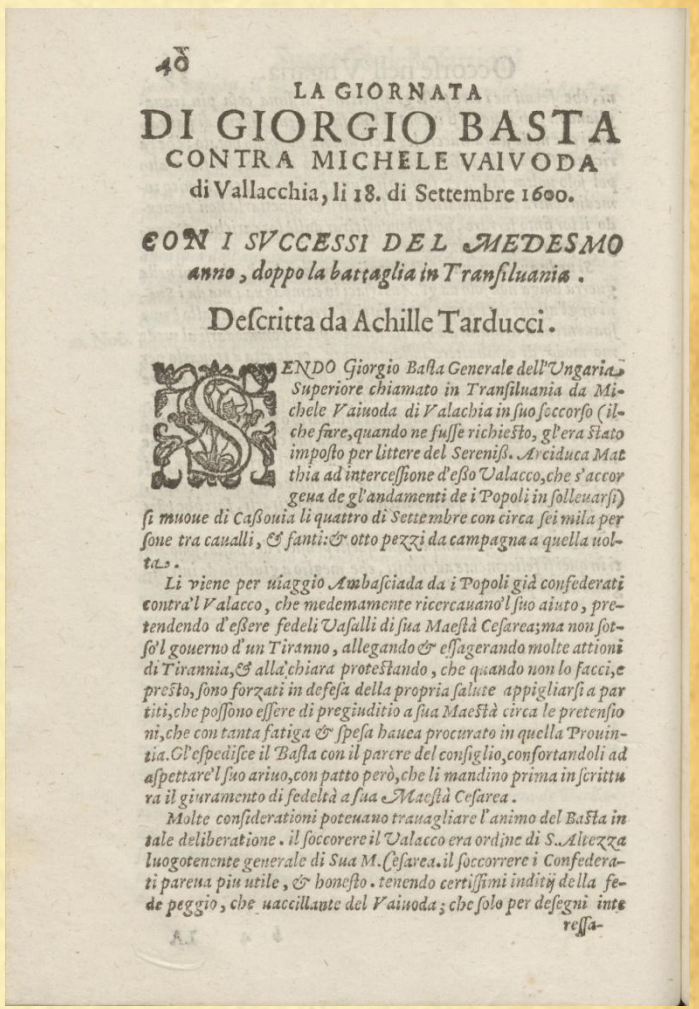
BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

În stânga:
Portretul generalului Giorgio Basta.
Gravură în aramă de Lucas Kilianus, după un desen al pictorului german Hans von Aachen.

În dreapta:
Prima pagină a capitolului dedicat victoriei înregistrate de generalul Basta în Bătălia de la Mirăslău din 18 septembrie 1600, împotriva lui Mihai Viteazul.

40

LA GIORNATA
DI GIORGIO BASTA
CONTRA MICHELE VAIVODA
di Vallacchia, li 18. di Settembre 1600.

CON I SVCCESSI DEL MEDESMO
anno, doppo la battaglia in Transiluania.

Descritta da Achille Tarducci.

SENDO Giorgio Basta Generale dell'Ungaria Superiore chiamato in Transiluania da Michele Vaiuoda di Valachia in suo soccorso (il che fare, quando ne fusse richiesto, gl'era stato imposto per littere del Sereniß. Arciduca Mathia ad intercessione d'esso Valacco, che s'accorgeua de gl'andamenti de i Popoli in solleuarsi) si muoue di Cassouia li quattro di Settembre con circa sei mila persone tra caualli, & fanti: & otto pezzi da campagna a quella uolta.

Li viene per uiaggio Ambasciada da i Popoli già confederati contra'l Valacco, che medemamente ricercauano'l suo aiuto, pretendendo d'essere fedeli Vasalli di sua Maestà Cesarea; ma non sotto'l gouerno d'un Tiranno, allegando & essagerando molte attioni di Tirannia, & alla chiara protestando, che quando non lo facci, e presto, sono forzati in defesa della propria salute appigliarsi a partiti, che possono essere di pregiuditio a sua Maestà circa le pretensioni, che con tanta fatiga & spesa hauea procurato in quella Prouintia. Gl'espedisce il Basta con il parere del consiglio, confortandoli ad aspettare'l suo ariuo, con patto però, che li mandino prima in scrittura il giuramento di fedeltà a sua Maestà Cesarea.

Molte considerationi poteuano trauagliare l'animo del Basta in tale deliberatione. il soccorere il Valacco era ordine di S. Altezza luogotenente generale di Sua M. Cesarea. il soccorrere i Confederati pareua piu utile, & honesto. tenendo certissimi inditij della fede peggio, che uaccillante del Vaiuoda; che solo per desegni interessa-

TARDUCCI, Achille.
Delle fattioni occorse nell'Ongaria vicino a Vacia, nel M.D.XCVII [1597] et la battagia fatta in Transilvania contra il Valacco nel 1600 dal Signor Giorgio Basta Generale dell' armi in Ongaria Superiore sua Maestà Cesarea.
In Venetia : Appresso Gio[vanni] Bat[tista] Cit. [Ciotti] Sanese all'Aurora, 1601.

Foaie frontispiciu gravată.

BERTIUS, Pierre.
P. Bertii Tabularum geographicarum contractarum libri septem, in quibus Tabulae omnes gradibus distinctae descriptiones accuratae, caetera supra priores editiones politiora, auctioraq[ue] ad Christianissimum Galliae et Navarrae Regem Ludovicum XIII.
Amsterodami [Amsterdam] : sumptibus et typis aeneis Iudoci Hondii, 1616.

Exemplar provenit din colecţiile Muzeului „ Al. Saint-Georges”

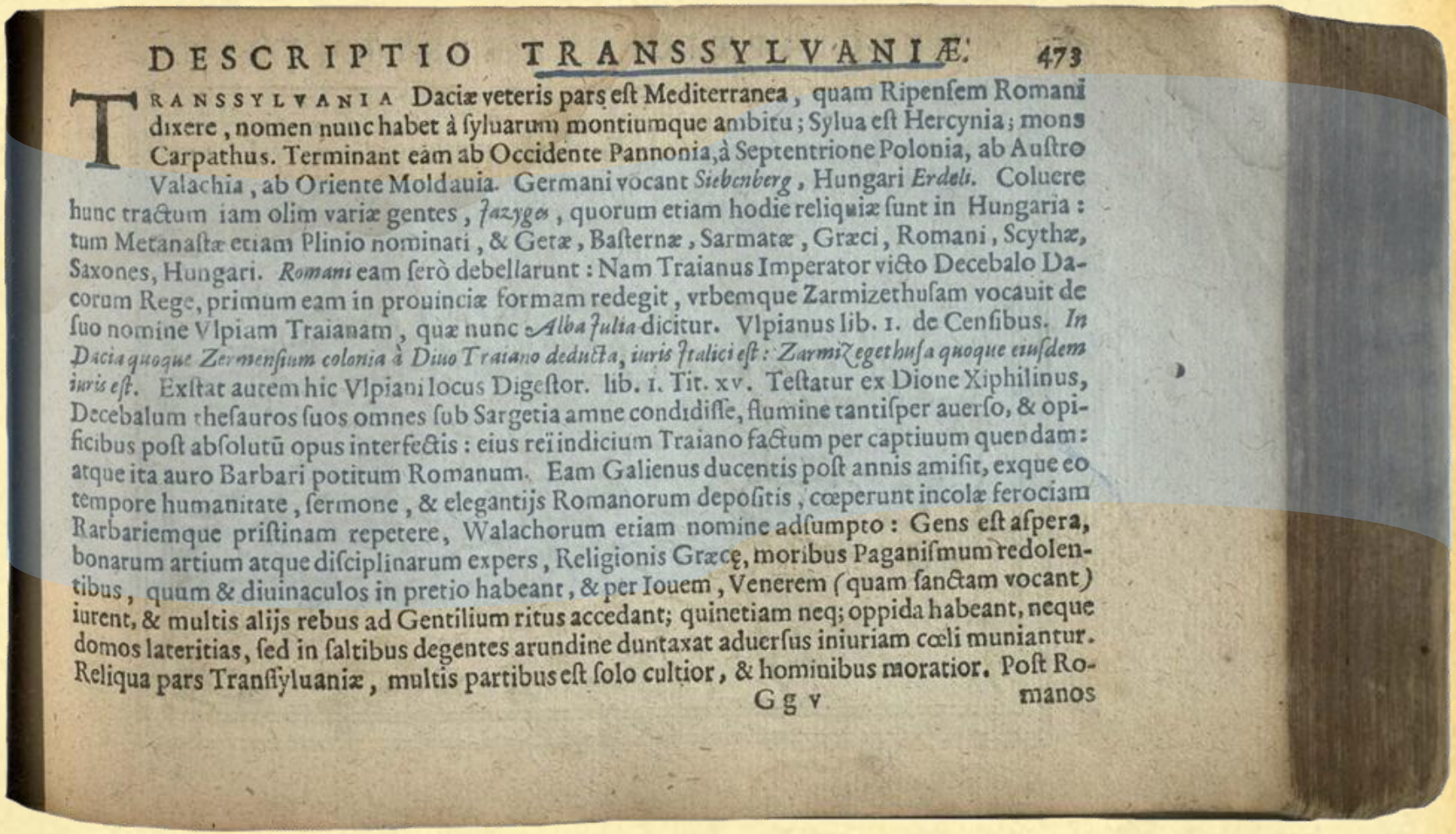
BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

Prima pagină din capitolul consacrat descrierii Transilvaniei în opera geografului şi cartografului flamand Pierre Bertius (1565-1629).

BERTIUS, Petrus.
P. Bertii Tabularum geographicarum contractarum libri septem, in quibus Tabulae omnes gradibus distinctae descriptiones accuratae, caetera supra priores editiones politiora, auctioraq[ue] ad Christianissimum Galliae et Navarrae Regem Ludovicum XIII.
Amsterodami [Amsterdam] : sumptibus et typis aeneis Iudoci Hondii, 1616.

Exemplar provenit din colecţiile Muzeului „Al. Saint-Georges".

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

DESCRIPTIO TRANSSYLVANIÆ. 473

TRANSSYLVANIA Daciæ veteris pars eſt Mediterranea, quam Ripenſem Romani dixere, nomen nunc habet à ſyluarum montiumque ambitu; Sylua eſt Hercynia; mons Carpathus. Terminant eam ab Occidente Pannonia, à Septentrione Polonia, ab Auſtro Valachia, ab Oriente Moldauia. Germani vocant *Siebenberg*, Hungari *Erdeli*. Coluere hunc tractum iam olim variæ gentes, *Iazyges*, quorum etiam hodie reliquiæ ſunt in Hungaria: tum Metanaſtæ etiam Plinio nominati, & Getæ, Baſternæ, Sarmatæ, Græci, Romani, Scythæ, Saxones, Hungari. *Romani* eam ſerò debellarunt: Nam Traianus Imperator victo Decebalo Dacorum Rege, primum eam in prouinciæ formam redegit, vrbemque Zarmizethuſam vocauit de ſuo nomine Vlpiam Traianam, quæ nunc *Alba Iulia* dicitur. Vlpianus lib. 1. de Cenſibus. *In Dacia quoque Zarmenſium colonia à Diuo Traiano deducta, iuris Italici eſt: Zarmizegethuſa quoque eiuſdem iuris eſt.* Exſtat autem hic Vlpiani locus Digeſtor. lib. 1. Tit. xv. Teſtatur ex Dione Xiphilinus, Decebalum theſauros ſuos omnes ſub Sargetia amne condidiſſe, flumine tantiſper auerſo, & opificibus poſt abſolutū opus interfectis: eius rei indicium Traiano factum per captiuum quendam: atque ita auro Barbari potitum Romanum. Eam Galienus ducentis poſt annis amiſit, exque eo tempore humanitate, ſermone, & elegantijs Romanorum depoſitis, cœperunt incolæ ferociam Barbariemque priſtinam repetere, Walachorum etiam nomine adſumpto: Gens eſt aſpera, bonarum artium atque diſciplinarum expers, Religionis Græcę, moribus Paganiſmum redolentibus, quum & diuinaculos in pretio habeant, & per Iouem, Venerem (quam ſanctam vocant) iurent, & multis alijs rebus ad Gentilium ritus accedant; quinetiam neq; oppida habeant, neque domos lateritias, ſed in ſaltibus degentes arundine duntaxat aduerſus iniuriam cœli muniantur. Reliqua pars Tranſſyluaniæ, multis partibus eſt ſolo cultior, & hominibus moratior. Poſt Ro-

Gg v manos

„Tra[n]ssilvania”.
Hartă gravată în metal.

BERTIUS, Pierre.
P. Bertii Tabularum geographicarum contractarum libri septem, in quibus Tabulae omnes gradibus distinctae descriptiones accuratae, caetera supra priores editiones politiora, auctioraq[ue] ad Christianissimum Galliae et Navarrae Regem Ludovicum XIII.
Amsterodami [Amsterdam] : sumptibus et typis aeneis Iudoci Hondii, 1616.

Exemplar provenit din colecţiile Muzeului „ Al. Saint-Georges”.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

Das Alt und Neu
Teutsche

DACIA.

Das ist:

Neue Beschreibung des Landes Siebenbürgen /

Darinnen dessen Alter / und jetziger Einwohner / wahres Herkommen / Religion / Sprachen / Schriften / Kleider / Gesetz / und Sitten / nach Historischer Warheit von zweytausend Jahren her erörtert: Die berühmteste Städt in Kupfer eigentlich abgebildet; dabey viel Gothische und Römische Antiquitäten und Anmahnungen entdecket werden.

Neben etlichen andern Kupfern / und einer geschmeidigen emendirten Landkarten das erste mahl herausgegeben

von

JOHANNE Tröster / Cibinio-Transylv. SS. Th. & Philosoph. Medicæ Studioso.

Nürnberg / [illegible]

In Verlegung Johann Kramers / Gedruckt bey Christoph Gerhard / 1666.

Lucrarea cărturarului sas Johannes Tröster (1640?-1670?), originar din Sibiu .

Foaie de titlu care prezintă, în stânga, un frontispiciu gravat cu o compoziţie alegorică, semnificând bogăţia Principatului Transilvaniei.

TRÖSTER, Johannes.
Das Alt und Neu Teutsche Dacia. Das ist neue Beschreibung des Landes Siebenbürgen, Darinnen dessen Alter, und jetziger Einwohner wahres, Herkom[m]en, Religion, Sprachen, Schriften, Kleider, Gesetz und Sitten , nach Historischer Warheit von zweytausend Jahren her erörtert. Die berühmteste Städt in Kupfer eigentlich abgebildet; dabey viel Gothische und Römische Antiquitäten und Anmahnungen entdecket werden ...
Nürnberg : in Verlegung Johann Kramers, gedruckt bey Christoph Gerhard, 1666.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

338 Neue Siebenbürg Beschreibung

Das IV. Capitel.

ES sind aber die heutigen Walachen / so in Moldau / Wallachey und im Siebenbürgischen Gebirg wohnen / nichts anders / als das überbliebene Volck der Römischen Grentz-Legionen / welche Adrianus daher wieder abgeführet / wie oben zur Gnüge gesaget worden ; Denn Trajanus hat nach Eutropii Aussag im gantzen Römischen Reich allerley Volck sammlen lassen / mit welchem er das neugebendigte Dacia durchaus angefüllet. Als aber Adrianus die Jeten in Dacia nicht länger im Gehorsam halten konte / und die Legionen abführen muste / sind diese Römische Colonien daselbst unter den Jeten geblieben / allda sie mit allerley Leuten vermenget / so sehr gewachsen seyn / daß sie Moldau / Wallachey ganz eingenommen / und alle Teutsche daher ausgerottet haben / auch im Altenburg und Siebenbürgen so viel innen haben / daß sie beyde Ungarn und Teutschen fast mit der Menge ihrer Mannschafft übertreffen solten.

Wie

TRÖSTER, Johannes.

Das Alt und Neu Teutsche Dacia. Das ist neue Beschreibung des Landes Siebenbürgen ...

Nürnberg : In Verlegung Johann Kramers, gedruckt bey Christoph Gerhard, 1666.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

344 Neue Siebenbürg. Beschreibung

Das V. Capitel.

DAs Wallachische Weibes-Volck träget auch meistentheils ihre Kleider von solchem Kotzen-Tuch / das sie selbst wircken können. Die Reicheren kauffen ihnen auch wol / von den Unsrigen gemachte Tücherne Weiber-Röck und Schuh / so sie von der Römer Carpisculis Scarbilye heissen. Sie schmieren ihre Haaren gern mit Butter / wie vorzeiten die Gothische Burgundier pflegten zuthun / davon Sidonius Apollinaris singet :

Quid me, etsi valeam perarare carmen,
Fescenninicola jubes Diones,
Laudantem tetrico subinde vultu
Quod Burgundio cantat esculentus,
Infundens acido comam butyro ?

Ihre Jungfern tragen offt zween Gürtel übereinander / mit vielen Spänglein besetzet / wie der Römer beschlägene Balthei, und der alten Schwaben mit Schellen behenckte Gürtel waren. Den Kopf tragen sie bloß / wie die andern Jungfern des Landes / aber vorn um die Schläff und Stirn / hangen sie viel abgeschlagene alte

Groschen

Ilustraţii gravate, cele două personaje înfăţişate fiind un păstor şi o femeie români.

Autorul remarcă limba şi trăsăturile etnografice comune ale românilor, precizând că aceştia sunt la fel pretutindeni, în Moldova, Valahia şi Transilvania.

SEPTENTRIO
RUSSIÆ PARS.
Carpathus mons nunc Crapak a Russis Biescid dictus.
SECULGA
TRANSYL VANIÆ 1666.
Land vor dem
Vier Berg Stadt
Sedes Gyirgó
Sedes Maros
Comitatus kökölouariensis
Comdobok
Weinland
Saxonici
Altland
Burtzland
Sedes Udvahely
Sedes Czyk
Sedes Kysdi
Reth thurn
Kreutz
Schessburg
Birthalmen
Sedes Episc.
Hermanstad
Cibinium
Talmesch
Hamerstorf
Müllenbach
Petersdorf
Bartsa
Piski
Deceb ali
Regia
Traianæ
Ulpiæ
Transalp Valachia
Valachiæ p.
Temesuar exp. 1552
Kapronza
Möresch fl.
Braunzka
Rapolt
Altenberg
Grad
Auri et fodinæ Thermæ
Zlatnæ rudera
Abrudbanya aur. fod.
Feyerkereser Weißkreisch
Schlatton
Thürnen
Törös
Ampoi fl.
Albalulia
Weißenburg
Sed. Primip.
Sabesus
Nieder Pold
Ober Pold
Hamlsch
Scholten
Zombor
Tered
Schinen
Bogat
Blasendorf
Kakasfalua
Ratnod
Comes Colosiensis
Claudiopolis
Colosvar. h.
Clausenburg
Torda
Terrenburg
Campus Kerekes
Pratum Iridani
Mezö Men.
Kerekes
Felvinz
Mirislo
Enyeden
Kerekbanya aur et cup.
Feketeto
Gialu
Hunyad
Fenyeth
Segesvar
Gelasfl.
Kreisch fl.
Chrysfl.
Dees
Fek
Boncida
Apahid
Samosfalua
Frata
Arannykut
Ida
Mühes
Meszösy
Lechnitz
Betlen
Bethlen
Bistritz
Nösen
Vallendorf
Metersdorf
Schippersdorf
Villæ Vallach
Kalberg
Rodna
Nösnerland
Sadelburg
Gergau
Gergun
Veytsch
Saion
Vela
Sellendorf
Zeplingen
Durbach
Brozdorf
Sakad
Kyrieleis
Regen
Weißkirch
Wolkendorf
Zekmantel
Groß Teufelsdorf
Groß-Alesch
Merenburg
Neumarkt
Vasarhely
Ulak
Nyrü
Bachen
Pellerdorf
Halmögen
Schmigen
Durlas
Prätau
Bonyhard
Kochelburg
Figendorf
Kochel fl.
Langtal
Basasfalua
Uivar
S. Benedek
Meguer
Kelsel
Bulcsu
Prod dorf
Reichesdorf
Frauendorf
Eibesdorf
Kleinschelken
Meschen
Apoldorf
Vurmloch
Scharsten
Marktschelken
Keisd
Mebürg
Draus
Katzendorf
Schmigen
Medyes
Dellendorf
Neustad
Rupes
Hundertbuchel
Neidhusen
Selkestad
Schönberg
Stein
Felmer
Aenetlen
Mayrhof
Holamengen
Braller
Gross Schenk
Zeyd
Leschkirch
Burgberg
Rothberg
Gross Schurn
Saltzbruch
Keisen
Baungarten
Klein Schenk
Blöschdorffer
Zakadad
Chertz
Abbatia
Gyresau
Freck
Stolzenberg
Klein Scheur
Reussdorf
Urbegen
Dobronk
Mich
Felsberg
Schelle
mburg
Holtau
Kapfenholez
Kysdi
Sed. Kysdi
Kaszon
S. Demeter
Fons Alutæ
Mikovar
Madarus
Tekeskut
Nadyfalu
Szereda
Betlentfalva
S. Marton
Vertonfalva
Vargisch
Barat
Tartros
Zebel
Orbay
Gelenze
Madiorer
Bigfalua
Orbai
Kovar
Sicul.
Vasarhely
Tzernaton
Dalnak
Arkos Pagi
Illiefalua
Sz. Iuan
Killien
Szotior
Kokes
Bodorf
Tartlen
Petersberg
Bosna Cast
Cronstad
Hetfalu
Rosenau
Veidenbach
Wolkendorf
Burtzland
Nußbach
Schenkengen
Zeiden
Wald burg
Zaiden
Hermanstad
Radelen
Sömerbach
Maklosfalva
Kysdonsis Sedes
Schmigen
Sed. Rupes
Mergesdorf
Tartlau
Fo garas
Pruth fl.
Colonia
Tekeröer mons
Sed. Udvahely
Sed. Czyk
Cevk op
Szereda
Betlentfalva
Barat
Vargisch
Vertonfalva
Sed. Kysdi
Kysd

„Hermanstad”.
Vedere a oraşului Sibiu.
Gravură în aramă, semnată H. J. Schollenberger.

TRÖSTER, Johannes.
Das Alt und Neu Teutsche Dacia. Das ist neue Beschreibung des Landes Siebenbürgen ...
Nürnberg : In Verlegung Johann Kramers, gedruckt bey Christoph Gerhard, 1666.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

„Cronstad”.
Vedere a oraşului Braşov.
Gravură în aramă, semnată H. J. Schollenberger.

TRÖSTER, Johannes.
Das Alt und Neu Teutsche Dacia. Das ist neue Beschreibung des Landes Siebenbürgen ...
Nürnberg : In Verlegung Johann Kramers, gedruckt bey Christoph Gerhard, 1666.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

„Scheszburg”.
Vedere a oraşului Sighişoara.
Gravură în aramă de Hans Jakob Schollenberger.

TRÖSTER, Johannes.
Das Alt und Neu Teutsche Dacia. Das ist neue Beschreibung des Landes Siebenbürgen ...
Nürnberg : In Verlegung Johann Kramers, gedruckt bey Christoph Gerhard, 1666.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

„Medwich”.
Vedere a oraşului Mediaş.
Gravură în aramă semnată
H. J. Schollenberger.

„Nösen”.
Vedere a oraşului Bistriţa.
Gravură în aramă semnată
H. J. Schollenberger.

TRÖSTER, Johannes.
Das Alt und Neu Teutsche Dacia. Das ist neue Beschreibung des Landes Siebenbürgen ...
Nürnberg : In Verlegung Johann Kramers, gedruckt bey Christoph Gerhard, 1666.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

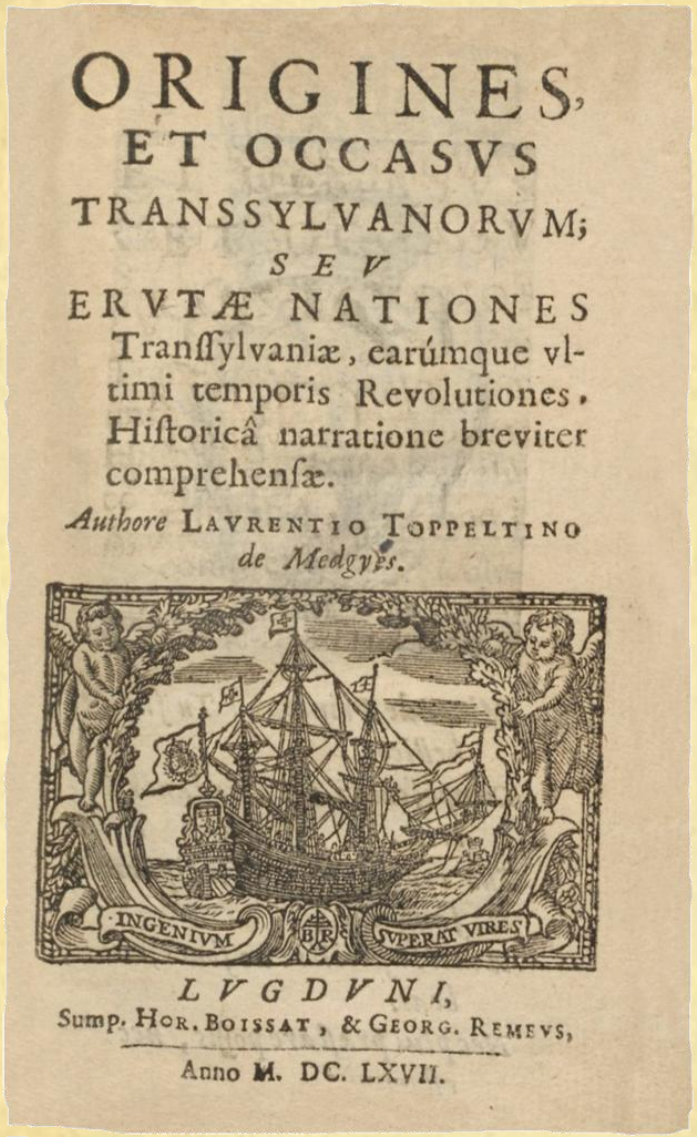
BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

„Clauseburg”.
Vedere a oraşului Cluj.
Gravură în aramă semnată H. J. Schollenberger.

TRÖSTER, Johannes.
Das Alt und Neu Teutsche Dacia. Das ist neue Beschreibung des Landes Siebenbürgen ...
Nürnberg : In Verlegung Johann Kramers, gedruckt bey Christoph Gerhard, 1666.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

ORIGINES,
ET OCCASVS
TRANSSYLVANORVM;
SEV
ERVTÆ NATIONES
Tranſſylvaniæ, earúmque vltimi temporis Revolutiones, Hiſtoricâ narratione breviter comprehenſæ.

Authore LAVRENTIO TOPPELTINO *de Medgyes.*

LVGDVNI,
Sump. HOR. BOISSAT, & GEORG. REMEVS,
Anno M. DC. LXVII.

Opera istoricului sas Lorenz Toppelt din Mediaş despre istoria Transilvaniei şi a locuitorilor săi, cu dedicaţia autorului către principele acestui ţinut, Mihai Apafi I.
Textul latin a fost parţial tradus şi a constituit o sursă bibliografică importantă atât pentru Miron Costin în „*De neamul moldovenilor*”, cât şi pentru stolnicului Constantin Cantacuzino în „*Istoria Ţării Româneşti*”.

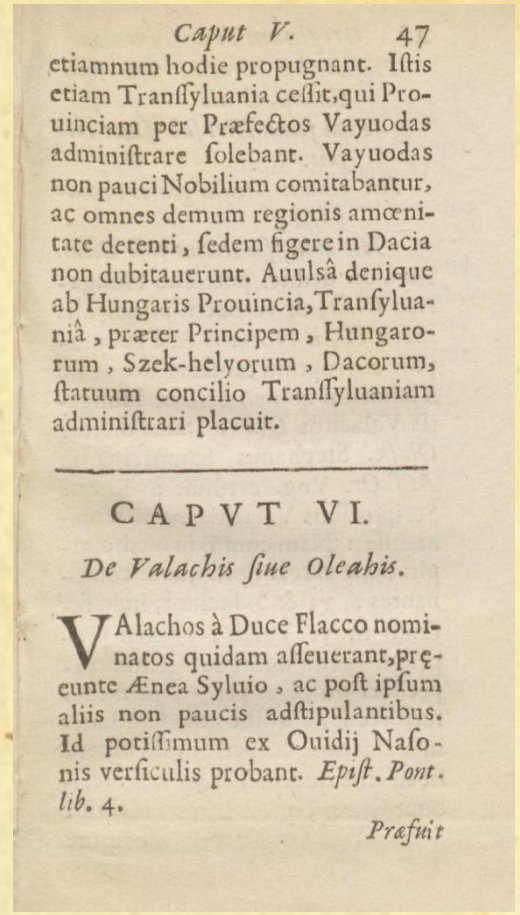
Foaie de titlu cu emblema tipografilor, Horace Boissat şi Georges Remé, purtând deviza latină „*Ingenium superat vires*”.

TOPPELTINUS, Laurentius.
Origines et occasus Transsylvanorum, seu erutae nationes Transsylvaniae, earumque ultimi temporis revolutiones, historica narratione breviter comprehensae.
Lugduni [Lyon] : Sump. Hor. Boissat et Georg. Remeus, 1667.
Primă ediţie.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

În capitolul „*Despre valahi sau olahi*”, autorul readuce în atenţie disertaţia privind etimonul *valah.*
Toppeltin arată că denumirea valahilor apare, de asemenea, ca „*oláhi*”, în limba maghiară, şi ca „*blachi*”, în scrierile greceşti.

În ceea ce priveşte numele pe care şi-l dau ei înşişi, autorul remarcă faptul că, şi în acele timpuri [a doua jumătate a sec. al XVII-lea], aceştia îşi spun „*rumuni, adică romani*”.

Caput V. 47

etiamnum hodie propugnant. Iſtis etiam Tranſſyluania ceſſit, qui Prouinciam per Præfectos Vayuodas adminiſtrare ſolebant. Vayuodas non pauci Nobilium comitabantur, ac omnes demum regionis amœnitate detenti, ſedem figere in Dacia non dubitauerunt. Auulsâ denique ab Hungaris Prouincia, Tranſyluaniâ, præter Principem, Hungarorum, Szek-helyorum, Dacorum, ſtatuum concilio Tranſſyluaniam adminiſtrari placuit.

CAPVT VI.

De Valachis ſiue Oleahis.

VAlachos à Duce Flacco nominatos quidam aſſeuerant, præeunte Ænea Syluio, ac poſt ipſum aliis non paucis adſtipulantibus. Id potiſſimum ex Ouidij Naſonis verſiculis probant. *Epiſt. Pont. lib.* 4.

Præfuit

TOPPELTINUS, Laurentius.
Origines et occasus Transsylvanorum, seu erutae nationes Transsylvaniae, earumque ultimi temporis revolutiones, historica narratione breviter comprehensae.
Lugduni [Lyon] : Sump. Hor. Boissat et Georg. Remeus, 1667.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Caput VI. 55

Illud certò ſcio, quòd etiamnum hodie noſtri Valachi ſe vocitant *Rumuin*, id eſt Romanos.

Appendicis loco, pauca à me obſeruata de Cyngaris infami progenie, qui per Tranſſyluaniam ſunt frequentiſſimi, addam. Ipſorum Origines & progreſſus videri poſſunt apud. Philip. Camer. *hor. ſubciſ. Cent.* 1. *&* *Cent.* 2. *cap.* 75. Bodin. *l.* 5. *de repub.* Majol. *in dieb. Canic.* Ann. Bojor. Auentin. & alibi, quæ locæ tranſſcribere piget. Daci Tranſſyluani ipſos vocamus, *d'Faroner*, id eſt Pharaones. Apud nos Chriſtianos ſe eſſe jactitant, ſequuntúrque Græcorum ferè religionem; Adeo tamen in doctrina de Deo rudes, vt examinati ſuis reſponſionibus fiant impij. Eſt in Hiſtoria: Quidam Cyngarus filium ſibi natum miſit ad noſtras ſcholas; Is ſingulari indulto receptus in literis profecit nonnihil; Accidit autem vt iſte improniſa morte ſuorum populariorum ſpem falleret & parentibus

C 4

Portul românilor din Transilvania.
Ilustrație gravată în aramă de C. Laauers, după un desen de Paul Feldmayr.

TOPPELTINUS, Laurentius.
Origines et occasus Transsylvanorum, seu erutae nationes Transsylvaniae, earumque ultimi temporis revolutiones, historica narratione breviter comprehensae.
Lugduni [Lyon] : Sump. Hor. Boissat et Georg. Remeus, 1667.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

Ilustraţie gravată în aramă de C. Laauers, după un desen semnat Paul Feldmayr.

TOPPELTINUS, Laurentius.
Origines et occasus Transsylvanorum, seu erutae nationes Transsylvaniae, earumque ultimi temporis revolutiones, historica narratione breviter comprehensae.
Lugduni [Lyon] : Sump. Hor. Boissat et Georg. Remeus, 1667.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

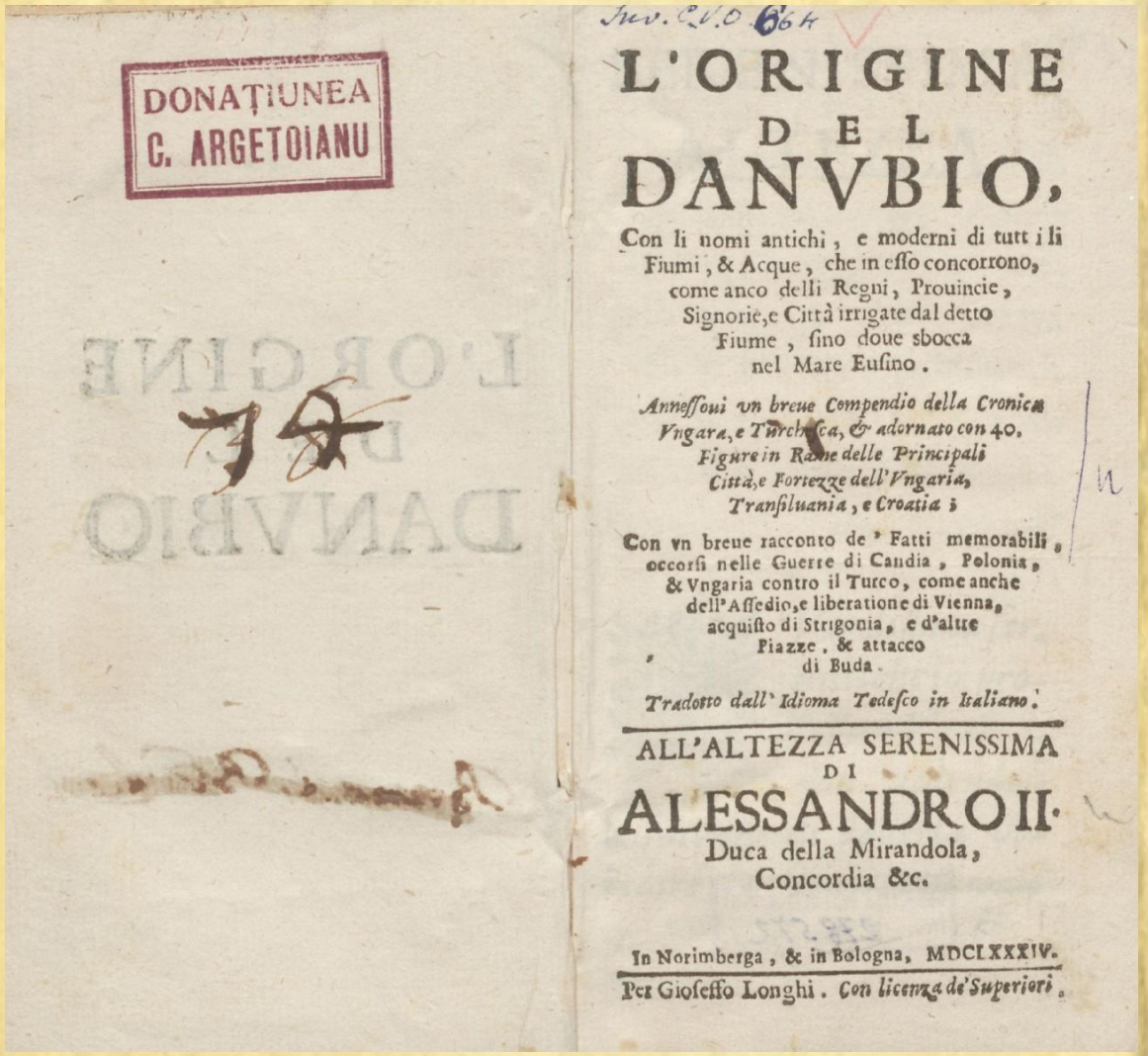
În paginile lucrării, este susţinută teza, destul de răspândită în epocă, potrivit căreia saşii transilvăneni şi-ar fi aflat originea în vechii daci, teorie argumentată prin unele asocieri semantice hazardate şi, mai ales, în lumina asemănărilor dintre aceştia, pe care autorul considera că le regăseşte în reproducerile după basoreliefurile Columnei lui Traian.
Toppelt face trimitere la opera dedicată monumentului roman, alcătuită de autorul spaniol din secolul al XVI-lea, Alfonso Chacon (în text, sub forma italienizată „Ciacon”). Mai târziu, scrierea menţionată a stat la baza unui frumos album realizat de artistul Pietro Santo Bartoli.

Planşă ilustrată.
Desen şi gravură în aramă
de Pietro Santo Bartoli.

Collona Traiana ereta dal Senato e Popolo Romano all'Imperatore Traiano Augusto nel suo Foro in Roma. Scolpita con l'historie della Guerra Dacica la prima e la seconda espeditione, e vittoria contro il Re Decebalo. Nuovamente disegnata et intagliata da Pietro Santi Bartoli. Con l'espositione latina d'Alfonso Ciaccone, compendiata nella vulgare lingua [...] da Gio. Pietro Bellori
Roma : Gio. Giacomo Rossi, [1672].

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Stampe

DONAŢIUNEA
C. ARGETOIANU

L'ORIGINE
DEL
DANVBIO,

Con li nomi antichi, e moderni di tutt i li Fiumi, & Acque, che in esso concorrono, come anco delli Regni, Prouincie, Signorie, e Città irrigate dal detto Fiume, sino doue sbocca nel Mare Eusino.

Annessoui vn breue Compendio della Cronica Vngara, e Turchesca, & adornato con 40. Figure in Rame delle Principali Città, e Fortezze dell'Vngaria, Transiluania, e Croatia;

Con vn breue racconto de' Fatti memorabili, occorsi nelle Guerre di Candia, Polonia, & Vngaria contro il Turco, come anche dell'Assedio, e liberatione di Vienna, acquisto di Strigonia, e d'altre Piazze, & attacco di Buda.

Tradotto dall' Idioma Tedesco in Italiano.

ALL'ALTEZZA SERENISSIMA
DI
ALESSANDRO II.
Duca della Mirandola,
Concordia &c.

In Norimberga, & in Bologna, MDCLXXXIV.
Per Gioseffo Longhi. *Con licenza de' Superiori.*

Monografia consacrată Dunării şi afluenţilor săi, dar nu numai, a constituit, pentru autorul german Sigmund von Birken, un bun prilej de a ilustra o serie de locuri, oraşe şi cetăţi, întâlnite pe cursul acestor ape curgătoare. Sunt prezentate, astfel, şi meleagurile transivănene şi muntene.
Ediţia de faţă este tradusă în italiană după textul original în limba germană.

BIRKEN, Sigmund von.
L' origine del Danubio : con li nomi antichi, e moderni di tutti li fiumi, et acque, che in esso concorrono, come anco delli regni, provincie, signorie, e città irrigate dal detto fiume, fino dove sbocca nel Mare Eusino. Annesovi un breve Compendio della Cronica Ungara, e Turchesca, et adornato con 40. fgure in rame delle pricipali città e fortezze dell'Ungaria, Transilvania, e Croatia; con un breve racconto de' fatti memorabili occorsi nelle guerre di Candia, Polonia et Ungaria contro il Turco ...
In Norimberga [Nürnberg] et in Bologna : per Gioseffo Longhi, 1684.

Exemplar purtând ştampila „*Donaţiunea C[onstantin] Argetoianu*”.

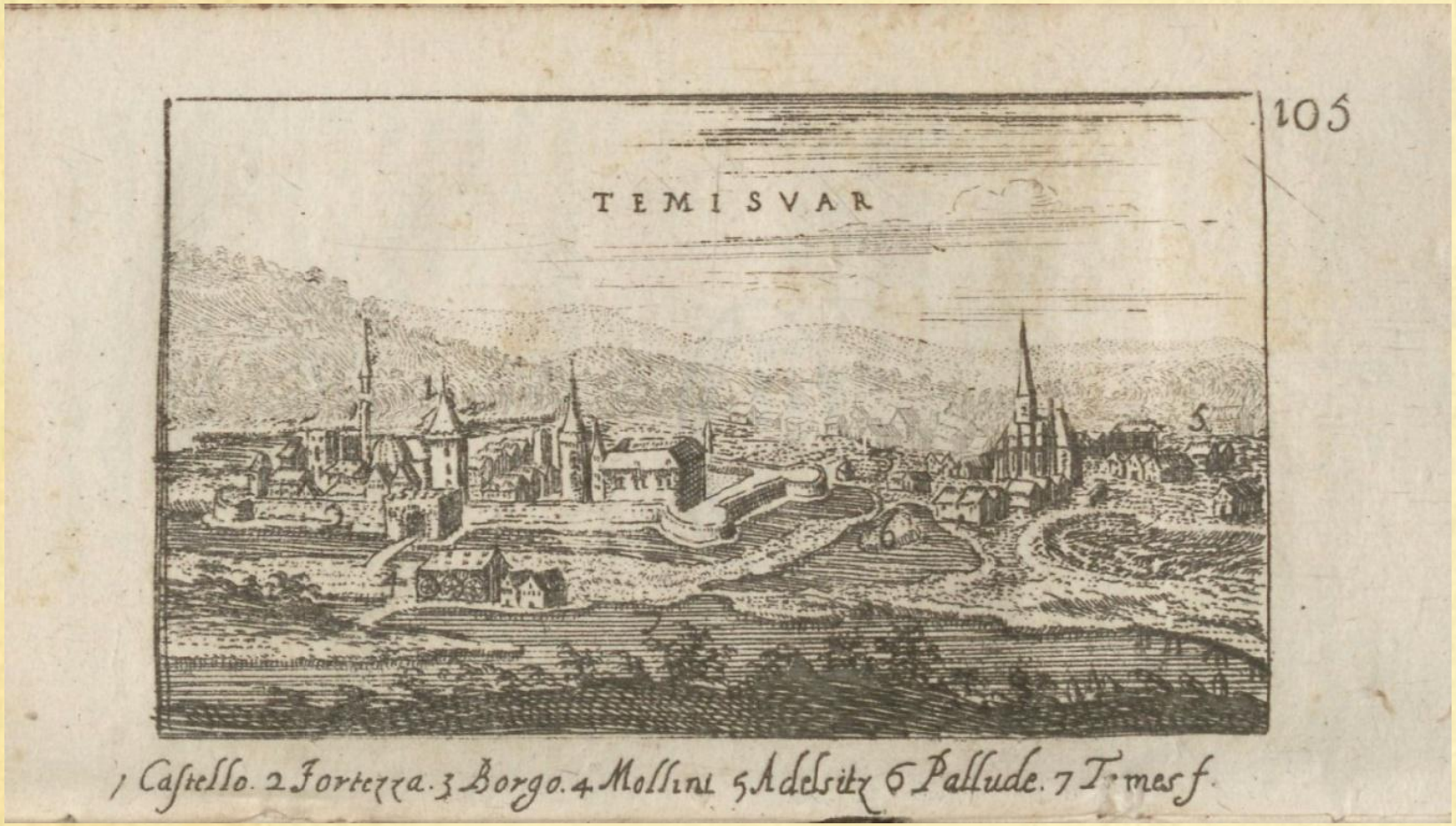
BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

„Varadino”.
Vedere a oraşului Oradea.
Gravură în aramă.

BIRKEN, Sigmund von. *L'origine del Danubio ...*
In Norimberga [Nürnberg] et in Bologna : per Gioseffo Longhi, 1684.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Temisvvar Fortezza. 105

Christiani a Costantinopoli, non essendo però rimasta minor quantità di Turchi morti su'l Campo. Questo luogo con tutta quella gran pianura, che frà il Danubio, & il Tibisco giace, e doue sono sì delicioſi pascoli, è di Giurisdittione del Gran Signore; dalla quale gran parte dell'Europa vien proceduta di grossi, e piccioli Bestiami, e dalla quale, mediante questo gran Traffico, ne tira dalla Città somme considerabili.

TEMISVVAR.

L'Vltimo Fiume, che gonfia il Tibisco è il Temes, che ne conduce con sè altri minori, come il Barchza, il Crasso, & il Bog, distante da Buda miglia 210. e da Belgrado 50. Alle sponde di questo Fiume è posta la Città, e Fortezza di Temisvvar, che da esso conosce il nome, la quale del 1551. fù indarno da gl'Infedeli assediata; mà l'Anno seguente trasportatosi Mehemet Bassà con più di 100. milla Combattenti li 24. Giugno sotto di essa, e con 70. pezzi di Cannone tor-

„Temisvar”.
Vedere a oraşului Timişoara.
Gravură în aramă.

BIRKEN, Sigmund von. *L'origine del Danubio ...*
In Norimberga [Nürnberg] et in Bologna : per Gioseffo Longhi, 1684.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

102 *Alba Giulia Fortezza.*

ALBA GIVLIA.

ALla Congiuntione del Marocz con l'Ompai, s'incontra la Tedesca Città, e Reſſidenza del Prencipe in Tranſiluania detta Vveiſſemburgo, in Vngaro Feyrvvar, & anticamente dalla Madre di Marco Aurelio Imperatore, *Iulia Auguſta*, Alba Giulia, altrimenti *Apulum* ancora nominata, che è lungi da Zatmar miglia 80. e lo ſteſſo da Varadino. Sotto di Vveiſſemburgo preſſo il Fiume Marocz, ſono ſituate due altre Città Tedeſche nella Tranſiluania, cioè Millebach, e Broſſ, altrimenti detta Zazvvaras. Alla Congiuntione dell' Iſtrigs, doue il Marocz ſi torce à Ponente, vi è à ſiniſtra la Valle, & il Monte Vaſcapo, ò Eiſenthor, ſtrettiſſima ſtrada verſo la Tranſiluania, oue l'impareggiabil Guerriero Giouanni Hunniade l'Anno 1442. diſfece con ſoli 15. milla huomini (co'l Diuino aiuto, il quale auanti di combattere inuoco) l'Eſercito del Baſsà Baſſeo, conſiſtente in 80. mila Combattenti, trucidandone quaſi la metà.

LIP-

„Alba Giulia”.
Vedere a oraşului Alba Iulia.
Gravură în aramă.

BIRKEN, Sigmund von. *L'origine del Danubio ...*
In Norimberga [Nürnberg] et in Bologna : per Gioseffo Longhi, 1684.

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Turchi il Rè Sigiſmondo per la ſeconda volta; e più addentro verſo li Monti preſſo la Moraua il Valoroſo Vnniade fece ſgombrare à Turchi la Campagna, con il loro Bey Frigi dell' Anno 1449. come pure hauea fatto auanti, cioè del 1443. nel Meſe di Agoſto. Vn poco più baſſo frà il Fiume Niſſaua, & il Danubio, eſſo in vn giorno ſi battè cinque volte con i Maomettani, e la ſeguente notte di nuouo ſorpreſegli, ne trucidò da 30. milla aſſieme con il loro Capo Baſsà di Anatolia.

PONTE TRAIANO.

SOtto Columbaria riceue il Danubio vn' Acqua detta Zul, ſcorrendo più oltre, và à ritrouare le rouine di vn Ponte, che dall' Imperator Traiano fu fabbricato ſopra la larghezza, e profondità di queſto Fiume, quando guerreggiaua contro di Decebalo Rè de' Daci; mà il ſuo ſucceſſore Adriano, temendo, che i Barbari non ſi ſeruiſſero di queſto Ponte, per inuadergli li Stati dell' Imperio Romano, lo fece atterrare. Queſto Ponte di

di Traiano ſtaua ſopra 20. Pillaſtri tutti incroſtati di marmi, l' altezza de' quali, era di 150. piedi (contandoſi ſolo quello appariua fuori dell' acqua) e 60. piedi di larghezza, di ſopra rinchiuſi di belliſſimi Archi, e ſituati 150. paſſi l' vno, dall' altro; ſiche computandoſi il tutto, fà vna ſomma di 4. milla piedi, che ſono giuſtamente vna lega Alemana: ed è merite-uole queſta Fabbrica, in conſideratione dell' ampiezza, e profondità del Fiume, d' eſſer connumerata frà le marauiglie del Mondo: altre volte ſi leggeua ſopra di vna di dette Pile la ſeguente inſcrittione.

PROVIDENTIA. AVGVSTI.
VERE. PONTIFICIS.
VIRTVS. ROMANA. QVID.
NON. DOMAT.
SVB. IVGVM. FCCE. RAPITVR.
DANVBIVS.

Si vedono ancora nella Spiaggia teſtimonianze di queſto Ponte, & in poca diſtanza di eſſo, giace la Città *Seuerinum*, da' Turchi detta Zeurin, che

Capitolul dedicat ***Podului lui Traian***, care a fost construit peste Dunăre, între cele două războaie purtate de acesta împotriva Regelui dacilor, Decebal.
Se menţionează faptul că monumentalul pod, susţinut de douăzeci de pilaştri încrustaţi în marmură, a fost dărâmat din porunca lui Hadrian, succesorul Împăratului Traian, pentru a împiedica invaziile barbare la sud de Dunăre, iar ruinele acestuia se puteau, încă, vedea în vremea lui Birken, în apropiere de [Drobeta -]Turnu Severin.

BIRKEN, Sigmund von. ***L'origine del Danubio ...***
In Norimberga [Nürnberg] et in Bologna : per Gioseffo Longhi, 1684.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

Pasaje relative la râul Olt (lat. *Aluta* sau *Alutus*), la capitala Regatului Dac, Sarmizegetusa (ulterior, după cucerirea dacilor, această denumire fiind conferită capitalei provinciei romane Dacia, anume *Colonia Ulpia Traiana Sarmizegetusa*), şi la râul numit *Sargeţia,* în albia căruia, susţine autorul german (şi potrivit unor legende şi anumitor scrieri antice), Regele Decebal şi-ar fi ascuns tezaurul din calea romanilor.

BIRKEN, Sigmund von. *L'origine del Danubio...*
In Norimberga [Nürnberg] et in Bologna : per Gioseffo Longhi, 1684.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

che di queſto Luogo s' impadronirono per tempo.

ALVTA FIVME.

PAſſato Zeurin ſi tira dietro il Danubio à ſiniſtra vn Fiume Capitale detto Aluta, il qual Fiume ſe ne viene da' Monti Carpatici, nel Paeſe detto da gli Abitanti, di Zekler, imbeuerandoſi tra il camino de' Burez, Cibin, e di molte altre Acque, che la maggior parte le inuia la Tranſiluania. Queſto Principato, di cui hoggidì ſi troua in poſſeſſo Michele Abaſſi di Hermannſtadt, ſi chiamaua a' Secoli traſcorſi *Iazigya*, e fù già membro del Regno di Dacia, comprendendo, oltre queſta Prouincia, la Moldauia, & anche la Valacchia in sè, & eſtendendoſi dalla Pannonia, ſino doue il Danubio hà Foce nel Mar Nero, e fù dall'Imperatore Traiano, ridotto in Prouincia Romana; ſeruendoſi anche al giorno di hoggi gli Abitanti verſo il Mare, che ſono Moldaui, e Valacchi, della Lingua Latina, benche in parte corrotta.

ZAR-

ZARMIZEGHETVSA.

LA Città Capitale di queſto Regno, e Reſſidenza del Rè Decebalo, era Zarmizeghetuſa, doppoi dall' Imperatore Traiano fù nominata *Colonia Vlpia Traiana*, che frà ambi li Fiumi Aluta, e Marocz, nella Valle Haczach era ſituata, e giraua cinque Leghe di circuito; e ciò dimoſtrano ancora li marmi antichi, che di ogn'intorno iui ſi trouano, e che quotidianamente ſono da gli Habitanti della Terra di Vvarhel diſſotterrati.

SARGETIO FIVME.

IN poca diſtanza da queſto Luogo, ſcorre il Fiume Sargetio, che dal Rè Decebalo, vedendoſi vinto da Romani, fù fatto girare altroue, e doppo hauerui fabbricato vn capace ſegreto ſotterraneo in volta, e rinchiuſiui dentro i ſuoi Teſori (acciò non cadeſſero nelle mani de' Romani) tornò à farui di nuouo correre ſopra il Fiume; in ogni modo fù dipoi paleſato à Tra-

F iano,

Ararus, e dirimpetto alla Città di Axiopoli, il Fiume Ialonicz, che anticamente ſi chiamaua *Naparis*.

TERGOVISTO.

ALle Riue di quello, giace la Fortezza di Bucoreſt, e di queſto, la Reſſidenza del Prencipe di Vallacchia Tergouiſto; che ambidue furono conquiſtate l'Anno 1595. da Sinan Baſſà; mà gli conuenne del medeſimo Anno rilaſciarle, perſeguitato dal valoroſo Prencipe Sigiſmondo. In faccia del Fiume Teltz, frà li monti di Hæmo, e Rodope (che dal Tracio, & Antichiſſimo Poeta Orfeo, colla ſua gentiliſſima Lira reſo famoſo) è il luogo doue l'Anno 1443. la Vigilia di Natale, il Baſſà di Frigia Caram Bey, fù da Hunaide battuto. Da queſta parte, doue il Danubio ſi piega verſo il Settentrione, il Fiume *Cius* và ad immergerſi in eſſo, e poco più oltre il *Zerethus* (ch'è l' *Ordeſſus* de gli Antichi) che con li Moldaua, Riſtriua, Myſoua, e Bardalach, ſe'n viene ad arricchire il medeſimo Danubio.

Que-

Queſto Fiume ſepara la Moldauia dalla Vallacchia, che già hebbe il nome di *Flaccia* da Flacco Pretore Romano, che dipoi ſi cangiò in quello di Valacchia. Sono alcuni anni, che vn Francese, detto Vvillelmo Vaſſeur de Beauplan, & Ingegniere del Rè Vladislao di Polonia, ſotto il Generalato del Coniexpolski, diede alla luce certe Mappe della Prouincia dell' Vcraina ſoggetta alla Polonia, viſitando perſonalmente tutti li luoghi, a queſt' effetto hauendo hauuto dal Rè vna buona ſomma di contanti (al contrario de gli altri Geografi) pone la Moldauia ſopra la Polonia, e Vallacchia a baſſo preſſo il Danubio; ingannandoſi egli nel ſuo viaggio, per hauer vdito nominare la Moldauia Vallacchia, e vedutala habitata da' Vallacchi; mà ſe ſi foſſe abboccato con il Signor Nicolò Iſthuanſio Magnate di Vngaria, e Vicepalatino, eſſo lo haurebbe preſto tirato fuori di queſto ſogno. Viſono (ſcriu' egli) *De reb. Hung. lib.* 13. *p.* 218. due Vallacchie, che a' tempi addietro colla Tranſiluania, haueuano il nome di Dacia; hog-

Capitol despre Târgovişte, „*ressidenza del Prencipe di Vallacchia*", în care este menţionat şi Bucureştiul, „*fortezza di Bucorest*".

BIRKEN, Sigmund von. *L'origine del Danubio...*
In Norimberga [Nürnberg] et in Bologna : per Gioseffo Longhi, 1684.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

Johann Christoph Wagners / Norimb.

DELINEATIO
PROVINCIARUM PANNONIÆ
ET
IMPERII TURCICI IN ORIENTE

Eine
Grundrichtige Beschreibung deß ganzen
Aufgangs/sonderlich aber deß Hochlöblichen
Königreichs Ungarn/
und der ganzen
Türckey/
auch deren Völcker/welche selbigem Monarchen
zinßbar/als Mohren/Arabern/und Tartarn/von ihren
grausamen Proceduren/gegen die Christenheit/sonderlich in
gegenwärtigem Krieg/wie Mannlich sie aber durch die Christ-
liche Waffen zurück getrieben worden sind.
Ferner wird beygefüget
Der ganze Zustand deß Türckischen Hofs/
deß heiligen Landes/von der Schiff-fahrt deß Mittelländ-
dischen Meers/von vielerley Art Schiffen/als Maonen/Galleazen/Galeern/
Fregatten/wie auch allerhand Seltenheiten/welche sich an Kleider-Trachten/
Menschen/Thieren/Vögeln/Gewächsen und Ruinen in obgedachten Landen befinden/
aus den neuesten Reiß-Büchern und Geschicht-Schreibern.
Samt zweyen Land-Karten/und Abriß der fürnehmsten
Städte/unterschiedlichen Nationen/und lebhafften Abbildungen vieler
hohen Stands-Personen/raren Gewächsen und Ruinen/als der Pyramiden in
Egypten/und deß Babylonischen Thurns.
Wie auch bey dieser andern Edition dem Leser zur Belustigung mit einge-
bracht worden/die Beschreibungen der dieses Jahr geschehenen herrlichen Siegs
wider die Türcken bey Gran; Rühmlichen Eroberung der Vestung Neuhäussel; Denckwür-
digen Victori der Venetianer wider die Türcken/und der ihnen abgenommenen Vestung
Coron/samt deren Kupffer-Vorstellungen; auch noch beygefügt in Kupffer
die Vestung Lepanto. Dann auch alles durchgehends verbessert/abson-
derlich das in der ersten Edition irrige Register corrigiret/und in
bessere Ordnung gebracht.

AUGSPURG/
Gedruckt und verlegt durch Jacob Koppmayer/
Anno M. DC. LXXXV.

1685

Descrierea Regatului Ungariei, a Sfântului Imperiu Roman şi a Imperiului Otoman, aparţinând scriitorului german din secolul al XVII-lea, Johann Christoph Wagner, care oferă şi informaţii despre Ţările Române.

Foaie de titlu cu tipar roşu şi negru.

WAGNER, Johann Christoph.
Delineatio provinciarum Pannoniae et Imperii Turcici in Oriente = Eine grundrichtige Beschreibung dess ganzen Aufgangs, sonderlich aber dess hochlöblichen Königreichs Ungarn, und der ganzen Türckey ... [Band 1-2].
Augsburg : Gedruckt und verlegt, durch Jacob Koppmayer, 1684-1685.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

În prezentarea Moldovei şi a Ţării Româneşti, apar referiri la aşezări şi oraşe precum Târgovişte, Bucureşti, Suceava sau Botoşani.

WAGNER, Johann Christoph.
Delineatio provinciarum Pannoniae et Imperii Turcici in Oriente : eine grundrichtige Beschreibung dess ganzen Aufgangs, sonderlich aber dess hochlöblichen Königreichs Ungarn, und der ganzen Türckey ...
Augsburg : Gedruckt und verlegt, durch Jacob Koppmayer, 1684-1685.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

wieder gewütet. Anno 1660. nachdem Großwardein an die Türcken übergangen / haben die rebellische Sibenbürgische Bauren sich dieses Orts bemächtiget/und mit Türcken besetzet/und ob schon die Kayserliche sich etlichmal dafür gemachet / haben sie doch nichts gerichtet/sondern unverrichter Sachen abziehen müssen; von selbiger Zeit an/ haben die Türcken diesen Ort noch fester gemachet/und mit starcken Pallisaden verwahret.

Die Moldau und Wallachey.

§. 169.

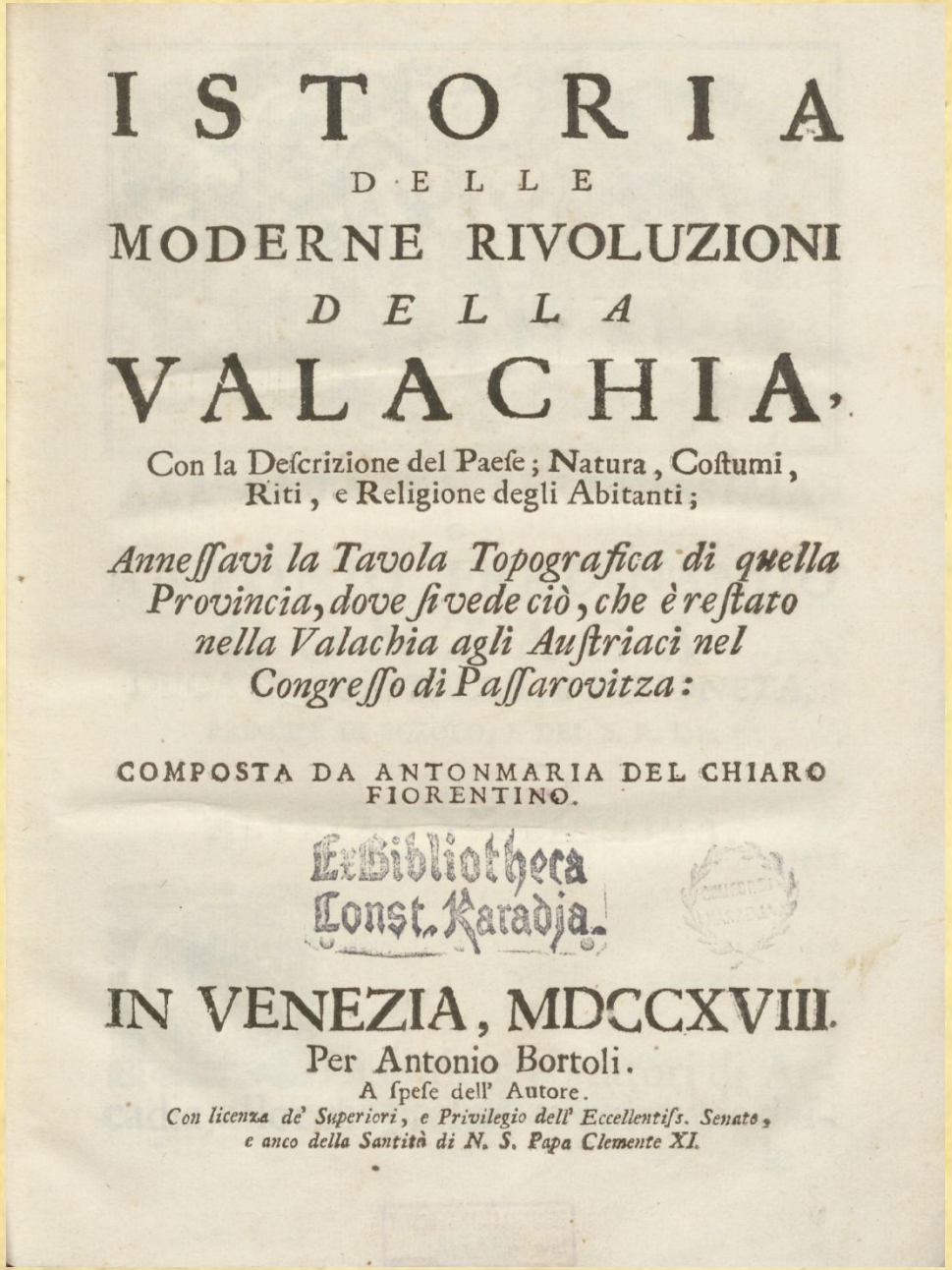
Beyde Länder sind vor Alters unter dem Namen Dacia begriffen gewesen / begreiffet einen grossen Strich Landes / und wird die Moldau von der Wallachey durch grosse Wälder / Einöden / und Himmels-hohe Berge abgesondert/und ligt die Moldau gegen das schwarze Meer; die Wallachey gegen die Donau; hat wenig vornehme Städte/wurde vor diesem durch seine eigene Fürsten/welche die Innwohner Hospodar nenneten / regiret / sind aber heutiges Tages dem Groß-Türcken Zinßbar; wiewol in dem 1683. Jahrs die Polnische Waffen so glücklich / daß der gröste Theil der Moldau unter Polnische Devotion gerathen/auch der Moldauische Weywoda selbsten gefänglich Dero Königl. Maj. præsentiret worden. Die Haupt-Stadt in der Moldau war Suchana oder Soczava / anjezo aber ist es Jaß / allwo der Fürst Hof gehalten / solche Stadt hat sich auch in Polnischen Schutz begeben. In der Wallachey sind die vornehmste Oerter Tergoviſt/allwo der Hospodar Hof hält/und Bucoreſt.

§. 170. Tergoviſt/war vor diesem eine schöne grosse Stadt / mit einem starcken Schloß/ ist die Haupt-Stadt in der Wallachey / und mit unterschiedlichen Wercken wol befestiget/hat schon bey Zeiten sich dem Türckischen Joch untergeben müssen / als nemlich der Sinan Bassa mit einem grossen Heer in die Wallachey einfiel / und dieses Tergoviſt und Bucoreſt/welche alle beyde von Besatzungen entblösset/besetzte. Es kame aber bald der Wallachische Fürst / welcher auf Antrieb deß Sibenbürgers/ von der Pforten abgefallen / mit 50000. guten Soldaten in die Wallachey / und belagerte Tergoviſt/ welche aber der Sinan Bassa verließ/nachdem er die Stadt mit 20. schönen Kirchen verbrandt/ das Schloß wurde durch die Wallachen erobert / und als der Sinan Bassa auch vernahm/daß die Christliche Armee auf Bucoreſt zuzoge / da war er so voller Forcht/ daß er auch diesen Platz verließ / die Sibenbürger aber setzten wacker drauf/ und liessen ihm keinen Fried/sondern setzten ihm nach biß nach Georgio/ welches ein schön Schloß ist/ in der Donau gelegen / und von Kayser Sigismundo gar schön gebauet / aber in den vorigen Jahren von den Türcken überwältiget worden. Belagerten obgedachtes Schloß/ und eroberten es endlich/hernach wurde es geplündert und verbrandt. Gergiz/ist auch ein fein Städtlein in der Wallachey/in dem Gebürg gelegen/von dar man gegen Sibenbürgen zukommet. Bania/ist ein wackerer Wallachischer Ort / zimlich wol gebauet/ und hat allhier der Ungarische König Matthias/ ums Jahr Christi 1464. grosse Lebens-Gefahr außgestanden / also / daß er kümmerlich gerettet worden. Botuszani/ist auch ein vornehmer Ort in der Moldau/ welches der Cossackische Feldherr Künichi 1683. mit seinen Völckern besetzet.

Craba-

Ediții de secol XVIII

ISTORIA
DELLE
MODERNE RIVOLUZIONI
DELLA
VALACHIA,
Con la Deſcrizione del Paeſe; Natura, Coſtumi, Riti, e Religione degli Abitanti;
Anneſſavi la Tavola Topografica di quella Provincia, dove ſi vede ciò, che è reſtato nella Valachia agli Auſtriaci nel Congreſſo di Paſſarovitza:
COMPOSTA DA ANTONMARIA DEL CHIARO FIORENTINO.
ExBibliotheca Const. Karadja.
IN VENEZIA, MDCCXVIII.
Per Antonio Bortoli.
A ſpeſe dell' Autore.
Con licenza de' Superiori, e Privilegio dell' Eccellentiſs. Senato, e anco della Santità di N. S. Papa Clemente XI.

Cronica redactată de secretarul de limbă italiană şi latină al lui Constantin Brâncoveanu, florentinul Anton-Maria Del Chiaro, şi publicată pe cheltuiala autorului la Veneţia, la patru ani de la mazilirea domnitorului. Scriitorul italian radiografiază societatea munteană în ansamblul ei, aplecându-se atât asupra diferitelor aspecte ale vieţii localnicilor, cât şi asupra momentelor istorice tulburătoare din acea perioadă.
Ediţia include o admirabilă hartă gravată a Ţării Româneşti *(a se vedea pagina următoare)*, care, potrivit textului din cartuş, a fost reprodusă la scară mai mică de veneţianul Marco Antonio Gigli, după o reprezentare cartografică anterioară a Valahiei, imprimată cu caractere greceşti, la Padova, în anul 1700. Aceasta fusese executată, prin intermediul descrierii oferite de stolnicul Constantin Cantacuzino, de către medicul, matematicianul şi filozoful Ioan Comnen, episcop de Silistra, şi dedicată domnitorului Constantin Brâncoveanu.

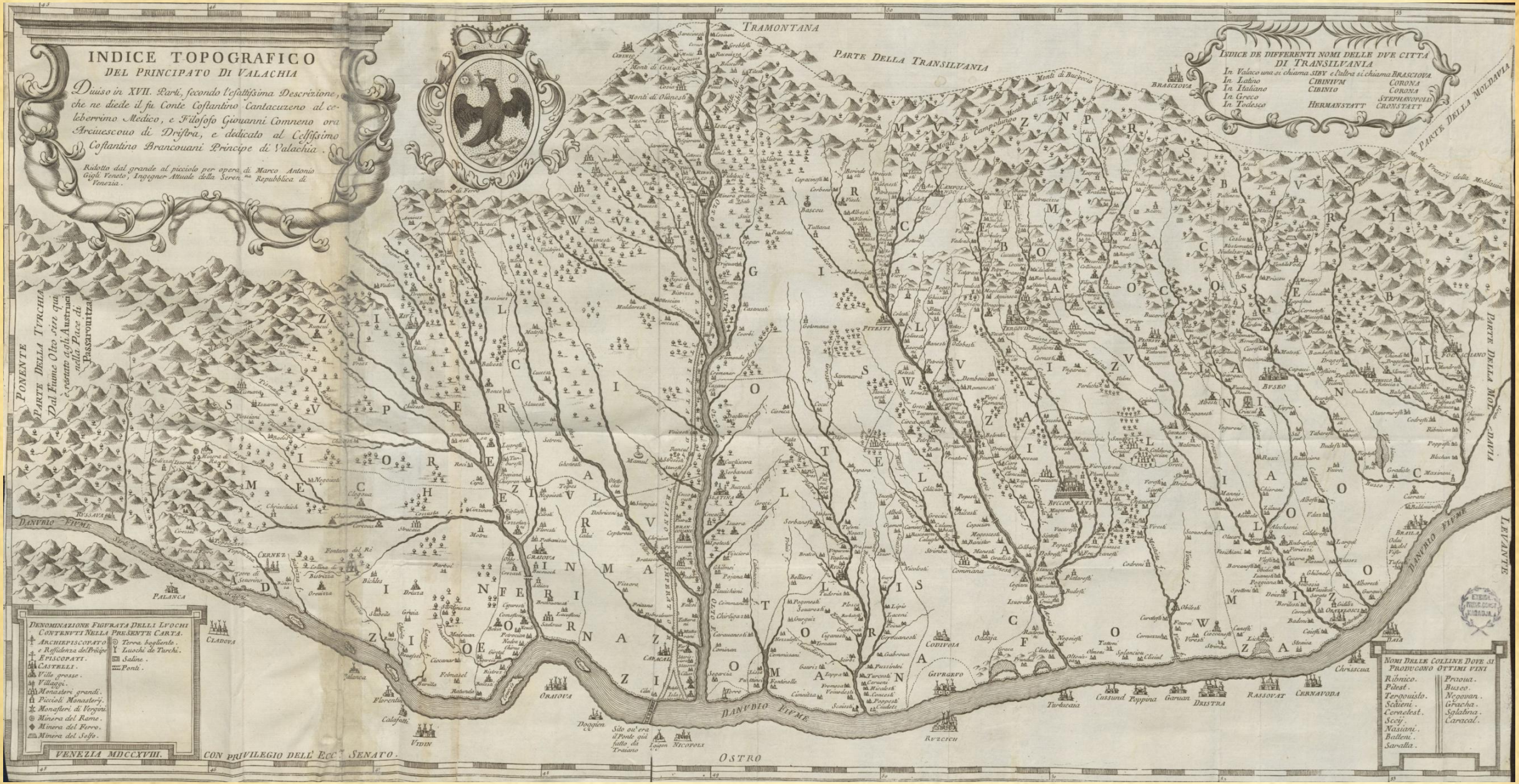
Foaie de titlu.

DEL CHIARO, Anton Maria.
Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia : con la descrizione del paese; natura, costumi, riti, e religione degli abitanti : annessavi la tavola topografica di quella provincia, dove si vede ciò, che è restato nella Valachia agli Austriaci nel Congresso di Passarovitza .
In Venezia : per Antonio Bortoli, 1718.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

ȚĂRILE ROMANE IN LVMINA TIPARVLVI EVROPEAN

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

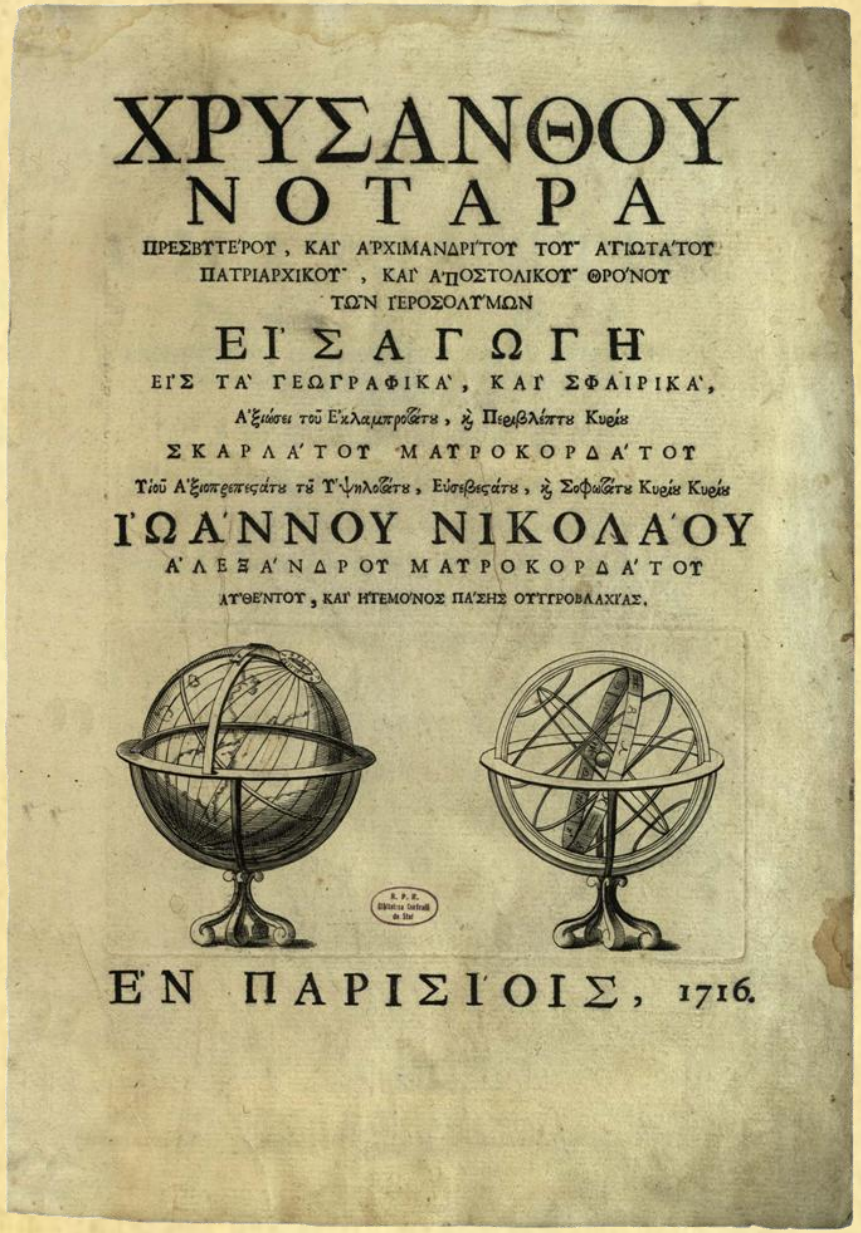
Planşă ilustrată.
Gravură în metal de Alessandro Dalla Via, după un desen al lui Pietro Uberti .

Înfăţişează portretul lui Constantin Brâncoveanu, în medalion central, purtând inscripţia „*Costantino Bassaraba Brancovani Principe di Valachia Decollat[o] in Costantinop[oli] MDCCXIV*”. Sub acest medalion, este reprezentată stema Ţării Româneşti - acvila cu capul conturnat, având în cioc o cruce, în dreapta soarele, iar în stânga luna nouă. Compoziţia cuprinde şi portretele în medalion ale celor patru fii ai domnitorului, Constantin, Ştefan, Radu şi Matei, ucişi de otomani, împreună cu acesta şi cu sfetnicul Ianache (Enache) Văcărescu, la Constantinopol în anul 1714.

DEL CHIARO, Anton Maria.
Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia : con la descrizione del paese; natura, costumi, riti, e religione degli abitanti : annessavi la tavola topografica di quella provincia, dove si vede ciò, che è restato nella Valachia agli Austriaci nel Congresso di Passarovitza .
In Venezia : Per Antonio Bortoli, 1718.

Exemplar provenit din fondul Constantin Karadja.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ
ΝΟΤΑΡΑ
ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ, ΚΑΙ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ, ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ
ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΕΙΣ ΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ, ΚΑΙ ΣΦΑΙΡΙΚΑ,
Αξιώσει τοῦ Ἐλλαμπροτάτου, καὶ Περιβλέπτου Κυρίου
ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ
Τοῦ Ἀξιοπρεπεστάτου τε Τ' ψηλοτάτου, Εὐσεβεστάτου, καὶ Σοφωτάτου Κυρίου Κυρίου
ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ
ΑΥΘΕΝΤΟΥ, ΚΑΙ ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΠΑΣΗΣ ΟΥΓΓΡΟΒΛΑΧΙΑΣ.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ, 1716.

Prima ediție a tratatului de geografie și astronomie generală, alcătuit de patriarhul Ierusalimului, cărturarul grec Hrisant Notara (1663?-1731), care oferă, printre altele, coordonatele geografice ale orașelor București și Târgoviște, calculate de acest erudit:
„*Bukuresiou Mītropolis tīs Vlachias: [mīkos] 47 – [platos] 45*”;
„*Trigovysou, ī Tergovysou tīs Vlachias: [mīkos] 48 – [platos] 46*”.

Lucrarea este dedicată lui Scarlat Mavrocordat, unul dintre fiii lui Nicolae Mavrocordat, domnitorul Țării Românești, pentru care Hrisant Notara era un apropiat și îndeplinise rolul de preceptor al copiilor acestuia.

Foaie de titlu, pe care sunt gravate două viniete, prima reprezentând un glob pământesc, iar cea de-a doua o sferă armilară.

Chrysanthos Notaras, patriarh al Ierusalimului.
Eisagōgī eis ta geōgraphika, kai sphairika ...
En Parisiois [Paris] : [s. n.], 1716.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

TARILE ROMANE IN LVMINA TIPARVLVI EVROPEAN

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΟΥ ΜΗΚΟΥΣ, ΚΑΙ ΠΛΑΤΟΥΣ

Τῶν ἐπισήμων Πόλεων, καὶ Νήσων, καθὼς διὰ παραδόσεως ἐρέθησαν καὶ σὺν Γεωγραφικοῖς Πίναξι.

Ἰσίον, ὅτι ἡ ἐνθάδε σημειωμένη Μοιρογραφία τῶν Μήκους, καὶ Πλάτους τῶν Πόλεων ἐκ ἔστι καθ' ὅλα ἀκριβεστάτη, ἀλλὰ ἐγγυᾶται τῆς ἀληθείας, διὰ τὸ ὁμολογέμενον τῶν παραδόσεων, καὶ τὸ σύμφωνον τῶν Γεωγραφικῶν Πινάκων.

Α

	Μῆκος μ.	λέ.	Πλάτος μ.	λέ.
Ἀβαεῖνος τῆς Πελοποννήσου.	48	15	35	30
Ἄβδηρα τῆς Θράκης.	51	45	41	45
Ἄβυδος Ἑλλησπόντου.	53	50	41	10
Ἀγκών.	36	30	43	42
Ἄγκυρα τῆς Γαλατίας.	62	10	42	30
Ἀγχίαλος τῆς Θράκης.	54	45	44	0
Ἄδανα τῆς Κυλικίας.	66	40	39	10
Ἀδριανέπολις τῆς Θράκης.	53	30	42	20
Ἀθῆναι.	50	12	38	51
Ἄθως Ὄρος.	51	0	41	20
Ἄθω ἄκρα.	51	15	41	15
Αἴγινα Πόλις ὁμώνυμος τῇ Νήσῳ.	52	5	38	32
Αἶνος τῆς Θράκης.	52	56	41	30
Ἄκτιον τῆς Ἠπείρου.	46	30	44	20
Ἄλλα τῆς Σαξωνίας.	34	14	51	37
Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου.	58	20	31	25
Ἀλεξάνδρεια τῆς Κυλικίας.	30	30	43	54
Ἀμαθοῦς Κύπρου.	65	45	38	10
Ἀμάσεια τῆς Καππαδοκίας.	65	52	43	20
Ἀμβέργα τῆς Γερμανίας.	34	8	49	26
Ἀμβρακία τῆς Ἠπείρου.	46	40	39	26
Ἀμίδα Μεσοποταμίας.	78	15	39	30
Ἀμισὸς Καππαδοκίας.	65	50	44	15

	Μῆκος μ.	λέ.	Πλάτος μ.	λέ.
Βιτεμβέργα τῆς Σαξωνίας.	51	52	37	15
Βέρροια τῆς Μακεδονίας.				
Βέρροια τῆς Συρίας.	71	0	36	0
Βίλνα τῆς Λιτβανίας.	49	50	55	10
Βόστρα Ἀραβίας Πετραίας.	69	45	35	30
Βῶδα τῆς κάτω Παιονίας.	42	15	47	7
Βικκρίσιον Μητρόπολις τῆς Βλαχίας.	47	0	45	0
Βραυδεμβέργον τῆς Γερμανίας.	35	0	52	39
Βρεμδεμβέργον τῆς Πρωσίας.	45	40	54	15
Βυζάντιον τῆς Θράκης. Μῆκος 55. 30. Πλάτος 41. Ἰσίον ὅτι οἱ μὲν Παλαιοὶ ἐτίθεντο Πλάτος τούτης τῆς Πόλεως Μοίρας 43. οἱ δὲ νῦν Γεωγράφοι, καὶ μάλιστα οἱ Ὀθωμανοὶ 41. Ἡμεῖς ὅμως λαβόντες τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Σφαιρικῇ Μονῇ, ἤτοι τῷ Μεσοχείῳ τοῦ Ἁγίου, καὶ Ζωοδόχου Τάφου, κειμένῳ ἐντὸς τοῦ Διπλοφαναρείου, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Γνωμερίσεις, καὶ ἄλλοις καιροῖς διὰ πολλῶν Μεθόδων, καὶ μάλιστα διὰ Τεσσαρακονταετοῦς ἀκριβῶς διηρημένου, Ποδὸς σχεδὸν ἑνὸς (ὅπερ ὠπτάμεθα ἐν Παρισίοις) εὕρομεν αὐτὸ Μοιρῶν 41. καὶ Λεπτῶν ἀπὸ ἀναμέσου τῶν 26. καὶ 35.				
Βυζίν τῆς Θράκης.	54	50	43	45
Βοιωνία τῆς Ἑλλάδος.	33	35		

Γ

Γάβιρα.	14	10	36	28
Γάζα τῆς Παλαιστίνης.	65	26	31	45
Γεδαΐον. ὄρος Δαυδίσκον.	41	30	54	20

	Μῆκος μ.	λέ.	Πλάτος μ.	λέ.
Σπάρτη Πελοποννήσου. ὄρα Λακεδαίμων.				
Σφύγγρα τῆς Μακεδονίας.				
Στετῖνον τῆς Πομερανίας.	49	45	41	50
Στεφανόπολις. ὄρα Κορώνη.	37	0	53	34
Στρυγώνιον τῆς Οὐγγαρίας.				
Συήνη τῆς Αἰγύπτου.	41	25	47	45
Συρακοῦσαι τῆς Σικελίας.	62	0	23	50
	39	24	36	24

Τ

Τάναϊς, τὸ νῦν Ἀζόφ. Ταυτίσκα. ὄρα Δαυτίσκον.	67	0	54	30
Ταραῦδα τῆς Γαλλίας, ἢ Ἀσσελίας.	41	10	40	0
Ταρσὸς τῆς Κιλικίας.	66	14	38	56
Ταφροὶ τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου.	60	40	48	9
Τεβεκὰς τῆς Παλαιστίνης.	67	15	32	6
Τεβόλσκα, ἢ Τομπόλσκα.	58	30	58	0
Τολέτον τῆς Γαλλίας.	6	40	40	2
Τυνέτον καὶ Τύνις τῆς Ἀφρικῆς.	34	53	32	10
Τορώνη τῆς Πρωσσίας.	41	50	52	46
Τρεῖνον, ἤτοι Αὔγουστα Ταυρινῶν.	29	30	43	50
Τραϊανούπολις τῆς Θρακίας.	53	15	42	45
Τραπεζοῦς τῆς Καππαδοκίας.	71	6	44	30
Τριγόβυσον, ἢ Τεργόβυσον τῆς Βλαχίας.	48	0	46	0
Τριδέντον τῆς Γαλλίας.	33	6	45	35
Τρίκκα τῆς Θεσσαλίας.	47	15	40	30
Τρίκαλα τῆς Πελοποννήσου.	48	30	38	1
Λέγεται δὲ Τρίκαλα, διὰ τὰ ἅπερ ἔχει τρία καλὰ, ἀ. τὸ πλῆθος τῶν Ὑδάτων, διαφόρων ὄντων τῇ γλυκύτητι				

BNR, Colecții Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Geſchichte
des
osmanischen Reichs
nach ſeinem
Anwachſe und Abnehmen,
beſchrieben von
Demetrie Kantemir,
ehemaligem Fürſten in Moldau.
Nebſt den Bildern der türkiſchen Kaiſer,
die urſprünglich
von den Gemälden in dem Seraj durch des Sultans Hofmaler
ſind abgenommen worden.
Aus dem Engliſchen überſetzet.

Hamburg, bey Chriſtian Herold, 1745.

„*Istoria creşterii şi descreşterii Imperiului Otoman*”, opera eruditului domnitor moldovean Dimitrie Cantemir, în versiunea germană a lui Johann Lothar Schmidt. Aceasta a fost realizată după textul în limba engleză, tradus de Nicolas Tindal pe baza manuscrisului latin al lucrării, care vedea astfel lumina tiparului la Londra între anii 1734-1735.

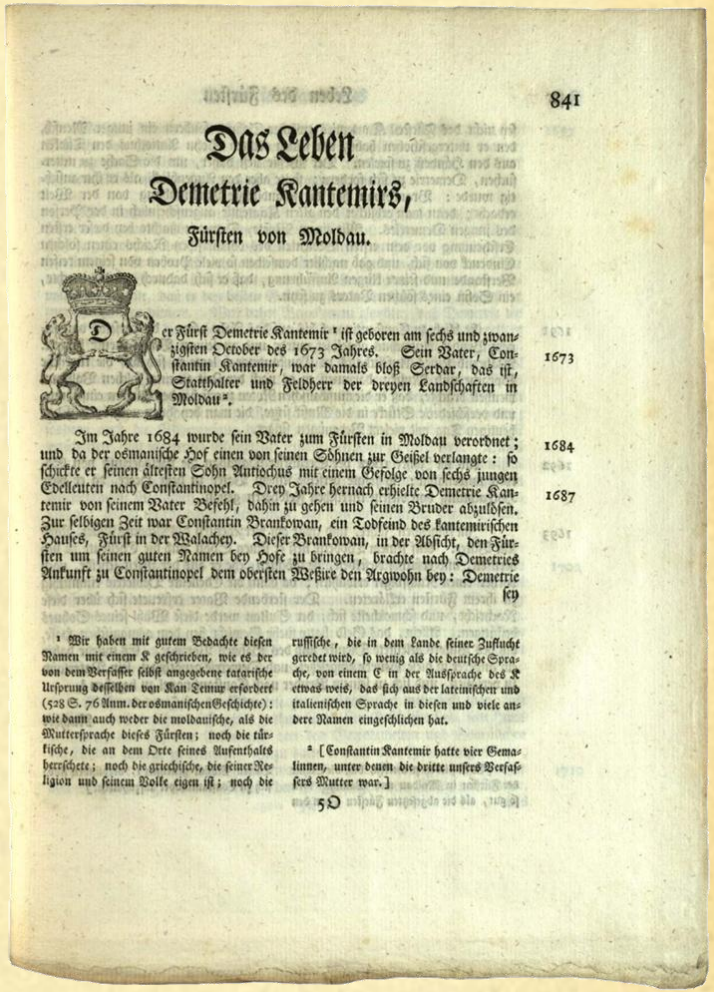
Foaie de titlu cu tipar negru şi roşu, decorată cu o vinietă gravată de G. D. Heuman, după un desen de C. A. Wagner.

CANTEMIR, Dimitrie, domn al Moldovei.
Geschichte des osmanischen Reichs nach seinem Anwachse und Abnehmen ...
Hamburg : bey Christian Herold, 1745.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

În stânga:
Foaie frontispiciu cu portretul lui Dimitrie Cantemir, gravat de C. Fritzsch.

841

Das Leben
Demetrie Kantemirs,
Fürsten von Moldau.

Der Fürst Demetrie Kantemir [1] ist geboren am sechs und zwanzigsten October des 1673 Jahres. Sein Vater, Constantin Kantemir, war damals bloß Serdar, das ist, Statthalter und Feldherr der dreyen Landschaften in Moldau [2]. 1673

Im Jahre 1684 wurde sein Vater zum Fürsten in Moldau verordnet; und da der osmanische Hof einen von seinen Söhnen zur Geißel verlangte: so schickte er seinen ältesten Sohn Antiochus mit einem Gefolge von sechs jungen Edelleuten nach Constantinopel. Drey Jahre hernach erhielte Demetrie Kantemir von seinem Vater Befehl, dahin zu gehen und seinen Bruder abzulösen. Zur selbigen Zeit war Constantin Brankowan, ein Todfeind des kantemirischen Hauses, Fürst in der Walachey. Dieser Brankowan, in der Absicht, den Fürsten um seinen guten Namen bey Hofe zu bringen, brachte nach Demetries Ankunft zu Constantinopel dem obersten Weßire den Argwohn bey: Demetrie sey 1684 1687

[1] Wir haben mit gutem Bedachte diesen Namen mit einem K geschrieben, wie es der von dem Verfasser selbst angegebene tatarische Ursprung desselben von Kan Temur erfordert (528 S. 76 Anm. der osmanischen Geschichte): wie dann auch weder die moldauische, als die Muttersprache dieses Fürsten; noch die türkische, die an dem Orte seines Aufenthalts herrschete; noch die griechische, die seiner Religion und seinem Volke eigen ist; noch die russische, die in dem Lande seiner Zuflucht geredet wird, so wenig als die deutsche Sprache, von einem C in der Aussprache des K etwas weis, das sich aus der lateinischen und italienischen Sprache in diesen und viele andere Namen eingeschlichen hat.

[2] [Constantin Kantemir hatte vier Gemalinnen, unter denen die dritte unsers Verfassers Mutter war.]

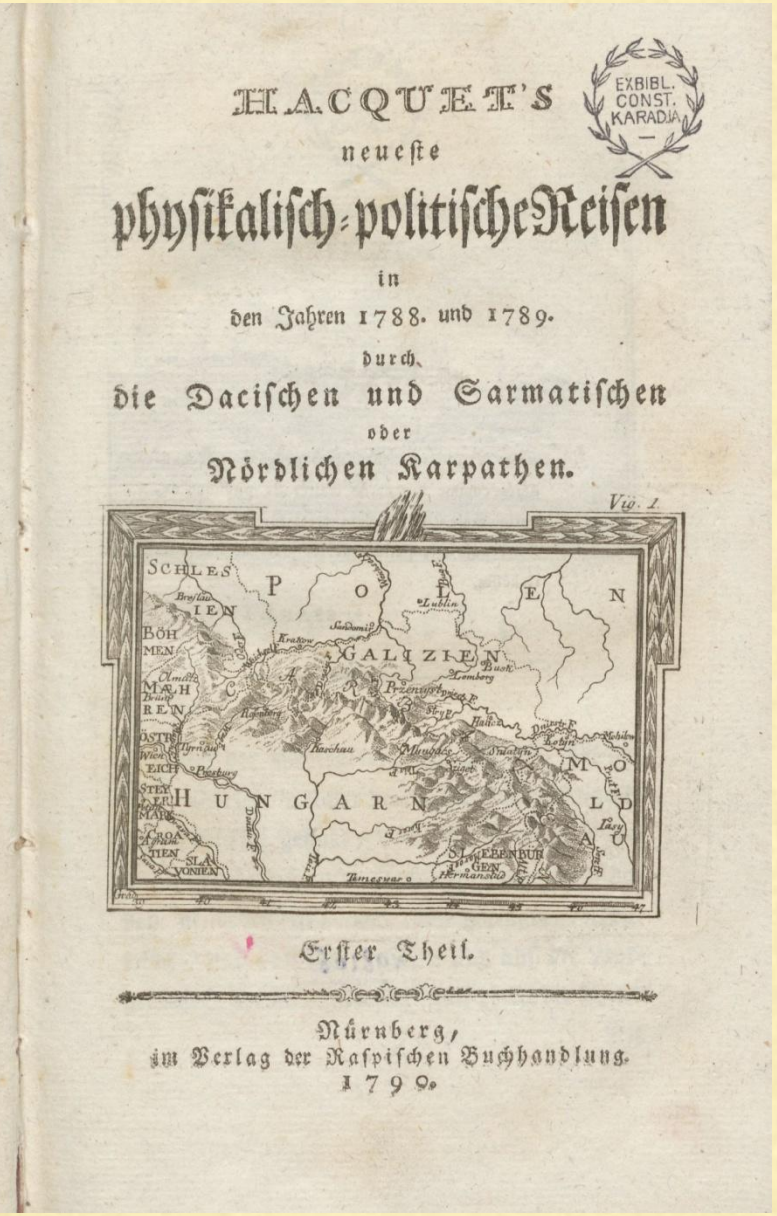
50

În dreapta:
prima pagină a capitolului despre viaţa domnitorului moldovean.

CANTEMIR, Dimitrie, domn al Moldovei.
Geschichte des osmanischen Reichs nach seinem Anwachse und Abnehmen ...
Hamburg : bey Christian Herold, 1745.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

EXBIBL. CONST. KARADJA

Însemnările de călătorie din secolul al XVIII-lea ale lui Balthasar Hacquet, om de ştiinţă, pasionat de botanică, geologie, mineralogie, chiar şi etnografie, lucrarea sa în două volume cuprinzând şi informaţii preţioase despre ţinuturile româneşti aflate sub stăpânire habsburgică şi viaţa locuitorilor acestora.

Foaie de titlu, pe care este gravată o vinietă cu un fragment de hartă reprezentând, parţial, Carpaţii Orientali şi pe cei nord-vestici, şi, în stânga, foaie frontispiciu cu o gravură ilustrând un peisaj montan în zona cunoscută drept Ţara Dornelor.

HACQUET, Balthasar.
Hacquet's neueste physikalisch-politische Reisen in den Jahren 1788. und 1789. durch die Dacischen und Sarmatischen oder nördlichen Rarpathen. Erster Theil.
Nürnberg : Im Verlag der Raspischen Buchhandlung, 1790.

BNR, Colecţii Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

Ilustraţii color, gravate, înfăţişând portul moldovenesc.

HACQUET, Balthasar. *Hacquet's neueste physikalisch-politische Reisen in den Jahren 1788. und 1789. durch die Dacischen und Sarmatischen oder nördlichen Rarpathen*. Erster Theil. Nürnberg : Im Verlag der Raspischen Buchhandlung, 1790.

BNR, Colecţii Speciale, Cabinetul de Bibliofilie

Foaie de titlu pe care este gravată o vinietă cu o hartă stilizată, reprezentând, de-o parte şi de alta a lanţului carpatic, Ţara Românească, Moldova şi Transilvania.

HACQUET, Balthasar.
Hacquet's neueste physikalisch-politische Reisen in den Jahren 1788. und 1789. durch die Dacischen und Sarmatischen oder nördlichen Rarpathen. Zweyter Theil.
Nürnberg : Im Verlag der Raspischen Buchhandlung, 1790.

BNR, Colecții Speciale,
Cabinetul de Bibliofilie

„Scripta ferunt annos”

Bibliografie selectivă

CĂLĂTORI STRĂINI DESPRE ŢĂRILE ROMÂNE. Ed. şt. Maria Holban. Bucureşti : Editura Ştiinţifică, Editura Academiei Române, 1968-2001. Vol. 1-10.

CÂNDEA, Virgil. *Mărturii româneşti peste hotare : mică enciclopedie de creaţii româneşti şi izvoare despre români în colecţii din străinătate*. Bucureşti : Editura Enciclopedică, 1991-1998. Vol. 1-2.

FOTINO, Dionisie. *Istoria generală a Daciei sau a Transilvaniei, Ţării Munteneşti şi a Moldovei*. Trad. George Sion. Bucureşti : Valahia, 2008.

GIURESCU, Constantin C. ; GIURESCU, Dinu C. *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri şi până azi*. Bucureşti : Albatros, 1971.

GRAESSE, Jean George Théodore. *Trésor de livres rares et précieux ou nouveau dictionnaire bibliographique*. Vol. 1-8. Milano, New York : Görlich, S. Hacker, 1950.

IORGA, Nicolae. *Istoria românilor prin călători*. Ed. a 2-a adăugită. Vol. 1-2. Bucureşti : Editura Casei Şcoalelor, 1928.

IORGA, Nicolae. *Cronicile turceşti ca izvor pentru istoria românilor*. Bucureşti : Cultura Naţională, 1928.

PREDESCU, Lucian. *Enciclopedia Cugetarea : material românesc : oameni şi înfăptuiri*. Bucureşti : Cugetarea – Georgescu Delafras, [1940].

SCHATZ, Elena-Maria. *Catalogul colecţiei de incunabule*. Bucureşti : Biblioteca Naţională a României, 1995.

ŢARĂLUNGĂ, Ecaterina. *Enciclopedia identităţii româneşti : personalităţi*. Bucureşti : Litera Internaţional, 2011.

VERESS, Andrei. *Bibliografia română-ungară*. Vol. 1. Bucureşti : Cartea Românească, 1931.

ŢĂRILE ROMÂNE
ÎN LVMINA TIPARVLVI EVROPEAN

Repere bibliofile din secolele XV – XVIII, aflate în patrimoniul Bibliotecii Naţionale a României

Prezentare realizată pe baza cărţilor vechi străine
care fac parte din Cabinetul de Bibliofilie.

Documentare, tehnoredactare şi concepţie grafică:
Andreea RĂSBOIU, bibliotecar,
Serviciul Colecţii Speciale,
Biblioteca Naţională a României

1918 ROMÂNIA 2018
1918-2018 | SĂRBĂTORIM ÎMPREUNĂ

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI